

Helsinki anlaşmaları ve barış savaşımı problemleri

Romech Chandra

Dünya Barış Konseyi (DBK) Genel Sekreteri

İnsanların en içten özlem ve emelleri her zaman adil ve sürekli bir barışın kurulmasıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Hemen hemen iki yıl önce Helsinki'de yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda varılan anlaşmalar ve 33 Avrupa ülkesiyle Birleşik Amerika ve Kanada yöneticileri tarafından imzalanan Sonuç Belgesi, insanların savaşı toplumun yaşamından çıkarma iradesinin, insanlığın tükenmez maddi kaynaklarını ve tinsel potansiyelini sosyal düzenleri ayrı devletler arasında ekonomik, bilimsel-teknik ve kültürel işbirliği yoluyla geliştirme emelinin ifadesi oldu.

Aradan geçen süre tarihsel ölçüler bakımından büyük değildir. Ama bu süre de, sosyalist ülkeler yöneticilerinin bilgeliğine, alabildiğine karmaşık nice engelleri ve görüş ayrılıklarını aşarak uluslararası ilişkileri barış içinde yanyana yaşama prensipleri gereğince geliştirmeyi, uluslararası yumuşamayı derinleştirme ve genişletmeyi kabul eden bazı kapitalist devletler devlet liderlerinin politik basiretlerine tamamen inanmamız için yeterlidir. Zaman, Helsinki Barış Yasası'nın, bütün halkların uluslararası yumuşama, silâhsızlanma, ulusal bağımsızlık ve sosyal ilerleme uğrunda savaşıma ne kadar güçlü bir atılım kazandırdığını doğruluyor.

Avrupa ve bu kıta halkları, en yüksek düzeyde Helsinki Konferansı'nın yapılması hazırlığında başlıca ve sonuç belirliyen rolü oynadılar. Geçmişte iki dünya savaşının başladığı, vaktiyle sömürge ordularının yeryüzünün çeşitli kesimlerinde yaşayan insanlara kölelik ve yıkım götürmek üzere ölüm marşıyla harekete geçtikleri Avrupa kıtasında, aynı zamanda

bilimsel sosyalizmin ortaya çıktığı, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin yapıldığı ve sosyalist sistemin meydana getirildiği bu kıtada, zamanımız dünyasının politik ve psikolojik atmosferini değiştirmek, «soğuk harp» durumundan uluslararası gerginliği azaltmaya geçmek üzere ilk adımlar atıldı.

Alman problemiyle ilişkili antlaşma ve anlaşmalar kompleksi, Avrupa'nın göbeğinde gerginliğin azaltılmasına, devlet sınırları sorununun Avrupa «yuvarlak masa»sı gündeminden çıkarılmasına olanak verdi. İkinci Dünya Savaşı ve faşist Almanya'nın yenilmesi sonucunda Avrupa'da meydana gelen politik gerçeklikler tanındı. Avrupa'da sosyalist ülkelerle sosyalist olmayan ülkeler arasında entansif ilişkiler kurulması, yalnız toplumsal düzenleri ayrı devletler arasında karşılıklı yarara dayalı barışçı işbirliğini genişletme olanaklarını değil, aynı zamanda Avrupa'nın enerji üretimi, hammadde, taşıma-ulaştırma vb. gibi en önemli ortak problemlerinin çözümü yolunda bu işbirliğinin açtığı perspektifleri ortaya koydu. Artık edinilmiş olan bu deney temeli üzerinde Helsinki'de Sonuç Belgesi'nin imzalanabilmiş olması da, kendi payına, Avrupa halklarına daha iyi bir geleceğin yolunu açtı.

Öte yandan, Helsinki Konferansı'ndan sonra, kurtulan ve kurtuluşlarına kavuşmakta olan ülkeler halkları Avrupa'ya başka biçimde bakmaya başladılar. Bu halklar Avrupa'yı artık yalnız sömürgecileri ve faşizmi yaratmış, ölüm ve yıkım getiren savaşların patlak verdiği ve batı kesiminde yeni-sömürgeciliğin bugüne bugün sürüklenmeye çalıştığı kıta olarak görmüyorlar. Onlar için bu kıta şimdi aynı zamanda yeryüzünde insanlığın sürekli, adil ve demokratik barış ümitlerini artıran önemli adımların, uluslararası yumuşama yönündeki adımların atıldığı kesimdir.

Bu nedenle, Helsinki Toplantısı, yalnızca Avrupa'da girişilen ve sırf Avrupa'yı konu edinen bir aksiyon olarak değerlendirilemez. Böyle bir yaklaşım, görüş açısını ister istemez daraltır, çağdaş dünyanın bütün ilişkileriyle, karmaşıklık ve çeşitliliğiyle görülüp ele alınmasına engel olur, Avrupa Genel Toplantısı'nın dünya çapındaki öneminin tanınmasına, bu toplantının yapılmasını sağlayan ve belgelerinde yansıtılan ruhu yaratanların katkısının değerlendirilmesine olanak vermez. Helsinki Toplantısı ve imzalanan Sonuç Belgesi dünyada yeni güçler dengesini yansıtıyor. Toplantı da, Sonuç Belgesi de, uluslararası yumuşamanın sağlanmasına ve aynı zamanda bütün dünyada savaşa, emperyalizme, faşizme karşı, barış ve özgürlük, bağımsızlık ve sosyal ilerleme uğrunda savaşıma bütün kıtalar halklarının yaptıkları büyük katkı sayesinde yaratılabildi.

Bu katkıdan en genel çizgileriyle olsun söz ederken, ulusal kurtuluş hareketinin ulaştığı başarıların, her şeyden önce Viyetnam halkının, Laos ve Kampuçiya halklarının elde ettikleri değerli utkuunun, Çin-Hindi'yle, Şili halkıyla ve faşizme karşı savaşmakta olan diğer halklarla, bloksuz

devletlerle, bütün ülkelerin barış yandaşlarıyla geniş uluslararası dayanışma hareketinin oynadığı önemli rolü belirtmeden geçemeyiz.

Bundan ötürü, Helsinki Toplantısı'nın Sonuç Belgesi yalnız bu toplantıya katılanlar tarafından imzalanmış olsa bile, bunun aynı zamanda bütün halklar tarafından gösterilen çabaların sonucu olduğunu, tüm insanlığın yazgısına etki yaptığını söylemek hiç de abartma olmaz.

Uluslararası yumuşama bir tek kıtanın eseri ve edini mi değildir. Bu, dünyanın bir kesiminde kök tutan ve öteki kesimlerinde yetişmeyen bir ağaç da değildir. Yumuşama, dünyanın bütün bölgelerinde savaş tehlikesinin giderilmesine önemli bir katkıda bulunuyor. Barış yandaşları, yumuşamayı, tüm uluslararası ilişkiler sisteminin sağlamlaşması yönünde bütünsel bir süreç olarak kabul ediyorlar. Bunun sürekli, çokyanlı çelişkili bir süreç olduğu, aynı zamanda «soğuk harp» dönemine özgü kuşku ve korkulardan, devletler arasında anlaşmazlıkları ve tartışmalı sorunları kuvvete başvurmadan, silâh şakırdatmadan, görüşme masasında, eşitlik, adalet ve birbirinin yasal çıkarlarına saygılı olma temeli üzerinde çözmeye yanaşmaya ve karşılıklı güvence dayalı normal düzenli ilişkilere geçilmesinin hiç de kolay olmadığı besbellidir.

Helsinki'de kabul edilen anlaşma hükümleri, silâhlanma yarısına son verilmesi perspektifleri, Avrupa'da işbirliğini geliştirme, Avrupâ ülkelerinde yaşama düzeyini yükseltme olanakları açtı. Bunların hepsi, dünyanın bütün halkları için yaşamsal bir önem taşıyor. Hem de, yalnız Avrupa'nın uluslararası yaşamda büyük bir rol oynamakta olmasından ötürü değil, aynı zamanda Avrupa problemlerini ardıcıl biçimde çözmeye örneğinin dünyanın diğer kesimlerinde gerilimin azaltılması yolunu göstermesinden ötürü yaşamsal bir önem taşıyor.

Helsinki Toplantısı'nın başarısına bütün halklar katkıda buldukları gibi, şimdi «Helsinki ruhu» da, kendi payına, her halkın yeni hayat uğrunda, emperyalizme, ırkçılığa ve faşizme karşı, ezgicilik ve adaletsizliğe karşı savaşımında başarılı olması için yeni olanaklar, yeni elverişli koşullar yaratıyor. Avrupa halklarının Helsinki'de ulaşılan başarıları pekiştirme çabaları, bütün dünyada halkların barış ve sosyal ilerleme uğrunda savaşımından ayrılmaz. Bu çabalar, örneğin, gelişme halindeki ülkeler halklarının kendi doğal servetlerine buyruk olma, açlığa ve yoksulluğa son verme, ekonomik bağımsızlığa kavuşma ve ezgiden kurtulma savaşımıyla ilişkilidir. Şili'de faşizmi ortadan kaldırmak için ve Lâtin Amerika'nın diğer birçok ülkesinde (Brezilya, Uruguay, Paraguay, Bolıvyâ, Guatemala, Haiti, Nikaragua) faşizmin başkaldırmasına karşı savaşım da, keza, yalnız Lâtin Amerika'nın işi değildir. Bu, tüm dünya kamuoyunun, Asya ve Afrika'da bizim yürüttüğümüz savaşım ile, her şeyden önce de Avrupa'daki savaşım ile ayrılmaz biçimde bağlı bir uluslararası enternasyonal ödevidir. Avrupa halklarının Helsinki'de ulaşılan anlaşmaları hayata geçirme savaşımıyla,

Arap halklarının Yakın-Doğuda barış ve adalet sağlamak için yürüttükleri savaşım, Filistin halkının hiç bir suretle özüne dokunulmaz hakları ve bu arada kendi devletini kurma hakkı uğrındaki kavgası arasında dolaysız bir bağ vardır.

«Helsinki ruhu», Güney Afrika, Namibiya, Zimbabve ve dünyanın diğer bölgeleri halklarının yürüttükleri savaşımın başarıları için yeni elverişli koşullar yarattı. Bu halkların bağımsızlık uğrunda savaşımı, silâhlanma yarışına son verilmesi ve silâhsızlanma için yürütülen savaşıma yaşamsal önemi olan bir katkıda bulunuyor. Silâhlanma yarışına son verme savaşımı da, kendi yönünden, bağımsızlık savaşımında aynı derecede önemli bir yaşamsal rol oynuyor. Biz, silâhsızlanmayı bekleyin, o zaman hepimiz bağımsız ve özgür olacağız demiyoruz. Biz büsbütün aldatici olan diğer savı, her ülke özgür olmadıkça silâhsızlanma savaşımı anlamsızdır diyen savı da kabul etmiyoruz.

İnsanlık, beslenme, ekoloji, hammadde vb. gibi bütün ülkeleri ilgilendiren problemleri ancak uluslararası yumuşama koşullarında çözme olanacağına sahiptir. Bu anlamda, insanlığın yarını, bugün savaş ve gericilik güçlerini dizginlemeye muvaffak olup olamayacağımıza, silâhlanma yarışına son verip veremeyeceğimize ve bundan elde edilecek ödenekleri ve insan gücünü geniş sosyal programları gerçekleştirme yönünde kullanıp kullanamayacağımıza doğrudan doğruya bağlıdır.

Barış yandaşları, Avrupa Genel Konferansı'nın verdiği ibret dersleri temeli üzerinde, Helsinki'nin, bütün yeryüzünü kapsayabilecek olan ve kapsamı gereken yumuşama sürecinde zincirleme tepki katalizatörü olabileceği ve olması gerektiği sonucuna varabilmek için, yukarıda söylediğimiz ilişki ve bağıntıları iyice görmeli ve anlamalıdır.

Bugün dünyada açıktan açığa savaş isteyecek ve savaşa çağırabilecek bir politika adamı bulabilmek zordur. Ama bu, yumuşama düşmanlarının, «Helsinki ruhu»na karşı olanların, Avrupa Genel Konferansı'nın hazırlıklarını ve yapılmasını bütün aşamalarda baltalama çabalarından geri durmayanların artık silâhlarını bıraktıkları anlamına gelmez. Onlar taktik değiştirmişlerdir.

Bu taktik davranışlar değişikliği süreci, yalnız bu olay, ayrıca üzerinde durulmaya değer kadar önemlidir. Helsinki Toplantısı'ndan önce, bunu istemiyenlerin, en yüksek düzeyde yapılması kararlaştırılan toplantının fiyaskoyla sonuçlanacağı yolunda kehanetlerde buldukları hatırlardadır. Toplantıyı gözden düşüremeyince de, Helsinki'de hiç bir başarı sağlanamadığını savlıyarak toplantının, belgelerini suskunlukla geçiştirmek istediler. Helsinki'de kararlaştırılan prensipler, onları, Sonuç Belgesi'nin, güya yalnız «bir tek tarafa» (kendilerine değil!) «üstünlükler» verdiğini, Helsinki anlaşmalarının ne yapılırsa yapılsın hayata geçirilemeyeceğini

savlamaya geçmek zorunda bıraktı. Bugün böylelerinin artık «Sovyet tehlikesi»ne karşı «Helsinki ruhu»nu ancak kendilerinin savduklarını söyleyerek, Helsinki anlaşmalarının özünü koruma «yandaşlar»ı ve «savaşçılar»ı geçinmeye kalkıştıkları görülüyor.

Oysa gerçek durumu hiç bir safsata gizliyemez. Öyle ki, «Sovyet tehlikesi» teranesini tutturan propaganda kampanyası, bütün topları uluslararası yumuşamaya karşı ve her şeyden önce silâhlanma yarışına son verilmesine karşı, silâhsızlanmaya karşı, yani tüm halkların canla başla ilgilendikleri davaya karşı yöneltilmiş bir karşı-taarruzdur.

Bu kampanyanın aynı zamanda bir başka anlamı vardır. O da SSCB'nin ve diğer sosyalist ülkelerin yumuşama ve silâhsızlanma konusundaki iyiniyetinin ve bu uğurdaki eylemlerinin verimliliğine yığınların inanç ve güvencini sarsmaktır. (!)

Ne var ki, hiç bir propaganda kamufleji, politika sahnesinde hiç bir kılık değiştirme, bugün, Yakın-Doğudaki saldırıdan, Filistin halkının egemenlik haklarının çiğnenmesinden, Güney Afrika'da menfur sömürgecilik ve ırkçılık rejimlerinin tutunmasından, Şili'de faşist hükümet darbesi yapılmasından, birçok Lâtin Amerika ülkelerinde «istikrarsızlık» yaratma denemelerinin devam etmesinden, Kore'nin bölünmüşlüğünü sonsarızlaştırma çabalarından, yeryüzünde hâlâ çeşitli gerilim ocaklarının varoluşundan, yeni yeni emperyalist askersel üsler kurulmasından, silâhlanma yarışından, çeşitli gerici rejimlere silâh sağlanmasından sorumlu olan güçler temsilcilerinin «Helsinki ruhu»nun yeni türeme savunucuları rolünü benimsedikleri gerçeğini gözlerden gizliyemez.

Sözümüne «Sovyet savaş tehlikesi» gibi savların bazı Batı ülkelerinde savaş bütçelerinin kabartılmasını haklı göstermeyi amaçladığı aklı başında hiç kimse için sır değildir. 1976 yılında NATO üyesi Batı Avrupa ülkeleri askersel bütçelerini 5 milyar dolar artırdılar. Birleşik Amerika'nın 1976 yılı askersel bütçesi 113 milyar dolarla rekor bir düzeye çıkarıldı.

Silâhlanmayla, silâh ticaretinden sağladıkları kârlarla yüklerini tutanların, uluslararası yumuşamayı, ancak bu kârları sınırlamadığı ve bunların artırılmasına engel olmadığı takdirde «kabule değer» bulacakları kuşku götürmez. Böyleleri, kendi hükümetlerinin Helsinki'de törenle kabul ettik-

(!) Güya Sovyetler Birliği'nden gelen «savaş tehlikesi» kampanyasınının dikkate değer bir hedefi daha olup, bu hedef, bloklardışı ülkeler kamuoyunu yanıltmak, silâhlanma yarışından «iki taraf»ın da suçlu olduğu izlenimini yaratmaktır. Emperyalist ülkeler (her şeyden önce ve en çok ABD silâh tüccarları) yalan ve iftira perdesi arkasında «üçüncü dünya» ülkelerine büyük ölçüde silâh sağlıyorlar. Bu silâhlar karşılığında, sözü geçen ülkelerden bazıları, emperyalizme jandarmalık dolabına koşuldular, diğer bazıları bu silâh tedariki sonucu olarak emperyalistlere günde daha bağımlı hale geldiler ve bu yüzden ekonomik bağımsızlıkları yönünde gelişmeleri de gecikti.

leri yükümlere, bu arada askersel alanda da yumuşamaya yönelme yükümlüne karşı, askersel bütçelerin tırmanması sonucu olarak sırtlarına yıldan yıla daha ağır yükler sarılan ve bu yüzden günlük yaşamları iyice güçleşerek geçimlerini sağlamak üzere daha çok çalışmak zorunda kalan büyük halk çoğunluğunun iradesine karşı cepheden ve yandan manevralara girişiyorlar. Bununla birlikte, ekonominin askerselleştirilmesi işsizliğin azalmasına yol açmıyor, tam tersine kapitalist ülkeler iş borsalarında durumu kötüleştiriyor. Batının bazı mutsuz politikacıları, halk yığınlarının dikkatini emperyalizmi kıvrandıran bunalımın gerçek nedenlerinden sapıtırma isteğiyle çeşitli kurnazlıklara başvuruyorlar. Bu kurnazlıklardan biri, sosyalizmi gözden düşürme denemesidir. İşte, yumuşama düşmanlarının, Sonuç Belgesi'nin hümaniter alanlarda işbirliğini konu edinen («üçüncü sepet» adı verilen) bölümünün içerdiği hükümlerin yerine getirilmesine özen gösterme bayrağı altında sosyalist ülkelere karşı açtıkları kampanyanın, yani güya bu ülkelerde «insan hakları»nı savunma kampanyasının amacı da budur.

Sosyalist ülkeler, tarafsız ve sağduyu sahibi gözlemcilerin de itiraf ettikleri gibi, bu bölümün istemlerini titizlikle yerine getiriyorlar. Sanırım ki, bu sorunlarda kötü maksatlı propaganda tarafından belki de yanıltılmış olan bazı iyiniyetli insanlar da bunu anlayacaklardır. Ortadaki apaçık gerçek şudur: Emperyalist çevreler bu konuda «üçüncü sepet»in problemlerine hiç de kulak asmıyorlar. Onlar için insan hakları nedir ki? Eğer insan hakları emperyalist efendileri yakından ilgilendirmiş olsaydı, başka ülkelerin işlerine kabaca karışacakları yerde, kendi ülkelerinde iş elini kullanmak üzere elverişli bir alan bulmakta güçlük çekmezlerdi. Bu cümleden olarak, kapitalist dünyadaki milyonlarca işsizi reel çalışma hakkına kavuşturacak koşullar yaratmaya özen göstermeleri daha çok yakışık alırdı. Burjuva «hümanistler»i, ırkçılığın, faşizmin, aparteidin, dinsel bağnazlığın kökü kazınarak yok edilmesi gerekliliği gibi bir sorunda sözden eyleme geçmelidirler. Sonucu olarak «mutlak özgürlükler» koruyucusu kesilenlere şunu sormak isterim: Gericilik komünistleri ve demokratları kovuşturmaya hız verirken, kendilerinden başka türlü düşünenleri, bu arada barış savaşçılarını zindanlara atarken, bu efendiler hâlâ ellerini kavuşturup seyirci mi kalacaklardır ve bu böyle daha ne zamana kadar devam edecektir?

Hayır, bu kampanyanın örgütçülerini esinliyen hiç de insan hakları özeni değildir. Tersine, amaçları, kapitalist dünyada insan hakları konusundaki gerçek durumu maskeleyip gözlerden saklamak ve insanoğlu «her yerde» haklardan yoksun olduğuna göre toplumu adil temeller üzerinde yeniden kurma savaşımının faydasız olduğu gibi bir kanı yaratmaktır. Bu açıdan bakılınca, örneğin Şili'deki işkenceler ve terör, ya da Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Afrikalı işçilerin kırılıp geçirilmesi, «dünya çapındaki yetkinlik noksanlığı»nın belki kendiliğinden biraz daha sert biçimler ala-

rak yaygınlaşmasının bazı belirtilerinden başka bir şey değildir. İşte bu, aklanması tamamen olanaksız bir şeyi haklı göstermek için ileri sürülen bir yalandır. Anti-sovyetik, anti-sosyalist kampanya, faşist ve neo-faşist rejimlerin boyunduruğuna vurulmuş ülkelerde insanlığa karşı işlenen cinayetlerin kurbanlarıyla dünya çapındaki dayanışma hareketini baltalama aracı olarak düşünülmüş bulunuyor. Bu kampanya her şeyden önce Ekim Devriminin deneyini aşağılamayı, onun çekim gücünü zayıflatmayı, halkı gözlerinin önünde yapılmakta olanların pasif ve apolitik bir seyircisi haline getirmeyi, onu sosyal adaletsizliğe karşı, işsizliğe, enflasyona ve bunları doğuran nedenlere karşı savaşımın dışında bırakmayı amaçlıyor. Emperyalizm, yalana başvurarak, artık olgunlaşmış bulunan gerçeğe, toplum değiştirilerek yeniden kurulmadıkça, insana çalışma hakkı, ekmek, sağlık ve tinsel gelişme sağlanamayacağı sonucuna emekçi tabakalarının varmasını engellemeye çalışıyor.

Ben, dünyayı değiştiren Ekim Devrimi'nden sonraki on yıl içinde Hindistan'da doğdum. Bağımsızlık uğrunda savaşımına canla başla katıldığım halkım için, Ekim Devrimi savaşım yolunda dayanak ve esin kaynağı oldu. Halkım özgürlüğü uğrunda kahramanca bir savaşım yürüttü. Ama bu savaşım, Ekim Devrimi çağında, Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin sonuç alıcı dayanışmasıyla yapılmamış olsaydı, çok daha ağır koşullar altında geçer ve çok daha fazla kurbanlar alabilirdi.

Ekim Devrimi beni çok yakından ilgilendiren dava, benim yaşamsal davam oldu, sevgili yurdumun yaşamsal davası oldu. İşte bundan ötürü, milyonlarca Hintli için, aynı zamanda bütün ülkeler halkları ve özellikle az gelişmiş ve bloklardışı ülkeler halkları için, halen alıp yürüyen anti-komünist kampanyanın gerçek anlamı apaçık ortadadır. Gericiliğin, barış güçleri arasındaki birliği zayıflatmaya ve bu arada bloklardışı ülkeleri de en yakın ve en sadık dostları olan Sovyetler Birliği'nden ve öteki sosyalist ülkelerden koparmaya çalıştığını ancak körler göremezler.

Sovyetler Birliği'nin ve tüm sosyalist topluluğun en büyük katkıda buldukları dava, uluslararası ilişkileri demokratik temeller üzerinde yeniden kurma davası, zamanımızın bir buyruğudur. Bu süreç, ancak davayı gerçekleştirme çabalarına bütün hükümetler ve halkların, bütün toplumsal güçlerin katılmalarıyla etkinlik kazanabilir.

Geçenlerde, L. İ. Brejnev yoldaşın Fransa'da yayımlanan ve söylevleriyle yazılarından oluşan kitabının önsözünü okudum. Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri şöyle diyor: «Burada şunu da belirtmek isterim: Bizim barış için savaşım yürüttüğümüzü söylemek yetersizdir. Biz sağlam bir barış için çalışıyoruz. Ve yalnız çalışmakla kalmıyor, bu hedefe ulaşmak için bizden beklenen her şeyi yapıyoruz. Biz böylesi bir barışı ancak adil bir barış olarak, demokratik ve eylemsel bir genel barış olarak tasarlıyoruz. Bir başka deyişle, «güçlünün hakkı»na değil, büyük veya küçük,

sanayice gelişkin veya henüz gelişme halindeki bütün halkların ve devletlerin hak eşitliği ve özgürlüğüne dayanan bir barış olarak düşünüyoruz. Böyle bir barış, hepsinin ve aynı zamanda her birinin çıkarlarına cevap verebilir.» (2)

Bu sözler barış hareketinin bütün özlüğünü ortaya koyuyor.

Biz hangi nitelikte bir barış için savaşım yürütüyoruz? Biz korku dengesi temeline dayalı bir barış, veya güçsüzlere karşı güç kullanılması temeline dayalı bir barış istemiyoruz. Biz herkesin ve her birimizin çıkarlarına uygun düşecek bir barış istiyoruz. Bu çözümü olanaklı bir sorundur. Bizim bu iyimserliğimiz neye dayanıyor? İyimserliğimiz, her şeyden önce, bugün sosyalizmin dönüşmüş bulunduğu barış kalesinin gücünden ileri geliyor. Bu sosyalizm kalesiyle birlikte genç bağımsız devletler de barışı savunuyorlar. Uluslararası yumuşamada da objektif olarak kapitalist ülkeler halklarının da yararı vardır.

Burada, Georgi Dimitrov'un 1936 yılında, faşizm ve İkinci Dünya Savaşı tehlikesine karşı savaşım yürütmekte olduğumuz sıralarda söylediği şu sözleri hatırlıyorum ve hatırlatmak istiyorum: «Bize, dünyanın bütün kesimlerini, Tokyo'dan Londra'ya, New York'tan Berlin'e kadar her yerini kapsıyacak bir barış cephesi gereklidir . . . Yeryüzü, öylesi bir barış dostları örgütleri ağıyla, öylesi güçlü bir enternasyonal dayanışma hareketiyle, barışın korunmasını hedef tutan öylesi bir uluslararası proletaryanın ortak politikasıyla ve bu politikaya ilişkin aktif tedbirler ve uygulamalarla kaplanmalıdır ki, savaş kundakçılarının kötücül elleri böğürlerinde kalsın, parmaklarını bile kıpırdatmasınlar.» (3) Ne var ki, 1930 yılları koşullarında komünistlerin bu çağrısı top sesleri arasında kayboldu. Bu böyle olsa da, İkinci Dünya Savaşının ibret dersleri sonuçsuz kalmadı. Eğer bugün bir an başımızı çevirerek barış yandaşları hareketinin başlıca aşamalarına bir göz atacak olursak, geçtiğimiz yıllar içinde bir hayli başarılarla ulaşıldığını görürüz, Kaldı ki, bugünkü durum 1936 yılı koşullarından oldukça farklıdır. Yeryüzünde güçler dengesinin değişmesi sayesinde, barış içinde yanyana yaşama ve yumuşama politikası, şimdi uluslararası yaşamda sonuç belirliyen bir rol oynuyor ve bunun ana eğilimlerini belirliyor. Biz yeryüzünü barış dostları örgütleri ağıyla sarabilmiş, geniş ölçüde uluslararası dayanışma hareketini pekiştirebilmiş bulunuyoruz.

Sözkonusu değişikliklerin bir kanıtı da Dünya Barış Konseyi'nin çalışmalarıdır. Saflarımız kat kat büyümüş bulunuyor. En değişik politik güçler Dünya Barış Konseyi'yle elele verdiler ve konseyimizle bütünleştiler. Birçok ülkede ulusal barış yandaşları hareketleri günden güne bir cephe niteliği alıyor, yani sıralarına kendi yurtlarını sevenlerin, emperyalizme ve

(2) «Tems Nouveaux», No 2, Janvier 1977, p. 5.

(3) G. Dimitrov, Eserler, c. 10, s. 252–253.

faşizme karşı savaşım verenlerin, bir başka deyişle her ülke halkının büyük çoğunluğunun katıldıkları birleşik bir örgüt niteliği kazanıyor.

Dünya Barış Konseyi'nin kamuoyunu seferber etme yönündeki girişimleri, her şeyden önce, silâhlanma yarışına son verilmesini, silâhsızlanmaya gidilmesini, yumuşama koşullarında genç bağımsız devletlerin sosyal-ekonomik gelişmesini hızlandırma, Şili, Güney Afrika, Kıbrıs vb. halklarıyla dayanışma cephesini genişletme savaşımının güçlendirilmesini öngören yeni Stokholm Çağrısı'na imza toplama kampanyasını daha da yaymayı içeriyor. Barışsever güçlerin etkisi, barış yandaşlarının yaydıkları fikirlerin çekim gücü, artık politikacıları, parlâmento üyelerini ve hükümetleri bunları dikkate almak zorunda bırakacak kadar artmış bulunuyor.

Kamuoyunun baskısı altında, Batı Avrupada birçok devlet yöneticisi NATO politikasına hiç itirazsız yeşil ışık tutmanın ve böylelikle silâhlanmayı artırmaya sürüklenmenin kendi ülkelerinin ulusal çıkarlarına giderilmesi olanaksız zararlar verdiği sonucuna varmaya başlıyorlar. Batı politikacılarının, SSCB'nin çoktan beri ve düzenli olarak yaptığı gibi, askersel bütçelerin azaltılmasını isteyen kamuoyunu hiçe saymaları artık gitgide zorlaşıyor.

Şimdiki ABD Başkanı Jimmy Carter, seçim kampanyası sırasında ve cumhurbaşkanlığı görevine başlamasından sonra, Birleşik Amerika barışsever kamuoyunun gitgide artan isteklerine cevap olarak, silâhlanma yarışını azaltacağına defalarca söz verdi. Bu sözün yerine getirilmesi hâlâ beklenmekte olsa da, böylece, bu ruhta demeçler verilmiş olduğu bir gerçektir.

Bizce, Georgi Dimitrov'un kırk yıldan fazla bir zaman önce söylediği sözler, günümüzde güncelliğini korumaktadır. Biz şimdiki koşullarda da, bütün dünyada barış örgütleri ağını genişletmeye devam etmeli, uluslararası dayanışmayı güçlendirmeliyiz. Güçlü bir barış yandaşları hareketi, o zaman gerekli olan bu hareket, bugün de öylece gereklidir. Bizim ödevimiz, yalnızca barışı savunmaktan, yalnızca insanlığı yeniden «soğuk harp» zamanına döndürmek ve giderek «sıcak» savaşa döndürmek isteyebilecek olanların kolunu bükmekten ibaret değildir. Yeni uluslararası yumuşama dönemi yeni ödevler getiriyor ve biz bu nedenle kendimizi barışın kurucuları sayıyoruz. Hepimizin bütün kalbimizle istediğimiz yeni dünyayı kurabilmek için, geniş bir barış yandaşları örgütleri ağına ihtiyacımız vardır.

1977 yılı bu bakımdan büyük ölçüde sonuç alma yılı olabilir. Bu yıl içinde en sorumlu ve nice ümitlerle beklenen dünya politika doğrultularında görüşmeler yapılması gerekiyor. İnsanlık, stratejik silâhları sınır-lama konusundaki ikinci tur Sovyet-Amerikan görüşmelerinin sonuçlandırılmasını büyük ümitlerle bekliyor. Dünya, 19 devletin Orta Avrupa'da silâhlı güçleri ve silâhları azaltma konusundaki Viyana görüşmelerinin

donma noktasından ne zaman çıkarılıp geliştirileceği sorunuyla ilgileniyor. Yakın-Doğudaki saldırı savaşına son verilmek üzere, Cenevre görüşmelerinin yenilenmesi gerektiği ertelenmez bir zorunluk olarak hissediliyor. Helsinki Toplantısı'na katılan ülkeler dışişleri bakanlıkları temsilcileri arasında yapılması kararlaştırılan Belgrad toplantısının barış ve Avrupa güvenliği davasına olumlu ve yapıcı bir katkıda bulunarak önemli bir rol oynaması bekleniyor.

Günün en önemli isteği, «Helsinki ruhu»nu güçlendirmek ve yeni başarılarla ulaştırmak için, Helsinki Toplantısı Sonuç Belgesi'nin bütün maddelerini hayata geçirmek için, yumuşama sürecinin kalımlı olmasını sağlamak üzere Helsinki anlaşmalarını gerçekleştirme yolunda yeni girişimlerde bulunmak için dünya kamuoyunu bir genel taarruza örgütlemektir. Bununla ilgili olarak, vaktiyle Dünya Barış Konseyi'nin beşiğini sallamış olan saygıdeğer kişinin, Joliot Curie'nin şu sözlerini hatırlatmak istiyorum: «Bir halk, bir tek kişi, savaş tehlikesini giderebilecek durumda değildir. Ancak bütün ülkeler halklarının ortak çabaları bu hedefe ulaşılmasına olanak verecektir.»⁽⁴⁾

İşte dünya ölçüsünde ve ulusal ölçülerdeki barış yandaşları hareketlerini bu ruh esinliyor. Burada bir veya birkaç hareketin görüşünün bunlara katılmakta olan diğer öğelere dayatılması sözkonusu olamaz. Ama bildiğimiz ve inandığımız gerçek, barışsever güçler arasında birliğin hareketimizin en önemli çizgisi olduğudur. Barış güçlerinin bu ruhta birliği bizim için şimdi her zamankinden daha çok gereklidir. Bu birlik, belki de Helsinki Sonuç Belgesi'nin imzalanmasından önce olduğundan daha fazla gereklidir. Çünkü «soğuk harp»e dönmek için çırpınanların şimdiki karşıtaarruzu olağan bir karşı-taarruz değil, çok tehlikeli bir aksiyondur. Bu böyle olsa da, bu karşı-taarruz suya düşmeye hükümlüdür; halkların iradesi ve gücü onu başarısızlığa uğratacaktır.

Helsinki'den bir yıl önce biz şöyle diyorduk: «Avrupa Genel Konferansı yapılabilecek ve başarılı olacaktır.» Bazı çevreler, o zaman, kartondan evler yaptığımızı söyleyerek bize gülüyorlardı. Ama biz şimdi de aynı cesaretle, barış savaşında yeni başarılarla ilerliyeceğimizi söylüyoruz.

Ve bunu elbirliğiyle başaracağız.

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi Yazı Kurulu, Dünya Barış Konseyi Genel Sekreteri Romesh Chandra'nın bu yazısında ortaya koyduğu problemlerin görüşme konusu yapılmasına büyük bir önem vererek, uluslararası ilişkilerin durumu ve gelişmesi üzerinde etkisi olan çeşitli etkenlerin aydınlatılmasına devam edilmesini uygun buluyor. Özellikle, dünyada olumlu değişimlerin itici gücü olarak sosyalist top-

(4) F. Joliot Curie, *Textes choisis*. Editions sociales, Paris, 1959, p. 156.

luluk; uluslararası yumuşamayı güçlendirmede olumlu etkiler, teşvik öğeleri ve engeller; gelişme halindeki ülkelerin sosyal-ekonomik ilerlemesinin en önemli koşulu olarak barış; uluslararası ilişkilerin yeniden kurulmasında bağlantısız ülkeler hareketinin rolü; silâhlanma yarışına son verme savaşımında çeşitli politik akımların ortak eylemleri; emperyalizmin militarist çevrelerinin hesapları ve hataları; faşizm ocaklarına karşı savaşımında uluslararası dayanışma vb. konularında yazılar yayımlanması öngörülüyor.

TÜSTAV

Sovyet Ulkesinin 60. Yıldönümü (birinci reportaj)

Halkın temsilcileri

Sovyet egemenliği nasıl çalışıyor

J. Pittman

ABD Komünist Partisi MK Politbüro üyesi

S. Sudiman

Endonezya Komünist Partisi Yönetim Kurulu üyesi

Bu yılın takvimi Sovyet egemenliğinin 60. yıldönümünü belirliyor. Sovyet adı; aynı zamanda ilk sosyalist devletin adı, SSCB'de seçimli devlet idaresi temsil organları olan Emekçi Halkvekilleri (delegeleri) Sovyetleri'nden geliyor. Geçenlerde Sovyetler Birliği'nde yaptığımız bir gezide, bu organların günlük çalışmalarına yakından tanık olma olanağı bulduk. Buna ilkönce Türkmenistan SSC yerel sovyetlerinden ve cumhuriyetin en yüksek egemenlik organlarından başladık, sonra SSCB Yüksek Şurası'na geçtik ve böylece aşağıdan yukarıya kadar bütün kademelerde deneylerini inceleyebildik. Birçok kent ve köy, kolhoz ve sanayi kuruluşları gördük, seçmenlerle ve seçtikleri halkvekilleriyle konuştuk, sovyetlerin yürütme komitelerinin, daimi halkvekili komisyonlarının ve bunların toplumsal aktifinin çalışmalarına baktık, bir toplantı döneminin çalışmasına katıldık, belgeler inceledik, Türkmenistan Komünist Partisi Merkez Komitesinde, Türkmenistan SSC Yüksek Sovyeti Prezidyumu'nda ve SSCB Yüksek Şura Prezidyumu'nda birçok yetkililerle konuştuk.

Bizce, bütün görüp işittiklerimizden hiç kuşkusuz şu sonucu çıkarabiliriz: Ekim Devrimi'nden 60 yıl sonra, sovyetler, V. İ. Lenin'in daha devrimden önce yeni halk egemenliğinin çekirdeği olarak gördüğü bu organlar, çok büyük bir güç haline gelmiş, gerçek halk egemenliğinin uygulanıp hayata geçirildiği yığınsal örgütler olmuşlardır. V. İ. Lenin şunları yazmıştı: «Evet, asil yığınlar, en demokratik burjuva cumhuriyetlerinde bile, kanuna göre eşit haklı oldukları halde, pratikte binlerce yöntem ve kurnazlıkla, politik hayata katılmaktan, demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanmaktan uzaklaştırılan yığınlar, şimdi demokratik devlet yönetimine sürekli ve kayıtsız-şartsız ve aynı zamanda sonuç alıcı biçimde katılmaya celbediliyorlar.»⁽¹⁾ Memnuniyetle gördük ki, SBKP'nin yönetmenliği altında sosyalist demokrasinin ardıcıl biçimde geliştirilmesi sonucu

(1) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 37, s. 500.

olarak, şimdiki sovyetler sistemi, halkın tam egemenliğini sapasağlam garanti etmekte ve eylemde dile getirmektedir.

Biz, burada, okurlarımızla, edindiğimiz izlenimleri paylaşarak, sovyetlerin seçilmesinden başlayıp halkvekillerinin çalışmasına, bizzat sovyetlerin ve çeşitli komisyonlarının çalışmasına, aynı zamanda «kollegiyal curhurbaşkanı» işlevlerini yerine getiren SSCB Yüksek Şura Prezidyumu'nun çalışmasına kadar, Sovyet egemenliği organlarının örgüt ve eylemine ilişkin en önemli noktaları sırasıyla anlatmaya çalışacağız.

Çölde cumhuriyet

İkimiz de Türkmenistan'ı ilk defa gördük. Türkmenistan, Sovyetler Birliği'nin en güney kesimine düşüyor. Sovyet egemenliğinin ilk yıllarında, Türkmenistan topraklarında 700 bini Türkmen olmak üzere 1 milyon kişi yaşıyordu. Şimdi nüfus 2,7 milyonu buluyor ve bunun 1,5 milyonu Türkmendir. Genel çizgileriyle bu ülkenin altmış yıl önce bir çölden ibaret ve çarlık Rusyasının ücra bir yöresi olduğunu biliyorduk. Ama yine de ülkenin bu yakîn sayılabilecek geçmişine ilişkin gerçek veriler kolayca havsalaya sığar gibi değildir.

Devlet? Ne gezer! Türkmenlerin Oktobr Devrimi'ne kadar ulusal devletleri yokmuş. Aslında ulus da yokmuş; ulusun tek tek kabilelerden oluşması da daha sonra gerçekleşmiş.

Kentler? Kent değil, haritada birtakım koşullu noktalar. Devrim öncesinde Türkmenistan'ın bütün kentlerinde tümü bin kadar Türkmen oturuyormuş. Bir zamanlar gezginin biri yerlilere nerede oturduklarını sormuş ve şu yanıtı almış: «Develerin havutlarında oturuyoruz.»

Sanayi? En önemli sanayi kuruluşları demiryolu atelye leriymiş. Devrim öncesinde, sanayide 150'si Türkmen olmak üzere 5.500 kişi çalışıyormuş.

Tarım? Türkmenistan topraklarının onda dokuzu çölmüş. Parmakla sayılacak kadar az sulama sistemleri, subaşları, beylerin elindeymiş. Teknik araçlar toplam 64 pulluğu geçmiyormuş.

Eğitim? Devrimden önce, bir Rus generali tarafından evlât edinilen ve yurdundan götürülen bir Türkmen kızının yüksek öğrenim yapabilmiş biricik Türkmen kadını olduğu biliniyor. Her 1.000 kişinin 993'ü okur-yazar değilmiş. «Vestnik Vospitaniya» («Eğitim gazetesi»), 1906 yılında, okur-yazar sayısı artışına ilişkin resmi verilere dayanarak, Orta Asya'da bu problemin çözümü için 4.600 yıl gerekli olduğunu öngörüymüş.

Sosyalizm zamanının hesaplarını değiştirdi. Biz bambaşka bir Türkmenistan'la karşılaştık.

Bu yıl Türkmenistan'da çetin bir kış oldu. Ve bu kış, gezi programımızın

en egzotik kesimini, yani çölü gelisörlle geçmeyi gerçekleştirmemize engel oldu. Türkmenistan'da çöl boyunca açılan, dünyanın en uzun yapay ırmağı olan ve Lenin'in adını taşıyan Karakum Kanalı ilk defa olarak dondu. Kanalin sarı-kırmızı kamışlar yetişen kıyılarında gezdik. Kanaldan sulanan düzlüğü, halen bir milyon tondan fazla pamuk veren kolhozları ve sovhozları ibretle seyrettik.

Kanalin kenarında Orta Asya'nın en büyük Mari Bölge Devlet Elektrik Santrali çalışıyor ve kuruluyor (bugünkü kapasitesi 630 bin kilovat ve yapımı tamamlandıktan sonra bu kapasitenin 1 milyon 370 bin kilovata çıkarılması öngörülüyor). Yönetim merkezinde bulunduğumuz sırada hoparlörde verilen kumandayı biz de duyduk ve operatörün yükümü 10 bin kilovat artırdığını gördük. 1913 yılında Türkmenistan'ın biricik elektrik santralinde kapasitenin 1.200 kilovata geçmediği biliniyor.

Cumhuriyetin batı kesiminde Hazer Denizi kıyıları yakınında ülkenin petrol ve gaz sanayiini gördük. Nebit-dağ ile Kum-dağ arası şose boyunca kum fırtınası vardı; estiği yandan otomobilimizin kapısını açmak olanaksızdı, ama kum savruntusunun üstünde-petrol pompalarının, ritmik iniş çıkışlarla çalıştığı görülüyordu. Türkmenistan yılda 15 milyon ton kadar petrol veriyor ve Sovyetler Birliği çapındaki gaz çıkarımının da beşte birini sağlıyor.

Tek sözle, buraları elli yıl önce görmüş olan kişi, şimdi burada belki de Sultan Sancar anıt-kabrinden, çölün ortasında sekizinci yüzyılda yapılmış olan bu anıttan başka tanıdık bir şey bulamaz. Öyle ki, Sovyet egemenliğinin Türkmenistan'a ne verdiği sorusu, kısaca ve hiç bir abartmaya varılmadan yanıtlanabilir: Burada gözün gördüğü her şeyi Sovyet egemenliği vermiştir. Bu hem yeni hayatın kurulmasında büyük başarılar, hem de çözümü daha öte büyük çabalar harcanmasına bağlı yeni problemler ve ödevler anlamına geliyor.

Türkmenistan Komünist Partisi MK Sekreteri Ç. S. Karriev şöyle dedi: «Cumhuriyetimizin bütün tarihinde, sovyetlerin eylemini, Komünist Partisi tarafından memleketin önüne konulan ödevler belirlemiştir ve belirlemektedir. Partinin kararları, amacı halkın çıkarlarına hizmet etmek olan Sovyet egemenliğinin politik programıdır.»

Şimdi bu egemenliğin çalışmasını dikkatle inceliyelim.

Seçimler

Sovyetler Birliği'nde, çeşitli düzeylerde (küçük köylerden başlayarak merkeze kadar) 50 binden fazla sovyet, ve bu organlarda çalışan 2.2 milyonun üstünde halkvekili var. Söze her şeyden önce bunların nasıl seçildiğinden başlamamız mantıklı olur.

Seçme hakkının uygulanması konusunda, daha sosyalizmin üstün gelmesinin ilk günlerinden itibaren, bütün sovyet seçimlerinin «seçmenlerin genel, eşit, dolaysız ve gizli oylamaıyla seçme haklarını kullanmaları»⁽²⁾ suretiyle yapılması prensipi yürürlüğe konulmuş olup, bu prensip titizlikle gözetilmektedir. Türkmenistan'da, bütün memlekette olduğu gibi, 18 yaşını bitiren her yurttaş, ırksal veya ulusal ilişkinliğine, cins veya inanç ayrımına, sosyal kökenine, mal durumuna veya geçmişte ne yaptığına bakılmaksızın, seçme hakkından yararlanıyor. Kanun yalnız iki istisnaya yer veriyor: Kanunla belirlenen usul gereğince akıl hastası olduğu saptanmış olan yurttaş ve seçme hakkından yoksunluk cezasına çarptırılan yurttaşlar seçme hakkı kullanamıyorlar.

Türkmenistan Yüksek Şura Prezidyumu Başkanı A. M. Kliçev şöyle dedi: «Önümüzdeki yerel sovyet seçimleri hazırlıkları tam şimdi başlıyor. Halkvekillerinin görev süresi iki yıldır. Yeni seçimler bu yaz yapılacak ...»

Bu hazırlıktan, şimdiki sovyetler tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarının genellenmesi, halkvekillerinden hangilerinin kendilerine gösterilen güveni haklı çıkardıkları, bundan sonraki dönem için kimlerin aday gösterilmesi ve kimlerin gösterilmemesi gerektiği hususlarının seçmenlerce belirlenmesi anlaşılıyor. Her seçimde sovyetlerin bileşimi genellikle $\frac{1}{10}$ 30-50 oranında yenileniyor. Hazırlık, bir yandan, emekçilerden oluşan seçim komisyonları kurulması; sonra halkvekili adaylarının belirlenip ileri sürülmesi, her yurttaşın (seçim günü nerede bulunursa bulunsun), seçme hakkını gerçekten kullanabilmesi için seçmen kütüklerinin kursursuz hazırlanması ve yoklaması anlamına geliyor. Seçim günü, trende olsun, kolhoz merasında veya stepte olsun, çölün ortasında jeoloji çadırında olsun, oylamaya katılma sağlanıyor, ama hiç bir yurttaş tek oйдan başka kullanamıyor.

Bu konuşma, bize, ister istemez, birimizin yurdu olan ABD'de 1976 yılı sonunda yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerini, diğerimizin yurdu Endonezya'da 1977 Mayısında yapılacak olan parlamento seçimleri hazırlıklarını hatırlattı.

Birleşik Amerika ve Endonezya, belirli anlamda, burjuva demokrasisinin bulunabileceği durumların «kutuplar»ını simgeliyorlar. ABD yönetici sınıfı, kendi sistemini «en özgür toplum» olarak reklâm etmeyi seviyor. Öte yandan, ABD emekçileri gerçekten, çetin sınıf savaşımaları sonucu olarak bazı ciddi demokratik kazanımlar elde ettiklerinden dolayı kıvanç duyabilirler. Ama bu sistemin vaadettiği ve ilân ettiği şeyler ile gerçekte verdiği şeyler arasındaki büyük tutarsızlık, onun gerçek sınıfsal ve burjuva özülüğünü apaçık ortaya koyuyor. Endonezya rejimi, açıktan açığa, önümüzdeki seçimlerde, ne komünistlerin, ne de giderek onların görüşlerine sempati bes-

(2) SSCB Anayasası, Moskova, 1972, madde 134.

liyenlerin katılmalarına olanak verilmeyeceğini kabaca söylemekten çekinmezken, ABD büyük sermayesi ve tekellerinin bir hayli daha ince ve kurnaz bir politikayla çıkarlarını korudukları görülüyor. Sözde demokratik özgürlükler tanınıyor, uygulamadaysa genellikle bu özgürlükler gerçekleştirilmiyor. Örneğin iki dereceli denilen seçim sistemi mekanizması yüzünden, geçen yıl cumhurbaşkanlığı seçimlerine, bütün seçmenlerin yalnız % 53,3'ü katılabilirdi.

Bizce, seçim kampanyası, Sovyet koşullarında ilkesel bakımdan bambaşka bir temel üzerinde geçiyor. Bu kampanya, yığınların sadece «katılma»yla kalmayıp, baştan sona gerçekleştirdikleri güçlü bir toplumsal hareket oluyor. Temsil yetkileri halkın kendiliğinden girişim ve eylemine sunuluyor.

Örneğin, SSCB Yüksek Şura Prezidyumu, «seçim yönetmeliği»ni onaylıyor, ama seçimlerin denetimi, tartışmalı sorunları çözmeye, belgeleme işleri, adayların kayda geçirilmesi ve oylama sonunda oy sayımı gibi işlerin hepsi Merkez Seçim Komisyonu'nun yetkisi çerçevesine giriyor. Türkmenistan Yüksek Şura Prezidyumu, Cumhuriyet Merkez Seçim Komisyonu'nu onaylıyor, ama bu komisyon (aynı zamanda il seçim komisyonları), «meslek örgütleri temsilcilerinden, işçilerden ve memurlardan, kooperatif örgütlerinden, komünist partisi örgütlerinden, gençlik örgütlerinden, kültür kurumlarından, teknik ve bilim birliklerinden ve diğer emekçi toplumsal örgüt ve birliklerinden» oluşturuluyor. (3) Türkmenistan'da son yerel sovyet seçimleri sırasında, seçim komisyonlarında 90 bin yurttaş çalışmış olup, bunların % 35,7'si SBKP üyesi ve % 60 kadarı işçi ve kolhozcu köylüdürler. Şimdiki SSCB Yüksek Şurası seçimlerini yürüten komisyonlarda 1,4 milyon kişi çalışmış bulunuyor, bütün yerel sovyet seçimleri komisyonlarında çalışanlar sayısı 10 milyonu buluyor.

Bir başka tipik özelliği de, halk iradesinin yarınki ifadecileri olarak görev alacak olan adayların seçiminde, ileri sürülmesinde ve adaylığın görüşülmesinde görüyoruz. Kimlerin aday gösterme hakkına sahip olduklarını, bu hakkın kimlere verilmediğini sorduk. Ve daha önce seçilmiş olan sovyetlerin kişiliğinde eylem halinde bulunan devlet egemenlik organlarının bu hakka sahip olmadıklarını öğrendik. Bu hak, yani aday seçme, gösterme ve adaylığı görüşme hakkı, «emekçilerin toplumsal örgüt ve birliklerine, yani komünist partisi örgütlerine, meslek birliklerine, kooperatiflere, gençlik örgütlerine, kültür birliklerine» bırakılıyor. (4)

Burjuva propagandasının aşırı çabalarıyla, Sovyet seçim sistemini karalamak için nice yalanlara başvuruldu ve başvuruluyor. Örneğin, bu sistem,

(3) Türkmenistan SSC Yüksek Şurası seçimlerine ilişkin hükümler, Aşhabat 1975, m. 36.

(4) SSCB Anayasası, madde 141.

burjuva propagandasına göre, her kişinin kendi adına aday gösterme hakkını kaldırıyor ve aday biricik olduğu için oylama bir biçimsel işlem olarak kalıyor vb. Ve itiraf edelim ki, bu gibi savlara hâlâ inananlar oluyor.

Oysa gerçek durum nedir?

Evet, her seçim ilinde kural olarak bir aday gösterilmesi kabul ediliyor. Bunu daha ayrıntılı olarak inceleyelim.

Aday gösterme işi, her zaman genel kurul tarafından ve kural olarak adayın daimi işyeri kolektifi tarafından yapılıyor. Parti, sendika ve komso-mol örgütünde, kimin aday seçilmesinin en isabetli olacağı konusu üzerinde militanlarla peşinen danışmalar yapılıyor. Peki, bunda ne gibi ölçütler dikkate alınıyor ve bunlar nasıl sıralanıyor?

Türkmenistan Komünist Partisi MK Sekreteri M. Mollaeva bu soruyu şöyle yanıtladı: «Birinci olarak, kolektifte kişiye saygı. İkincisi, adayın örgütlenme yetenekleri. Üçüncüsü, çalışma durumu ve nitelikleri. Ve dördüncüsü, daha ne kadar çalışıp gelişebileceği . . .»

Peki, yaş durumu, cinsi, sosyal ilişkiliği, partili olup olmadığı? . . . Her aday göstermede bunlar sonuç belirleyen bir rol oynamıyor. Ancak bütün halkvekili kadrosunun halkın tüm tabaka ve kategorilerini gerektiği gibi temsil etmesine özen gösteriliyor. (5)

Ve böylece, adayın adı (erkek veya kadın) ilk kez burada söyleniyor. Kişi en iyi nerede tanınır? Elbette çalıştığı kolektifte. Sonra adaylığın görülmeye geçiliyor. Aday kabul edilmeyebiliyor. Bunun için genellikle oy çoğunluğu yeterli. Bazan böyle haller de oluyor. Netekim, bize, Türkmenistan Yüksek Şurasında, aynı zamanda Mari bölgesinde ve Nebit-dağ'da böyle birkaç olay olduğunu anlattılar. Bu takdirde yeni bir aday gösteriliyor. Bu genel kurul toplantısına katılan herkes kendi adına yeni bir aday gösterebiliyor, bireysel hakların zedelenmesine hiç bir zaman yol verilmiyor. Bundan ötesi kural gereğince oluyor: Adaylığın resmen kayda geçirilmesi için, sayıca kolektifin yarısından fazlasını temsil eden toplantının oy çoğunluğu yeterli oluyor. Demokratizm ve yapıcı yaklaşım burada eni uygun biçimde bütünleşiyor.

Burjuva basınının övmekle bitiremediği bir pratik var: New York'ta Union-Squarl'de veya Londra'nın Hyde-Park'ında herkes kürsüye çıkıp, Kongre veya parlamento için kendi adaylığını koyabiliyor. Peki ama, bu yolla hiç bir milletvekili seçilmemiş ve seçilemeyecek olduktan sonra, kâğıt üzerindeki bu pratiğin ne anlamı kalır? Bireyselliğe ve «bireysel» özgürlüklere tapmayı ısrarla propaganda ediyorlar, çünkü bu yöntem de-

(5) Türkmenistan SSC emekçi halkvekilleri yerel sovyetleri birleşiminde 21.118 halkvekili var. Bunların % 68,2'si işçi ve kolhozcu köylü, % 77,5'i Türkmen, % 43'ü SBKP üyesi ve aday üyesi, % 44,8'i kadın (kadınların % 73'ü Türkmen) ve % 32,4'ü 30 yaşından küçük gençlerdir.

mokraziye değil, emekçi yığınlarını parçalamaya hizmet ediyor. Oysaki, emekçi yığınlarının başarısı birlik ve dayanışmalarına bağlıdır. Tarihsel deney, gerek bireysel yurttaşlık haklarının, gerekse emekçilerin ortak çıkarlarının gerçekleştirilmesi için kolektivizm gerekli olduğunu ve kolektivizmin en iyi zemini oluşturduğunu tamamen doğruluyor. Bu nitelikte kolektivizm Sovyet düzeninin ruhudur ve elbette ki seçimlerin yapılmasında büyük bir rol oynamaktadır.

İlk toplantıdan sonra, adayın seçmenlerle görüşmeleri başlıyor. Geçen Türkmenistan Yüksek Şurası seçimlerinde, bu gibi görüşmelere 600 bin kişi, yada bütün seçmenlerin yarısından çoğunun katıldığı biliniyor. Bu süreç içinde, bir kural olarak, basında adayı tanıtan ve onun hakkında seçmenlerin düşüncelerini içeren yazılar yayımlanıyor. Bu sayede aday hakkında herkes kendine göre bir fikir edinebiliyor. Son çözümde, seçmenler aday seçiminde isabet bakımından çok seyrek yanılıyorlar.

Bunu birçok olay ve gerçeklerle kanıtlamak zor değildir.

İşin ilginç yanı odur ki, Sovyet kanunları, seçilen halkvekilini, seçmenleri önünde (ki bunlar emekçilerdir) seçimlerden sonra da sorumlu olmakla, hesap verme zorunluğuyla yükümlüyor. Bu bizce sosyalist halk egemenliğinin en önemli özelliklerinden biridir. Burjuva ülkelerinde sayılabilecek gerçekte kimin karşısında sorumludur? Biçimsel olarak, seçmenleri, büyük çoğunluğu yine emekçilerden oluşan seçmenleri karşısında, ama gerçekte, tekeller, korporasyonlar, parti aygıtı kodamanları karşısında, tek sözle kapitalist toplumun yönetici sınıfı karşısında sorumludur. Bazı kapitalist ülkelerde kanunlar ve hukuk düzeni, eylemde, sayılabilecek seçmenleri karşısında doğrudan doğruya sorumlu olmaktan azatlıyor. Seçim organlarına komünistlerin de girebildikleri ülkelerde, bu en yakın halk dostları kendi partisinin görüş ve tutumları dolayısıyla yığınlarla ilişkilere büyük bir önem veriyorlar, ama burjuva sayılabilecek seçmenleri karşısında hesap vermek zorunda değildirlir.

Sovyet seçim yasası şöyle der: «Halkvekili, seçmenleri karşısında sorumludur ve seçmenlerine hesap vermekle yükümlüdür.»⁽⁶⁾ Seçmenler, gösterebildikleri güvence yarasık olmadığı anlaşılan halkvekilini her zaman geri çağırabilirler.

Burjuva parlâmentarizmi pratiğinde, skandala eşit bütün ifşaat ve soruşturmalarda, kulis arkası parlâmento entrikalarına, «vergi yükümlüleri»nin seçim «temsilci»leri arasında rüşvet ve yolsuzluk olaylarına ilişkin yeni yeni olaylarda, sayılabilecek parlâmentodan geri çağırılması halleri çok enderdir. Türkmenistan'daysa, seçmenlerin yarasık olmiyan halkvekilini geri çağırma hakkını serbestçe kullandıklarına ilişkin örnekler verdiler bize. Örneğin geçen yıl, Türkmenistan Yüksek Şurası'ndan üç, yerel sovyetler-

(6) SSCB Emekçi Halkvekilleri Sovyetleri statüsü, Moskova, 1972, sm. 6.

den sekiz halkvekili geri alınmış bulunuyor. Sovyetler Birliği çapındaki istatistik de, bunun normal bir uygulama olduğunu doğruluyor. Son on yıl içinde, ülkedeki yerel sovyetlerden 4 binden fazla halkvekili, birlik cumhuriyetleri ve özerk cumhuriyetler yüksek sovyetlerinden yaklaşık olarak 100 halkvekili, SSCB Yüksek Şurası'ndan da (şimdiki işlem usulünün kabul edildiği 1959 yılından beri) 11 halkvekili seçmenler tarafından geri alınmıştır. Bunlar arasında işçi halkvekili de vardır, kolhoz başkanı da vardır, parti bölge komitesi sekreteri de vardır. Geri çağırılma nedenleri de, halkvekilliği yükümlerini küçümseme, devlet yasalarına aykırı hareket etme, Sovyet toplumunun ahlâk prensip ve kurallarına ters düşen hareketlerde bulunma olarak sıralanabilir.

Aritmetik değer olarak bu rakamlar önemsizdir. Ama bunların politik anlamı önemlidir. Bir hatanın düzeltilebilmesi iyidir; ama daha da iyisi hataların seyrek olmasıdır.

Halkvekilleri

Girme sırası kimin? Buyurun . . .

Sırayla girip çıkıyorlar. Kabul edilen ve ricalarının ne olduğu sorulanlar arasında, yalnız ikimiz kenarda oturuyor ve Aşhavad Şehir Sovyeti halkvekili B. N. Kulieva'nın çeşitli dilekleri olan ziyaretçilerini nasıl kabul ettiğini ve nasıl dinlediğini izliyoruz. Ve yeni giren ziyaretçi dileğini anlatırdursun, biz bu halkvekili Türkmen kadınının yurttaşlarından söz etmek istiyoruz.

Türkmenistan'da gezdiğimiz sürece, kadınların, devlet egemenlik organlarında, kültür kurumlarında ve ekonomi yönetimi dairelerinde erkeklerle eşit olarak seçkin bir yer aldıklarını gördük. Cumhuriyet Yüksek Sovyeti'nde kadınların oranı % 35,3 olup, bunlar arasında her on kadının sekizi Türkmen'dir. Bunun dikkatimizi çekmesi, yalnız kendi ülkelerimizde kadınların henüz politik hak eşitliğinden çok uzak bulunmalarından ileri gelmiyor (örneğin ABD Kongre'sinde 535 üyenin yalnız 18'i, Endonezya parlamentosundaydı % 5'inden azı kadındır). Dikkatimizi çeken bir de şu var: Biz burada, yalnız altmış yıl kadar önce kadını tüm haklardan yoksun etmekle kalmayıp, insandan da saymıyan yasaların hüküm sürdüğü Orta Asya'da, gerçek bir hak eşitliği gösterisine tanık olduk. Bize kara çarşafın terkedilmesi kampanyasını ve bu aksiyona öncülerle birlikte katılan bir Türkmen kadının öyküsünü anlattılar. Bu öyküyü anlatan kıızı (halen Türkmenistan Komünist Partisi MK Sekreteri), «ah, bilseniz, nice güçlü önyargılar ve kör inançlarla ne denli çetin bir boğuşmaydı o!» demekten kendini alamadı. Mari bölgesinde, eski öğretmen ve şimdi «Komünizm» kolhozu başkanı olan SSCB Yüksek Şurası halkvekilllerinden G. Annamammedova'yla tanıştık. Kendisi, bu işletmenin yönetimini, 1950 yılında, kocasını savaşta yitirmiş iki çocuklu bir dul olarak üstlendiğini söyledi.

İki oğlunu da, kolhozu da, yetiştirip güçlendirmiş. Biz yılda 5 milyon ruble gelir sağlıyan bu örnek işletmeye uğradık ve Annamammedova'nın oğullarından birinin öğretmenlik yaptığı büyük köy okulunu da gördük. Bir de, köyün kenarında, geçici olarak rüzgârın savurup durduğu yeşil bir branda beziyle örtülü bir anıt gördük. Kolhozun yaptırmakta olduğu bu anıtın ilkbaharda açılacağını, zafer günü 9 Mayıs'ta kolhozcuların savaşta düşen köydeşlerini anarak saygı duruşunda bulunacaklarını söylediler. Savaşa bu köyden 300 kişi gitmiş, 160'ı dönmemiş. Uzak dostlarımız, varsın bu sayfalardan, sosyalizmi kuran halk kahramanlarına, yiğit savaşçılara ve çok değerli kadınlarına bizim de derin saygılarımızı kabul etsinler.

Şehir Sovyeti'nde seçmenlerin başvurularını dinleme saati devam ediyordu. Biz o 2 Şubat günü 16,30 ile 18 arasındaki kabul saatinde kimlerin bu kadın halkvekiline başvuruya geldiklerini, başvuru nedenlerini birer birer not ediyorduk. Gelenler: Fabrika idare müdürü ve sendika komitesi üyesi; poliklinik başhekimisi, kütüphane memuru; «Taşselmaş» fabrikasından bir işçi ... Başvuru nedenleri ve dilekler: Sellerin bozduğu sulama kanallarının onarılması; bir fabrikaya dinleme alanı ayrılması; konut gereksinmesi; çocuk kütüphanesine bağlı derneklerin örgütlenmesi; moda atelyesinin doğrudan doğruya fabrikada sipariş kabul etmesi ... Hepsi de yaşamla ilgili, olağan, günlük ve önemli sorunlar ...

Her başvuru ve dilek derhal kaydediliyordu. B. N. Kulieva, hemen telefonu açıyor ve gereken kimselerle konuşuyor, ziyaretçileriyle bir daha ne zaman ve nasıl görüşeceklerini kararlaştırıyordu. Hiç de reel olanakları zorlayan vaatlerde bulunmuyor, ama hem kendisinin, hem de konuştuğu sorumlu kişilerin verdikleri sözleri daha sonra «denetlemek» üzere not ediyordu.

Yurttaşları kabul edip dertlerini dinlemek, halkvekilinin çeşitli yükümlerinden sadece biridir. Bu yükümler arasında, yazışmaları, seçmenlerle süreli buluşma ve hesap verme görüşmeleri, kuruluş ve dairelerin çalışmalarını yoklamaları, kamuoyu yoklamalarını, kendi ilinin gereksinmelerini saptamaları ve daha birçok yükümü sayabiliriz. Bunların hepsi onun soyetteki işinin dışındadır.

Biz hemen hemen her «düzey»de halkvekilleriyle tanışıp görüştük. Aşhabad yakınında, Gyami köyünde, öğretmen ve köy sovyeti halkvekili A. Meredova'yla kızkardeşi kolhoz üyesi ve bölge sovyeti halkvekili S. Meredova'yı evlerinde ziyaret ettik. Nebit-dağ'da, hastane başhekimisi S. Kliçev'e ve petrol çıkarım kuruluşu operatörü E. P. Mulyavko'ya (ikisi de şehir sovyeti halkvekili) konuk olduk. Mari kentinde bölge sovyeti yürütme komitesi başkanı R. Anneev ve arkadaşlarıyla görüştük. Ve şu sonucu çıkardık: Sovyet ne kadar yüksek «düzey»deyse, yükümleri o kadar çoğalıyor.

Moskova şehrinin Krasnopresne seçim bölgesinden ülkenin en yüksek egemenlik organına halkvekili seçilmiş olan E. A. Şçekuteva'yla başkanlık yaptığımız görüşmede, SSCB Yüksek Şurası halkvekilinin yükümlerinin ne-ler olduğunu daha ayrıntılı biçimde öğrendik. Şçekuteva RSFSR emektar öğretmenlerinden, fizik öğretmeni. Partisiz. Evvelce kolhozda makinist ve fabrikada kalite kontrolü olarak çalışmış. Bize şunları anlattı: SSCB Yüksek Şurası halkvekili, bütün diğer işlerinden başka, zarflar ve dosyalar dolusu çalışma belgeleri (kanun tasarısı metinleri, devlet makamlarına yükseltilmiş kişiler hakkında veriler vb.) alıyor. Halkvekilinin bütün bunları incelemesi, kendi seçim ilindeki durumla karşılaştırması, uzmanlarla konsültasyonlar ve seçmenleriyle danışmalar yapması gerekiyor. Bundan başka, kabul edilmiş kurallar gereğince, SSCB Yüksek Şurası halkvekili, en yüksek egemenlik organında çıkarlarını temsil ettiği bölgede Sovyet iktidarının uygulamalarını ve gösterdiği özeni yakından izleyebilmek üzere, «daha aşağı» basamaktaki sovyetlerin dönem toplantılarına (istişari oy'la) çağrılıyor.

Bütün bunların, örneğin kendisiyle konuştuğumuz E. A. Şçekuteva'nın (öğretmenlik işine oranla) ne kadar vaktini aldığını öğrenmek istedik. Tam olarak hesaplamamış ama, «yaklaşık olarak yine o kadar. Yarı yarıya» dedi. Şçekuteva her yıl yüzlerce mektup alıyor ve elden geldiğince yanıtlıyor, yüzlerce de ziyaretçi kabul ediyor. Bunda hiç bir oiağanüstülük yok. Tüm halkvekillerinin bütün temaslarını hesaba elbette olanaksız, ama şöyle bazı genel rakamlar verebiliriz: 1971—1975 yıllarında doğrudan doğruya SSCB Yüksek Şurası'nı 100 binden fazla kişi ziyaret etmiş, bir milyondan fazla yurttaş da Yüksek Şura'ya mektupla başvurmuşlardır. Bunlar elbette çok değişik mektuplardır, kanun ve hukukun her zaman dilekçe sahibinden yana olmadığı da gözönünde tutulmalıdır. Ama başvuruların $\frac{1}{10}$ 40'ünün olumlu kararlara bağlanmış olması, sözkonusu mektuplardaki dilek ve önerilerin ciddiyetle incelendiğini göstermeye yeterlidir.

Temaslarımızda sık sık «ödevler dosyası», «ödevler arasında», «havale edilen ödevi yerine getirdik» gibi sözler kulağımıza geliyordu. Bu sözler halkvekilliği eyleminin bir yanını daha açıklıyor. Bunu belki de daha ayrıntılı açıklamamız yerinde olur, zira görüldüğü gibi, Sovyet sistemine özgü bu ödevler kurumuna benzer bir şey burjuva iktidarı koşullarında yoktur.

Gerçekte, halkvekiline değil, halkvekili adayına bazı ödevler havale ediliyor. Ödevler dediğimiz, halkvekilinin kabul saatinde dinlediğimiz günlük başvurulardan başka bir şey değil. Ödevler dosyası, emekçilerin seçmönü toplantılarında kaydettikleri ve kolektifçe onayladıkları önerilerden oluşuyor. Halkvekili seçildiğiniz zaman dosya artık dolmuş bulunuyor. Dosyayı halkvekiline sunarken, «Yenisi gelecek seçimlerde. Ama şimdi bunu lütfen yerine getirin o zamana kadar» deniliyor.

Dosyalı ödevlerin, Nebit-dağ Sovyeti Yürütme Komitesi Başkanı D. Şanazarov'un dediği gibi, daha sovyetin ilk toplantısında gözden geçirilmesi gerekiyor. Şu veya bu halkvekiline tekbaşına havale edilen ödevler, bu ilk toplantıdan itibaren karşılaştırılıyor, gruplanıyor ve bütün sovyete havale edilmiş bir bütün haline getiriliyor. Bazı ödevlerin dikkate alınmadığı, yani sözkonusu istek reel olanakları aştığı takdirde, ödevin yerine getirilemediği oluyor. Bu gibi kararların gerekçeleri seçmenlere açıkça bildiriliyor. Ama bunlar ne de olsa istisna diyebileceğimiz hallerdir. Şimdiki yerel sovyetler halkvekillerine ülke çapında havale edilen 850 bin kadar ödevin 822 bini kabul edilmiş, bunların 742 bini (% 87,7'si) vadesi içinde yerine getirilmiş bulunuyor. Türkmenistan yerel sovyetleri 2.880 ödev havalesi almış, bunların 2.077'sini çözüme bağlamışlardır. Aşhabat şehir sovyetinin 44 ödev aldığını ve yetki süresinin dörtte üçü içinde bunların 37'sini karara bağladığını öğrendik.

Sorunuz, böyle verilen sözlerin onda dokuzunu, isterse belediye düzeyinde olsun, hangi burjuva iktidarı seçimli temsil organları yerine getirebilir?

Halkvekili ödevlerin yerine getirilmesine ilişkin hesabı da «şahsan» veriyor. Örneğin, yalnız E. A. Şçekuteva'ya (ülke Yüksek Şurası halkvekili olduğu için) 14 ödev havale edilmiş. Nedir bunlar? Evvelki yıl okul yemekhanelerinin erzak vb. ikmalî işleri için yeni bir merkez kurulmuş ve hizmete girmiş. Halen 128 numaralı poliklinik kuruluyormuş. Ama örneğin bölge kültür sarayı yapıcılığı sürüncemedeymiş . . .

Biz kusurları ve yetersizlikleri örtbas etmeye kalkışacak değiliz. Hayat hayattır ve her düzende hiç bir şey çabasız başarılamaz. Çalışmak gerek, çalışmada halkvekilinin de katkısı gerek.

Sözü bağliyalım: Sovyet halkvekilinin yükümleri büyük ve ağırdır. Buna göre de onun hakları ve normal çalışma koşulları sağlanmaktadır.

Yerel sovyetler üyelerinin ve bu arada halkvekillerinin, aynı zamanda Birlik Cumhuriyetleri Yüksek Şuraları ve ülke Yüksek Şurası üyelerinin durumu, sosyalizmde gelir kaynağı olamaz. Halkvekilleri bütün yükümlerini karşılıksız olarak yerine getirirler, devlet onların yalnız yazışma vb. harcamalarını karşılar. Ama halkvekilliği yükümleri gerektirdiği takdirde, o halkvekili bu yükümleri yerine getirebilmesi için geçici olarak görevden alınır (ortalama aylığı da işlemeye devam eder) Halkvekilleri için taşıt araçları parasızdır, kendilerine kültür ve kamu hizmeti kuruluşlarında öncelik tanınır. Aynı zamanda ilgili oldukları daire ve kurumlarda yazışmaların nasıl yürüdüğünü doğrudan doğruya kontrol ve bunların ilgili dairelerde incelenmesine bizzat katılma yetkisi vardır. Yöneticiler ve diğer görevliler halkvekillerini derhal kabul etmekle yükümlüdürler. Ülke ve cumhuriyetler Yüksek Sovyet'leri halkvekilleri, yasama girişimi (kanun önerme) hakkı, hükümete sorular yöneltme vb. hakkı gibi «iç parlâmenter» karak-

terli ve önemli ayrıcalıklara da sahiptirler. Halkvekilinin dokunulmazlığı vardır; bir halkvekili ilgili sovyetin kararı olmadan tutuklanamaz, yargılanamaz, görevinden çıkarılmaz veya daha küçük göreve indirilemez.

Tek sözle, zor, saygıdeğer ve verimli bir hizmet alanı.

Toplantı dönemi

Belgelere göre, Türkmenistan başkenti Aşhabad 100 yaşında. Gerçekten 28 yıllık bir kent. 1948'de 5 Ekim 6 Ekim bağliyan gece korkunç bir depremle kent yıkıldı. O günlerin belgesel filmlerini gördük; Duman tüten yıkıntılar, insanların sınırsız acıları . . . Türkmenistan Yüksek Şura Prezidyumu Başkanı A. M. Kliçev'le görüşmemizde, birisi bu konuyu açınca, hazır bulunanlardan bir başkası hemen parmağını dudaklarına götürüp sus yaparak uyardı: Kliçev o günlerde iki çocuğunu görmüş. Aşhabad'ın tekrar kurulması döneminde şehir sovyeti başkanı olarak çalışmış.

Yerin bağrını ve toprak katmanlarını değiştirmek olanaksız. Orta Asya Sovyet Cumhuriyetleri bir «kuduz devenin sırtında» olarak yaşamaya devam ediyor. 1966 Taşkent depremi günlerinde böyle denildi. Geçen dönemde sarsıntılar bazan 6—7 dereceyi bularak Aşhabad'a kadar ulaştı ve pencere camlarının kırılması bir yana bırakılırsa, büyük bir zarar vermeden geçti.

Yeni Aşhabad'ın mimarisi sağlam ve gösterişli. Şimdiki şehir sovyeti başkanı S. Saparov, bize memnuniyetle eşlik ederek, caddeleri ve parkları gezdirdi, nice dikkate değer yapıları gösterdi. Bu arada yapımı devam eden cumhuriyet kitap sarayını gördük. Kendisi ve iki yardımcısı, yapıcılık eylemlerinden ötürü devlet armağanıyla ödüllenişler. S. Sapa rov'un çalışma odasında, önümüzdeki yıllarda şehir yapıcılığı proje ve plânlarını gördük. Bize, 1948 depreminden sonra kent nüfusunun 2,3 kat arttığını, konut alanının 5,4 misli, sanayi üretiminin 4,8 misli çoğaldığını söylediler.

Bütün bunlara şehir sovyetinin katılımı nedir?

Bu soruyu şöyle yanıtladılar: «Somut bir örnek olarak şunu söyleyelim ki, bir hafta önce, sovyetin yürütme komitesi oturumunda, şehir yapıcılığı yıllık plânını gerçekleştirmeye yapıcıların ne derece hazır olduklarını yolladık. İmar ve İskan Bakanlığı'ndan bazı isteklerde bulunmayı kararlaştırdık; bakanlığın örgütleri için «toplu» yapım girişimi daha elverişli, kentimizin çıkarlarıysa bunda tek tek ve kesim kesim uygulama gerektiriyor. Oturumda aynı zamanda, yapıcıların şehir yetkililerine yönelttikleri bazı haklı eleştirileri dikkate alan tedbirler belirlendi . . . »

Aşhabad şehir sovyetindeki görüşmemiz, her yerde olduğu gibi, arkadaşça ve içtenlikli bir görüşme oldu. Sovyet üyeleri, hiç bir şeyi gizleme-

den, bize henüz çözülmemiş problemleri de, kentin önemli gereksinimleri olduğunu da söylediler; örneğin yapıcılık örgütleri kapasitesinin hâlâ gereksinimleri karşılayabilecek durumda olmadığını, bundan ötürü her türlü konforuyla hazır olan yeni apartmanlar sıra gözetilerek dağıtıldığını anlattılar. Ama bununla birlikte, herkes konut alma sırasını biliyor, ancak gereksinimleri çok büyük olanlara, çok çocuklu ailelere, savaş sakatlarına ve iş hayatında yararlıklar göstermiş emektarlara tercih işlemi yapılıyor.

Gezimiz sırasında sovyetlerin çalışmasına iki kez doğrudan doğruya tanık olduk. Aşhabat bölge sovyeti yürütme komitesi, bizim de katıldığımız bir oturumda, «Mahtum-Kuli» kolhozunda ilkyaz kampanyası hazırlığını; Nebit-dağ şehir sovyeti yürütme komitesi de, yine katıldığımız bir oturumda, kütüphaneler ağı durumunu görüştüler. Her iki oturumda da, soruna somut ve eleştirel yaklaşım dikkati çekiyordu. Aynı zamanda her zamanki iyiniyet ve insanlara canlı bir dikkat ve özen hissediliyordu. Bizim önümüzde alınan kararlar arasında. Nebit-dağ şehir sovyeti yürütme komitesi 28 yurttaşın «emektar» nişanıyle ödüllенmesini önermeyi kabul etti. Ayrıca, kendisine, ana-babasız kalan kardeşleri üzerinde vasilik yetkisi verilmesini isteyen A. Racabova adında bir genç kadının dilekçesi görüldü ve dileği kabul edildi; ayrıca sovyet de maddi yardımda bulunmayı ve sözkonusu çocukların daha öte koruyucusu olmayı üstlendi; bir de genç vasi kadının askerlik hizmetini yapmakta olan kocasının vaktinde yuvasında dönmesi için başvuruya aracı olmayı kararlaştırdı.

Nebit'dağ'da bulunduğumuz günlerde, şehir sovyetinin (oynadığı rol adından anlaşılan) yürütme komitesinin oturumundan başka, bir de sovyet genel kurul (dokuzuncu dönem) toplantısı yapıldı. Ev sahipleri gayet nazik bir davranışla bizi de bu toplantıya katılmaya davet ettiler.

Toplantıda şehrin taşıt araçları ve taşımacılık sorunu görüşülüyordu. Açık söyleyelim, şehri gezerken biz böyle bir çetin problem olduğunu hissetmedik. Nebit-dağ genç bir kent (bu yıl 30 yaşına girecek), pek büyük değil ve gayet titiz ve kesin bir plâna göre kurulmuş. Bir yanda çölden gelerek, öte yanda masmavi dağlara doğru yönelerek dosdoğru uzanan alabildiğine temiz caddeleri ilk bakışta gözle kucaklanabiliyor. Tüm şehir taşıt araçları 300 otobüs ve taksiden ibaret. Burada ne problem olabilir? Konuyu ve problemi ortaya koyan raporun başında da bu izlenim yaratılıyor ve aynı zamanda kentin taşıt işçilerinin Cumhuriyet Partisi Merkez Komitesi ve Bakanlar Kurulunun şeref diploması'yle ödüllendiği kaydediliyordu.

Ama daha sonra, bizim bu ulaştırma problemlerinin çetinliğini Türkmenistan'a yabancı ölçülere vuran kimseler gibi düşündüğümüzü kabul etmek zorunda kaldık. Oysa Nebit-dağ'lılar yabancı «örnekler»le ilgilen-

miyorlar, kendi koşulları için yetersizlik ve kusur saydıkları şeyleri şiddetle eleştiriyorlardı. Taşımacılıktan sorumlu halkvekili komisyonu toplantıya kendi raporunu sundu. Canlı tartışmalar yapıldı. Halvekillerinin işten anlıyarak, yetenekle konuştukları hissediliyordu. Onlar, kentteki taşıma hatlarında yapılan özel incelemeleri ileri sürüyor, seçmenleriyle ve şehir hizmet servisleri yöneticileriyle görüşmelerinden öğrendiklerini ortaya koyuyorlardı. Toplantı, şehir taşımacılığındaki başarılarından ötürü taşıt işçilerine teşekkür edilmesini, ama somut olarak ortaya konulan yetersizliklerin de bir an önce giderilmesini kararlaştırdı. Aynı zamanda yetersizlikleri gidermek üzere kimlerin hangi vadeler içinde neler yapmaları gerektiğini belirledi ve ayrıca da denetimciler görevlendirdi.

Dönem toplantısının genel çalışma normlarını karakterize eden bazı «usule değgin» hususlar da dikkati çekiyordu. Örneğin, toplantıya, sovyet üyesi halkvekillerinin hemen hemen hepsi (230 halkvekilinin 200'ü) baştan sona kadar katıldılar. Halkvekilleri haklarını güvenle kullanarak, sözkonusu sorulara cevap istiyorlardı. Şehir örgütleri ve servisleri yöneticilerinin yanıtları da hep ciddi ve gerekçeliydi. Ama yine de toplantı başkanı sonunda şunu belirtti: «Şehir taşımacılığında sorumlu halkvekili komisyonunun, burada kendilerine verilen yanıtları özlük bakımından yeterli bulup bulmadığını bir kez daha değerlendirmesini ve gelecek toplantıda kanısını bildirmesini rica ederiz.»

Bize verdikleri bilgiye göre, geçen yıl Türkmenistan'da yerel sovyetler 2.210 dönem toplantısı yapmışlar. Bu toplantılarda halkvekillerinin yarısından çoğu söz almışlar ve 4.500 kadar sorun görüşülmüş. Bu konudaki istatistik materyal, sovyetlerin esas itibarıyla hangi problemleri dikkate aldıklarını ve öncelikle hangilerine eğildiklerini gösteriyor. Bunu şöylece sıralıyabiliriz: En başta köy ekonomisini geliştirme, topraktan gerektiği gibi yararlanma ve çevre kirlenmesini önleme sorunları; ikincisi, plân ve bütçe-finans sorunları; üçüncüsü, halk eğitimi ve kültür problemleri . . . Bunların arkasından, sosyalist yasallığın gözetilmesini denetleme, düzenlik ve güvenliği koruma sorunu; sağlık ve sosyal-yardım, toplumsal beslenme ve kamu hizmetleri problemleri geliyor. Listeye sonuna kadar bakılınca, iyi bir ev sahibinin titiz bakış açısının dışında kalmış bir yaşam alanı kalmadığı görülüyor.

Biz, sosyalizmde yönetimin haddinden fazla merkezleştirildiğinden, yerel egemenlik organlarının büsbütün «merkez»e bağımlı olduğundan ve günlük yaşamsal sorunları yerli yerinde çözme yeteneğinden yoksun olduklarından söz eden bazı «sovyetolog»ların ne kadar tutarsızlığı düştüklerini ve saçmaladıklarını anladık. Buraya kadar saydığımız olaylar ve gerçekler de onların dediklerinin tam tersini göstermiyor mu? Bizce, bu kanıtlar, yerel sovyetlerin hem politik, hem ekonomik yönetmenliği nasıl ellerinde sınıksız tuttuklarını ortaya koyuyor. Sovyetler, pratik olarak, halkın

yaşama ve çalışma koşullarına, kültürel yaşamına ilişkin bütün sorunlarının çözümünde tam haklara sahip bulunuyorlar. Ve bu alanda girişkenlik ve yaratıcılık göstermek üzere çok büyük olanaklara, alınan kararları yerine getirmek için hukuksal ve maddesel araçlara sahiptirler.

Doğal olarak, tek tek kesimlerin çıkarlarını ülkenin genel çıkarlarıyla bağdaştırma amacıyla, sovyetlerin yetkileri düzeylerine göre kesinlikle belirlenmiştir. Ama çözümü şu veya bu sovyetin yetkilerini aşan problemlerin sözkonusu olduğu hallerde, bu hiç de o sovyetin güçsüzlüğü anlamına gelmez.

Örnek olarak, bize, Karakum Kanalı tarihçesine ilişkin bir olay anlattılar. Çölde yaklaşık bin kilometre yarıp geçtikten sonra, kanal Aşhabad'a ulaşmış ve içinde gemilerin de dolaştığı bir baraj gölü meydana getirmiş ve . . . iş bir çetin soruna dayanmış: Ne yapılıns şimdi: Hemen, hiç kesinti yapmadan, çizilen hat boyunca Hazer Denizi yönünde harekete devam mı edilsin, yoksa proje geçici olarak durdurulsun da, şimdilik hazır trase boyunca tarım işletmeciliği bakımından arazi kazanılmasına mı geçilsin? Çeşitli görüşler belirmiş. Örneğin, Birlik Sulama ve Su İşletmeciliği Bakanlığı ekonomik yarırlarını dikkate olarak ikinci şıkkın uygulanmasını yeğliyormuş. İlerledik, şimdi durup siper kazalım; siperlendik mi yine ileri hareketimize devam edelim, diyorlarmış. Bunun için de sağlam gerekçeleri varmış . . . Ama başka görüşler, hele Türkmenistan'da ağır basan görüşler de ortaya atılmış. Su nedir? Arazi sulama aracı mı, yoksa sanayi için gerekli sıvı mı? Evet. Ama aynı zamanda sözün en geniş anlamıyla hayata dirim kazandıran nemdir. Bunun ne demek olduğu, kanalın artık geçtiği yerlerde daha açık görülüyor, anlaşılıyor. Bunu, oralarda, yeşillikler içinde, her yaprağında çiy tanelerinin titreştiği yeşilliklere bürünmüş (ozanlara konu) yollar kanıtıyor, balıkçılık ve su sporları kanıtıyor, plâjlar ve giderek yüzenler için Türkmenistan'da da kurulması kaçınılmaz olan kurtarma ekipleri birliği kanıtıyor! Biz Nebat-dağ'da ve Kum-dağ'da «büyük su»yun ne büyük bir özlemle beklendiğine tanık olduk. Ama suyun hareketi ve getirilmesi şehir sovyetinin yetkisi dışında. Kanal yapıcılığı bütün Sovyetler Birliği çapında bir sorun, ve destek olmadan, tekbaşına, bunu tüm cumhuriyet de çözemez. Bu nedenle, devlet egemenlik organları, Türkmenistan Yüksek Sovyeti, sorunu bütün Birlik makamlarına, bakanlıklara ve hükümete, SSCB Prezidyumu'na başvuru konusu yapmışlar. Birlik Yüksek Sovyeti'nin son toplantısında bir konuşma yapan Türkmenistan halkvekili ve cumhuriyetin Bakanlar Kurulu Başkanı Yardımcısı B. F. Buraşnikov, yalnız işletmecilik ve ekonomi bakımından değil, aynı zamanda toplumsal bakımdan çok büyük önem taşıyan bir karara varmanın sözkonusu olduğunu bir kez daha belirtmiş. Ve işte bu görüş kesin bir ağırlık kazanarak, onuncu beşyillik plânda, Karakum Kanalı'nın yapılmasına devam edilmesinin, trosenin 200 kilometre daha uzatılmasının ve toplum uzunluğun 1.100 kilometreyi bulmasının öngörülmesi kararlaştırılmış . . .

Sovyetlerin arasında, hayatın bol bol ortaya çıkardığı karmaşık problemlerin görüşülmesine ve çözülmesine engel olacak «aralıklar» yoktur. Sovyetler yukardan aşağı devlet yönetim organları tek sistemini oluşturuyorlar. Daha aşağı halkalar daha yukarı basamakların kararlarının gerçekleştirilmesini destekliyor ve buna yardımcı oluyor, «yukarı»ya öneriler hazırlayıp sunuyorlar. Daha yüksek düzeydeki sovyetler bunları dikkatle inceliyorlar. Eylembirliği, yerel koşulların özellikleri bakımından Birlik Cumhuriyetlerinin egemenlik hakları titizlikle gözetilerek ve yerel sovyetlerin hak ve yetkilerini genişletmeye önem verilerek gerçekleştiriliyor. Ülkenin bütün birlik ve özerk cumhuriyetlerinde 1968–1971 yıllarında kabul edilen yeni köy, şehir ve semt sovyetleri kanunları özellikle buna hizmet ediyor. Bilindiği üzere, SBKP XXV. Kongresinde bu davanın ileri götürülmesi, daha yukarı basamaklar, yani bölge ve il sovyetlerinin yetkileri çerçevesinin zamanın istemleri düzeyine çıkarılması sözkonusu oldu. Aldığımız bilgiye göre, SSCB Yüksek Şurası'nda oluşturulan bir özel komisyonda bu sorun üzerinde çalışmalar başlamış bulunuyor.

Sovyetlerin çalışması hem tüm halkvekilleri kadrosunun, hem de geniş kamuoyunun gözleri önünde ve onların katılımıyla yapılıyor. Sovyetlerin bu ilişkileri o kadar dallı ve çeşitli ki, doğrusu ya, bunları kolayca kavrayabildiğimizi söyleyemeyiz. Kolay da değil. Sovyetlerin halkvekilleri daimi komisyonlara ayrılıyor ve bunların çevrelerinde uzmanlar ve yetişkin kadrolar yer almaktadır. Örneğin, Aşhavad Şehir Sovyeti'nde bunların sayısı 1.000 kişiyi, yani halkvekilleri sayısının hemen hemen üç mislini buluyor. Dahası var. Sovyetlerin yürütme komiteleri katında diğer birçok toplumsal örgüt ve komisyonlar kuruluyor ve eyleme geçiriliyor. Bunlar arasında, ana-baba komitelerini, kadınlar arasında çalışma kurullarını, toplumsal düzeni korumakla görevli halk birliklerini, üretimde gençlere yol göstericiler kurullarını, dinsel ibadetlere ilişkin kanunların gözetilmesini kontrol komisyonlarını vb. sayabiliriz. Bütün Türkmenistan'da bu gibi örgütler ve toplumsal kurullarda çalışanların sayısı 23 bini, sovyetlerin çerçevesinde görev alanlar da 200 bin kişiyi buluyor.

Biz, sovyetlerin çalışmasını görüp öğrenerek, halkvekilleri, militanlar ve parti yöneticileriyle konuşmalar yaparak, aynı zamanda SSCB'de halk egemenliği sisteminin pratik işlevi sürecinde ortaya çıkan problemler, güçlükler ve henüz çözüme kavuşturulmamış bazı sorunlar hakkında da bilgi edindik. Bunu da gayet doğal sayıyoruz. Çünkü biz daha gezimizin başlangıcında büsbütün yetkin ve bundan böyle gelişmeyi gereksinmeyen ütopya ürün bir sistem değil, yığınların devlet yönetimine reel katılımını gördük. Bu katılım yığınların canlı yaratımı olarak beliriyor ve her objektif tarihsel süreç gibi daimi bir gelişme ve değişme halinde bulunuyor. Bizce, sözünü ettiğimiz güçlüklerin ve problemlerin varlığı değil, özlüğü çok daha önemlidir. Bunların çözülmesi, kapitalist dünyadaki durumdan ayrımlı olarak, tüm politik sistemin kökünden yıkılmasını veya yeniden ku-

rulmasını değil, içerdiği olanaklardan daha tam olarak yararlanma, prensipleri pratikte bütünüyle ve tamamen kendini kabul ettirmiş bir mekanizmin halkalarını yetkinleştirme çabaları gösterilmesini gerektiriyor. SBKP de soruna bu biçimde yaklaşıyor.

Sovyetler bir boşlukta çalışmıyor, en yığınsal toplum örgütleriyle de (parti, sendika, gençlik örgütleri ve bilimsel-teknik, kültürel-egitimsel örgütler) etkileşiyor ve eylem birliği yapıyorlar. Bu yazımızı hazırladığımız günlerde, Sovyet basınında çok anlamlı veriler gördük. Sovyetler Birliği'nde, sovyetler sistemi ve toplumsal örgütler ağı sayesinde, toplum ve devlet işlerinin çözülmesine yalnız 2 milyon halkvekili ve sovyetlerde gönüllü olarak çalışan 30 milyon kişi değil, saflarında 16 milyon kişiyi birleştiren komünistler partisinin aklı ve iradesiyle birlik ve dayanışma halindeki milyonluk yığınlar, yani 9,5 milyon halk kontrolörü, 113 milyon sendika üyesi ve 35 milyondan fazla komsomol da katılıyorlar. (7) Bütün bu aktif eylem, sosyalist demokrasinin canlı yaşamsal dokusunu oluşturuyor. Ve insan bunu görünce, SBKP MK Genel Sekreteri L. İ. Brejnev yoldaşın Sovyet devletinin pratik olarak yukarıdan aşağı yığınların her günkü katılımıyla yönetildiğini söylemekte ne kadar haklı olduğunu daha iyi anlıyor.

Komisyonlar

Türkmenistan'dan sonra Moskova'ya gittik ve SSCB Yüksek Şurası'nın çalışmalarını da gördük. Yüksek Şura iki kamaradan oluşuyor; Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti.

Yüksek Şura yılda iki defa toplanıyor ve toplantı süresince Büyük Kremlin Sarayı kubbesinde devlet bayrağı dalgalanıyor. Toplantı dönemine ilişkin haberler bütün dünya basınında da yansıtılıyor. Bize, Yüksek Şura'nın, bütün tarihçesi boyunca bir tek kapalı oturum yapmadığını söylediler. Toplantı dönemi boyunca, sarayın eski salonlarına (Georgiyev salonu, Vladimir salonu, yeşil salon, kırmızı salon) kamuoyu temsilcilerine de, diplomatlara da, yerli ve yabancı gazetecilere de açık tutuluyor. Oturum baştanbaşa radyo ve televizyonla veriliyor. Konuşmasını yapan halkvekili, kürsüden indiğinden on dakika sonra, daha kendisinden sonraki konuşmacı sözlerini bitirmeden, kendi konuşmasının stenografi metnini artık günlük bülten sayısına geçirilmiş olarak görebiliyor. Toplantı döneminin kapanmasından sonra, bütün stenografi metinleri büyük tirajlarla derhal yayımlanıyor.

Dönem toplantılarını herkes izliyor, çünkü bu toplantılarda en önemli sorunlar çözülüyor. Örneğin, halk ekonomisi plânları kabul ediliyor, bunların yerine getirilmesine ilişkin raporlar dinleniyor, güncel problemler

(7) «Pravda» gazetesi, 18 Mart 1977.

görüülüyor. Ama Yüksek Şura'nın bu toplantılar arası dönemdeki eylemi, özellikle SSCB sınırları dışında, daha az biliniyor.

Örneğin, burjuva basınında, sosyalist yaşam tarzına karşı yaygaralı propaganda kampanyalarıyla, yılın birkaç günü bir yana, Yüksek Şura'nın sürekli olarak «parlâmenter tatil»de bulunduğu ve şurada zaman zaman çalıştıkları için halkvekillerinin «mesleksel vasıflar»dan yoksun oldukları savlanıyor.

Peki, hangi çalışma, hangi meslektir sözünü ettikleri? Gerçi, Yüksek Şura halkvekilleri daimi uğraşları bakımından işçi ve köylüdürler, mühendis ve kültürel eylem adamıdır, doktor ve öğretmendirler, bilim adamıdır, ekonomik ve politik yöneticidirler, tek sözle tüm yaşam alanlarındaki bütün uzmanlıkların temsilcileridirler. Ama işte asıl bu nedenle, Yüksek Şura'da her sorun, şu veya bu alandaki bilgi, deney ve otoritesi bütün halkça kabul edilen kimselerin hazır bulunması ve aktif olarak katılımıyla ele alınıp görüşülüyor «Zaman zaman» çalışmaya gelince, hele, Yüksek Şura'da bir dönem toplantısıyla diğeri arasındaki sürenin nasıl geçtiğine kendimiz bir bakalım. Bu süre içinde Kremlin'in sözünü ettiğimiz salonları boş mu duruyor, değilse, ne yapılıyor buralarda?

Bu salonlarda, her şeyden önce, öykümüzün burasına kadar sadece bir değinmeyle geçtiğimiz için artık üzerinde daha ayrıntılı olarak durmamız gereken halkvekili daimi komisyonları çalışıyor.

Halkvekili komisyonlarının ve alt komisyonların özel bir sovyet bulgusu olduğunu kimse iddia etmiyor. Bu çalışma biçimi, politik düzenleri ayrı birçok ülkenin seçimli organlarında uygulanıyor. Ama biçimdeki bu benzerlik, içerik bakımından bazan şaşılabilir ölçüde ayrımlanıyor. Örneğin, ABD Kongresi kitaplığının hazırladığı bir raporda, 1975 yılında Kongrenin 138 alt komisyonunun yarısında çoğunun yalnız 4 veya daha az oturum yaptığı, 28 tanesinin de hiç toplanmadığı bildiriliyor. Ve biz, ileri sürdüğü istekle bu raporun hazırlanmasını sağlayan senatör D. Bumpers'in, bunu, Kongre'nin düşük etkinliğinin bir kanıtı sayan düşüncesine katılmaktan başka bir şey yapamayız.

Sovyetler Birliği'nde bu daimi komisyonların varlığı nedeni ve ödevi, özel yönetmenliğinde belirtildiği üzere, şudur: «Dönem toplantıları sırasında SSCB Yüksek Şurası'na yardımcı olmak ve toplantılar arası dönemde de Yüksek Şura'da sürekli ve etkin biçimde çalışmak . . . » Daimi komisyonların önemi gitgide artıyor. Vaktiyle ilk Yüksek Şura'nın bütün komisyonlarında 89 halkvekili varken ve bu sayı ikincisinde 114'e, beşincisinde 258'e çıkmışken, şimdi 1.000 kişiyi, ya da halkvekilleri toplamının üçte ikisini buluyor.

Şimdi bunların nasıl çalıştığını görelim.

Halkvekili komisyonları yürütüm organlarını kontrol hakkına sahip bu-

İnüyor ve bu hakkı geniş ölçüde kullanıyorlar. ⁽⁸⁾ Örneğin, plân-bütçe komisyonları branşlar komisyonları temsilcileriyle birlikte, Yüksek Şura'ya sunulan bütçe tasarılarını ve aynı zamanda beşyillikler da dahil olmak üzere halk ekonomisi plânları tasarılarını dikkatle gözden geçiriyorlar. Onuncu beşyillik plânın onaylandığı son toplantı dönemi öncesinde (Ekim 1976), plân komisyonları tarafından bir ay boyunca işlenmiş, bu işe 600 halkvekili, yani Yüksek Şura bileşiminin üçte birinden çoğu katılmış bulunuyor. Bu halkvekilleri, plânı işlerken, sunulan tasarıdan başka, bakanlıkların, genel müdürlüklerin ve Birlik Cumhuriyetlerinin verdikleri 147 rapordan da yararlanmışlardır.

Komisyonlar kanunların hazırlanması ve çıkarılması işlemine de doğruca doğruya katılıyorlar. Bize bunu resmi belgelere bakarak anlama olanağı verdiler. Biz, bu yazıyı hazırladığımız güne kadar SSCB Yüksek Şurası tarafından onaylanmış olan çevrenin korunması belgelerinin sonucusu, yani Yeraltı Kaynakları Kanununun Esasları üzerindeki çalışma ve görüşmeleri örnek olarak seçtik. İşte aşağıda, aralarında tanınmış bilimcülerinin adlarının göze çarptığı uzmanlar alt komisyonunun bu konudaki çalışmasından bir parça sunuyoruz:

«V. K. Fedanov: Geçen oturumda, ben ve Pankratov, Jabrev, Kaverin gibi arkadaşlarım, yeraltı kaynakları tek devlet fonu hakkındaki bir maddenin tasarıda yer almasının gerekli olup olmadığını incelemekle görevlendirildik. Biz bu maddenin gerekli olduğu kanısındayız. Toprak ve su kanunları (kıyaslama için söylüyorum), bu fonların yalnız varlığına değil, aynı zamanda bileşen bölümlerine işaret ediyor. Biz maddenin şöyle kalem alınmasını öneriyoruz (metni okur).

A. A. Sergeev: Ben daha başlangıçtan itibaren bu maddeye karşıyım, çünkü biz genellikle yeraltı kaynaklarının durumunu karakterize edemeyiz. Yeraltı kaynaklarının büyümesi, harcanması vb. gibi deyimler boş şeylerdir. Yeraltı servetleri, madenler fonu başka şeydir. Bence bu madde kavram değiştirme tehlikesine yol açıyor.

İ. A. Baygulenko: Bence de böyle bir madde gereksizdir.

⁽⁸⁾ «Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti daimi komisyonları kendi yetkileri çerçevesine giren sorunlarda, SSCB hükümeti, bakanlıklar, genel müdürlükler ve Birlik çapında diğer örgütler temsilcilerinden, aynı zamanda cumhuriyet ve yerel devlet organları ve örgütleri temsilcilerinden bilgi isteme hakkına sahiptirler.» Komisyonların önerisiyle, her basamaktaki yöneticiler, belirlenen «komisyon oturumuna katılmak ve ele alınan sorun üzerinde açıklamada bulunmak»la yükümlüdürler. «Daimi komisyonların tavsiyeleri devlet organları ve örgütleri tarafından zorunlu olarak gözden geçirilmeli, sonuçlar veya alınan tedbirler en çok iki ay içinde ilgili komisyona bildirilmelidir.» «SSCB Yüksek Şurası Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti daimi komisyonlarına ilişkin hükümler», M. 1974.

I. P. Jabrev: İster istemez, kanunda, yeraltı kaynakları kavramına bir tanım getirmek zorundayız. Gelen önerilere bakın, yarısından çoğu bu ruhta, bunu istiyor. Demek ki tanımlama yapmamız gerekiyor.

L. G. Melnikov: (oturum başkanı) Oylama yapmamız öneriliyor. Lütfen, kanuna böyle bir madde konulmasından yana olanlar parmak kaldırsınlar. Dokuz kişi. Peki, böyle bir madde konulmasını istemiyenler? On kişi. O halde maddenin çıkarılmasına karar veriyoruz . . . »

İkinci parça, aynı kanun tasarısının hazırlık karma komisyonunda Yüksek Şura halkvekilleri tarafından görüşülmesinden:

«I. S. Voronin: Burada «zengin maden kesimlerinde ,esasa dayanmayan' seçmece işletme»den söz ediliyor. Pek isabetli bir formül değil bu.

V. E. Stepanov: «Esasa dayanmayan» sözcüğü çizilmeli, zira bir şeyi «esaslandırmak» her zaman mümkündür.

I. S. Voronin: Bizim orda yakın bir ocakta seçmece işletme yüzünden geçen yıl 5 milyon ton maden cevheri yüzüstü kaldı. Yeraltı kaynakları kanunu bunların korunmasını güven altına almalıdır. Böyle bir sözcük her şeyi bozabilir.

S. I. İbrahimov: (oturum başkanı) Peki, öneriniz nedir?

I. V. Çerski: Voronin yoldaşın fikrini kabul edelim.

S. İ. İbrahimov: O halde «esasa dayanmayan» sözcüğü çizilecek . . . » Ne var ki, daha sonraki oturumda bu düzeltme üzerinde tekrar durmuşlar:

«O. A. Kolesov: Maddeyi daha önce yazıldığı biçimde kabul etmenin uygun olacağını sanıyorum. Size Ukrayna'da 100 milyon ton yedeği olan bir kömür madenini örnek vereceğim. Eğer sözkonusu düzeltme yapılırsa, bütün bir katman kaybolabilir.

L. G. Melnikov: Zengin maden kesimlerinde seçmece işletmeye gidilen haller az değildir. Biz Kanada'da gördük: Madenin çevresinde dağlar gibi zayıf veya az yararlı cevher yığınları. Öyle ki, yüzde bir bakırlı cevher alınıyor, ama çevrede örneğin 0,3-0,4 bakırlı cevher yüzüstü bırakılıyor ve bu yararsız cevher tınazlarından geçiliyor.

I. S. Voronin: Yine de hemfikir değilim ve bu sorun üzerinde Yüksek Şura toplantısında da söz alacağım . . . »⁽⁹⁾

Şimdi bazı ayrıntıları açıklıyalım.

Yeraltı kaynakları kanununun esasları sonuç olarak hükümetin sunduğu tasarı metniyle kabul edilmiş. Kanun oybirliğiyle geçirilmiş. Ama dö-

⁽⁹⁾ Daimi komisyonda önerileri desteklenmeyen üye, belirli sorunun SSCB Yüksek Surası'nda ve SSCB Yüksek Şura Prezidyumu'nda görüşülmesi sırasında kendi önerilerini tekrar ileri sürebilir. «SSCB Yüksek Şurası, Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti daimi komisyonlarına ilişkin hükümler» M. 1974, m. 26.

nem toplantısı sırasında halkvekilleri üç düzeltme daha önermişler ve bunların bir tanesi kabul edilmiş. Bu az mı? Ama kanun tasarısı ile kesinleşen kanun metnini yanyana koyup bir kıyaslayın (şu da var ki, kanun tasarısı yayımlanmış ve dört ay boyunca bütün halk tarafından görüşülmüştür). Metin bakımından yalnız bir maddenin (kanunda 50. madde) aynı olduğunu, yani değişmeden geçtiğini, ama bütün diğer maddelerde yapısal çözümler, yeni tanımlar getirildiğini ve birçok ek maddeler katıldığını göreceksiniz.

Peki, acaba hükümetin sunduğu kanun tasarısı başarısız ve isabetsiz miydi? Bu da değil. Esasları getirenler, tasarımı hazırlama işinin bütün aşamalarında çalışmaya katılanların hep onayını almışlar. Aynı şeyi, daha önce kabul edilen ulusal eğitim kanunu esasları için de söyleyebiliriz. Kanunun geçirilmesinde bu esaslarda 49 düzeltme yapılmış, ayrıca da 9 yeni madde eklenmiş tasarıya. Sağlık koruma kanunu esasları tasarısının kanunlaşmasında 55 maddenin 46'sında değişiklik yapılmış, toprak kanunu esaslarının görüşülmesinde tasarıya 3 yeni madde eklenmiş, diğer bazıları da değiştirilmiş ve işlenmiştir. Dememiz odur ki, yeraltı kaynakları kanun tasarısının da sözcük sözcük, satır satır ve madde madde elden geçirilmiş olması gayet normaldir.

Yüksek Şura arşivinde, üzerinde «daima korunacak» etiketi olan kırmızı karton dosyalar. Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti daimi komisyonlarının, halkvekilleri karma hazırlık komisyonunun, uzmanlar alt komisyonlarının, redaksiyon gruplarının, tek tek problemler için kurulan geçici alt komisyonların vb. yüzlerce oturumunu yansıtan binlerce daktilo sayfası materyal ... Yüksek Şura'ya gün be gün Birlik Cumhuriyetlerinden, bakanlıklardan, bilim kurumlarından ve üretim kuruluşlarından yazılar geliyor. Basında çıkan yazılar üzerindeki çözümler ve keza emekçilerin 1.500'ü bulan mektupları üzerindeki düşünceler de burada korunuyor. Jeolog mühendis A. Kostikov, düşüncelerini özetleyen notlarını Krivoy Rog'tan doğrudan doğruya Yüksek Şura'ya göndermiş, ve bunlar dikkate alınmış. Özbek üniversite öğrencisi H. Urazaeva, bir mektupla «İsvestiya» gazetesine başvurmuş ve ileri sürdüğü fikir kanunda yansıtılmış. Ermenistan'da bir maden ocağı başmühendisi A. Teryaev için, kanunun 32. maddesi hakkındaki düşüncelerini yerli gazetede ileri sürerek bir paragrafı değiştirmek suretiyle önerdiği metni kanunlaşmış metinde aynen görmenin memnuniyet verici bir sürpriz olduğunu sanıyoruz.

Bu gibi önerilerin hep öneri sahibini «mutlu» edecek biçimde sonuçlandığını ve başka örnekler de verebileceğimizi savlamıyoruz. Kısacası, maksada uygun olmayan ve isabetli bulunmayan reddedildiğini, maksada uygun olanın da nereden gelirse gelsin kabul edildiğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Tartışma görüşmelerinin her aşaması için olağan bir şeydir. Biz burada,

uzmanlardan oluşan alt komitenin devlet yeraltı kaynakları fonu maddesini bir-oyla çoğunluk sağlayarak düşürmeyi nasıl kararlaştırdığını yansıtan görüşme parçası sunduk. Ama bu olayda, halkvekilleri uzmanların görüşünü kabul etmemişlerdir ve madde kanun metninde kalmıştır. Ust-Kamenegorsk kurşun-çinko kombinası müdürü İ. S. Voronin'in tasarısındaki «esasa dayanmayan» kaydından ötürü, ön oturumda dediği gibi, dönem toplantısında söz almasına hacet kalmamış, çünkü tasarıya son biçimini verme süreci içinde düşüncesini kabul ettirebilmiştir.

Bizim için gerçekten ilginç olan nokta, batıda bazı kalemşorların SSCB Yüksek Şurası'nda «serbest fikir değiş tokuşu» olmadığı yolundaki uydurmaları değil, bambaşka bir şeydir. Tartışmaların sürdürülmesi ve belge halinde korunması neden ileri geliyor? Öyle ya, bilindiği üzere, sosyalist toplumda uzlaşmaz çelişkiler yoktur, birbirine düşman sınıf ve zümreler yoktur ve örneğin, kapitalizmde olduğu gibi, yeraltı servetlerinin özenle işletilmesinde halkın yararı ile bunların tekeller tarafından canavarca sömürülmesi arasındaki çatışmaya da yer yoktur. O halde bir tek sözcük üzerinde neden bu kadar tartışılıyor?

Yüksek Şura'nın artık yedi defa seçilmiş emektarlarından biri olan ve sözünü ettiğimiz uzmanlar alt komisyonuna başkanlık eden L. G. Melnikov bu konu üzerinde bize ilginç şeyler söyledi. Kendi birçok tartışmalara katılmış, bunların hepisinden elbette ki başarıyla çıkmamış ve ensonra, diğerlerini ikna bakımından insanın yalnız kendi kanıtlarının yeterli olmadığını kavramış. Kısacası, Melnikov'a göre, tartışmadan gerçek doğuyor ve doğduktan sonra da bu gerçeği kabul etmektan başka bir şey kalmıyor.

Burada da, daha önce seçimler örneğinden gördüğümüz özelliği biliyoruz: Görüş ve düşünce birliğine varma çabası sosyalist demokrasisinin başlıca çizgisidir ve bu çizgi burjuva demokrasisine oranla nitel bakımından yeni bir özelliktir. Ne var ki, batının bazı yorumcuları, sosyalizmde ancak «karşı» olaylar belirlediği, hiç olmazsa halkvekilllerinden biri şu veya bu fikri kabul etmediği zaman «özgürlük parlıtı» görüyorlar.

Elimizin altında böyle bir örnek de var: Yüksek Şura'da, nikâh ve aile kanunu esasları tasarısı üzerindeki görüşmeler artık sona ererken, tam oylamaya geçileceği sırada Litvanya halkvekili öğretmen V. İ. Şimukonene, beklenmedik bir çıkışla, dört düzeltme yapılmasını önermiş. Bu durumda, düzeltme önerilerini dinledikten sonra oylamaya geçilmekten daha kolay ne olabilir?

Kanun tasarısı çoğunlukça destekleniyor ve birçok oy kaybı («muhalafet özgürlüğü»nü dilden düşürmiyerek bunun «koruyucu»su kesilenler karşısında dize gelmeye eşit böyle bir tutum) kanunun yazgısını değiştirebilecek, böyle bir tehlike yaratacak değildir.

Evet ama, toplantı bir başka yol tutuyor. Oturum bir gün için erteleni-

yor. Halkvekili komisyonu, önerileri, bir tek oy içerdiğine bakmaksızın, esaslı olarak inceliyor. Ve halkvekillere, düzeltme önerilerinden ikisinin Birlik çapındaki kanunda dikkate alınmasını, diğer ikisinin de (bir yere kadar) cumhuriyetlerin kanunlarında gözönünde tutulmasının düşünülmesini salık veriyor. Yine oybirliği sağlanıyor, sonuç olarak da kanun daha popüler bir nitelik kazanıyor.

Biz, Sovyet toplumu, politik sisteminin, kimilerine bazı önemsiz güçlerin arka çıktığı bütün görüş ve fikirleri içeren bir oybirliğine ulaşmaya olanak vermesinde, hiç kimse muhalefetin kör hattına itilmeksizin insanların ortak bir dil bulmalarına olanak veren eylemsel bir mekanizmanın kurulmuş olmasından, tümüyle, sosyalist halk egemenliğinin en önemli ulaşımlarından ve üstünlüklerinden birini görüyoruz.

Prezidyum

SSCB Yüksek Şura Prezidyumu Sekreteri M. P. Georgadze'yle geçirdiğimiz üç saat boyunca, Moskova havası sanki sürpriz yapmak istercesine, Kremlin'i bize değişik birkaç fon üzerinde gösterdi. Sabahleyin pencereden baktığımız altın yıldızlı kubbeler temiz bir bahar maviliği fonu üzerinde görülüyordu; sonra yumak yumak yaz bulutları belirdi ve arkasından ansızın bir kar fırtınası başladı. Her beğeniyi duyurucu bir değişmeydi bu . . . Georgadze yoldaşın Kremlin'i ilk kez ne zaman ve nasıl gördüğünü merak edip sorduk. M. P. Georgadze artık 20 yıldır Prezidyum üyesiymiş. Gençliğinde Kafkaslar'da bir sovhozda tartaörçümüş. Hemşerileriyle beraber ilk defa Moskova'ya geldikleri zaman, Kremlin'i görmek üzere ilk iş olarak hemen Kızıl Meydan'a yönelmişler. «Hatta bir taksiye binip de gittik» dedi Georgadze. «O zaman gördüm ilk kez Kremlin'i. Günün birinde burada çalışacağım hiç aklımdan geçmediydi doğrusu . . . »

Sovyetler Birliği'nde devlet başkanlığı kolektif bir organ olan SSCB Yüksek Şura Prezidyumu'ndan oluşuyor. Sayıca bileşimi Anayasa tarafından belirlenen bu organ, bütün Birlik Cumhuriyetlerinin ve halkın başlıca sosyal gruplarının temsil edilmesini sağlıyor. Gelenek olarak, Prezidyum başkan yardımcılıklarına Birlik Cumhuriyetleri yüksek sovyetleri prezidyumları başkanları seçiliyor. Şimdiki Prezidyum bileşimini oluşturan üyeler arasında SBKP MK Genel Sekreteri L. İ. Brejnev ve ilk kadın uzay uçuşmanı V. V. Nikolaeva-Tereşkova, Ural Otomobil Fabrikası freze ustalarından N. A. Novoselova ve Dağıstanlı ozan R. Gamzatov, akademisyen İ. İ. Artobolevski ve Ukraynalı kolhoz brigadiri. (ekipbaşı) A. V. Gitalov adlarını sayabiliriz.

Prezidyum, halkvekilleri tarafından, hesap vermekle yükümlü olduğu Yüksek Şura halkvekilleri arasından seçiliyor. Anayasa, devlet egemenliği

yüksek organları bölümünde, Prezidyum'u, Yüksek Şura'nın bileşimsel bölümü ve onun eyleminin sürekliliğini sağlayan bir organ olarak belirliyor.

Prezidyum salonuna giriyoruz: Çalışma masası çevresinde tam 36, yani Prezidyum üyeleri sayısınca koltuk var. En başta Prezidyum başkanı N. V. Podgorni'nin koltuğu yer alıyor. Salonun iki yanında davetlilerin yerleri göze çarpıyor. Oturumlar her zaman açık yapılıyor.

«Son oturumumuz», dedi Georgadze, «iki gün önce yapıldı ve belki siz de gazetelerde okudunuz. Yurttaşların devlet dairelerine sundukları dilekçelerin gözden geçirilmesi düzenine ilişkin problemleri görüştük. Gündemin bir diğer maddesi olarak, yürürlükteki kanunlarda bazı değişiklik önerileri üzerinde durduk. Prezidyum, aynı zamanda, yeni bir orman kanunu tasarısı hazırlanması sorununu görüştü; hazırlanacak tasarının basında yayımlanarak bütün halk tarafından görüşülmeye sunulması ve ondan sonra Yüksek Şura'nın önümüzdeki dönem toplantısına getirilmesini kararlaştırdı. Bundan başka çalışma usulümüz gereğince, iki daimi halkvekilleri komisyonumuzun çalışmaları hakkında raporlar okunup görüldü.

Toplantılar arasındaki dönemde, Prezidyum, en önemli devlet sorunları, ekonomik, sosyal-kültürel kuruluş ve dış politika sorunları üzerinde kararlar alıyor. Prezidyum, Yüksek Şura seçimlerinin gününü belirliyor, dönem toplantılarını çalışmaya çağırıyor, Birlik Sovyeti'nin, Milliyetler Sovyeti'nin ve daimi komisyonların çalışmalarını uyumlaştırıyor, halkvekilleriyle ilişkileri sürdürüyor, Yüksek Şura tarafından kabul edilen kararnamelerin yerine getirilmesini denetliyor. Prezidyum'un çalışmasında, sosyalist yasalığın güçlendirilmesine ve yurttaşların haklarının korunmasına önemli bir yer veriyor. Nişan ve madalyalar ihdası, bunlarla ödülleme ve şeref unvanları verme işi de Prezidyum'un ayrıcalıkları arasına giriyor.

En önemli sorunlar tüm üyelerin katıldığı oturumlarda görüşme konusu yapılıyor, günlük sorunlar Prezidyum üyelerine sorulup danışılarak, muvafakat alınması gereken belgeler kendilerine gönderilerek çözülüyor. Gönderilen belgeleri, Prezidyum'un her üyesi iki hafta içinde inceliyor, kendisi de gereken danışmaları yapıyor, sonra kanısını «evet» veya «hayır» biçiminde yazılı olarak bildiriyor. Belge ancak bütün Prezidyum üyelerinin oybirliğiyle kabul edilebiliyor, ama bir üyenin bile itiraz ettiği hallerde sorun tüm üyelerin katıldığı oturuma götürülüyor. En ivedili sorunların çözümü için Prezidyum üyeleri bir özel telefonda yararlanarak irtibatla bulunuyorlar . . .»

M. P. Georgadze Prezidyum'un her günkü çalışma usulünü bize ayrıntılı olarak anlattı. Bu çalışma usulünde, kolektifçe kararlar alınırken demokrazmin korunması için, konulmuş olan ve yine bu kararların alınmasında oybirliği sağlanmasına hizmet eden kararlar açıkça görülüyor.

Biz, sonunda, sovyetler ile Komünist Partisi arasında, parti örgütleri ile halkvekilleri arasındaki ilişkiler, etkileşme ve eylembirliğiyle de ilgilendik.

Prezidyum Sekreteri bu konudaki sorumuzu şöyle yanıtladı: «Partimiz, sosyalist demokrasiyi geliştirmeye ve sovyetlerin eylemini yetkinleştirmeye daima büyük bir özen gösterdi ve gösteriyor. Parti XXV. Kongresi buna önemli bir katkıda bulundu. Biz çizilen stratejiyi kılavuz ediniyoruz, ülke kanunlarını hazırlama çalışmalarımıza, yeni yöre, bölge ve il sovyetleri yönetmeliği üzerindeki çalışmalarımıza da keza kongrenin yönergeleri temel oluyor.

Parti, toplumun ideolojik-politik gücü olarak, sovyetlerin çalışmaları üzerinde, onlara «direktifler» vererek ve eylemlerine katılarak değil, bu belirttiğimiz biçimde etki yapıyor. Yerel sovyetler parti örgütlerinden daima dikkat ve yardım görüyorlar. Komünistler, sovyetlerde çalışmanın, Leninci stil ve metotlar gibi, sovyetlere verilen hak ve yetkilerin sözün tam anlamıyla kullanılması gibi, alınan kararların uygulanmasının denetlenmesi gibi, halkvekillerinin aktifliğini artırma gibi ilkesel sorunlarını topluca görüşüyorlar. Her sovyetteki parti gruplarına, kural olarak, o sovyetin düzeyindeki (semt, şehir, bölge veya cumhuriyet) parti komitesi birinci sekreterleri başkanlık ediyor. Kökleşen geleneğe göre, komünist halkvekilleri seçmenlerinden başka kendi parti örgütlerindeki yoldaşları karşısında da hesap veriyorlar.

Kremlin'den, sovyetler sistemini oluşturan bütün esaslı «halkalar»a dokunabilmiş olmanın verdiği memnuniyet duygusuyla ayrıldık. Emekçi yığınlarının (işçi ve köylü) bu sistemin her halkasında daha çok üyeliği ve sonuç alıcı sözü olduğu kanısına vardık. Doğal olarak, örneğin ülkenin Yüksek Şura Prezidyumu üyeliğine seçilmenin birçoklarının erişemeyecekleri bir büyük şeref olduğunu da gözönünde bulunduruyoruz. Ne var ki, ülkenin bütün seçimli devlet egemenlik organları, tek bir sistem meydana getirerek, genel kanunlara göre yaşıyor ve çalışıyorlar. Ve bunların eylemine katılmakta olan yığınlar, bu çalışmanın halkın illiğini öngördüğünü kendi deneyleriyle biliyor ve yaşamda da hissediyorlar.

Temsilcileri olduğumuz komünist partilerinin eylem gösterdikleri ve savaşım yürüttükleri ülkelerde (dünyanın kapitalist bölümünde), demokrasi gitgide derinleşen bir bunalım geçiriyor. Burjuva yönetim koşullarındaki politik savaşım, demokratik hak ve özgürlükleri savunmanın ilerici güçler için ne büyük şeref olduğunu, her seçimli görevin halk temsilcileri için elde edilmesinin ne kadar çaba gerektirdiğini ve bunların seçilmesini sağlama yolunda ne kadar çok engeller bulunduğunu inandırıcı biçimde gösteriyor. Kapitalist dünyada yığınların gençlerini yitirmelerinden doğan bunalımı, seçimli organların rolünün giderek sınırlandığını, yürütüm gücünün ayrıcalıkları yararına yasama işlevlerinin ihlâl edildiğini

burjuva basınının kendisi de günden güne daha sık itiraf etmek zorunda kalıyor. Bu endişe verici belirtilerin gitgide arttığını gösteriyor.

Sovyetlerin çalışmalarını yerinde görerek öğrendiklerimiz şu gerçeği pekiştiriyor: Demokrasinin geleceği egemenliğin emekçilerin eline geçmesinde, sosyalizme geçilmesindedir. Altmış yıl önce bu geçiş ilk kez başarılı oldu. O zamandan beri sovyetler uzun bir yol geçtiler, serpilip geliştiler ve şimdi olanca güçlerini ortaya koyuyorlar. Gösterdikleri eylem, sovyetlerin özlüğü hakkında Lenin'in yaptığı nitelemeyi tamamen doğruluyor. Lenin şöyle demişti: «Bu herkese açık, herkes için erişilir olan egemenliktir, yığınlara açık olan, yığınlardan çıkıp gelen ve her şeyi yığınların gözleri önünde yapan egemenliktir, doğrudan doğruya halk yığınlarının ve onların iradesinin dolaysız organıdır.»⁽¹⁰⁾ Halk egemenliği organları sistemi sahip olduğu gelenekleri ve gelişme yasallıklarını güvenle izlemektedir. Bu sistem hazinesi herkese açık olan paha biçilmez bir deney edinmiş bulunuyor.

(10) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 12, s. 319.

Lenin'in devrim teorisinde uluslararası etken

Prof. Adam Wirth

*Macaristan Sosyalist İşçi Partisi MK'ne bağlı
Parti Yüksek Okulu öğretim üyelerinden*

Toplumu devrimci temeller üzerinde yeniden kurma savaşımı öteden beri yalnız iç koşullara değil, aynı zamanda uluslararası koşullara bağlı olagelmıştır. Lenin'in bu savaşımı inceleme metodolojisinin temeli, tüm emperyalist sistemin gelişme yasallıklarını ve dünya çapında sınıf güçleri oranını yansıtan genel yaklaşımı her ülkenin somut koşullarının ele alınmasıyla diyalektik olarak bağdaştırmaktır.

Bu metodoloji, sosyalist devrime, her yerde kapitalizmin çelişkilerinden türeyip büyüyen bir dünya süreci gözüyle bakan bilimsel sosyalizm kurucularının fikirlerine dayanıyor. (1) Bu metodoloji, aynı zamanda, kapitalizmin emperyalizm aşamasına yükselmesiyle, daha sonra da bu yıl 60. yıldönümü kutlanacak olan Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nden sonra dünyanın iki sisteme ayrılmasıyla sınıf savaşımı koşullarında başlayan köklü değişimlerin çözümlenmesine dayanıyor.

Emperyalizm çağında, V. İ. Lenin'in belirttiği üzere, «enternasyonal çapta kaynaşan sermaye ile enternasyonal işçi hareketi arasındaki uzlaşmaz çelişki ön plana» (2) çıkıyor. Doğaldır ki, bu koşullar altında da devrimler her şeyden önce ulusal taban üzerinde olgunlaşıyor. Ne var ki, uluslararası koşulların önemi bir hayli artıyor.

Lenin'in devrim teorisinde uluslararası etken dediğimiz kavramın anlamı nedir? Marksist literatürde, her zaman, belirli bir ülkede devrimin akışını ve perspektiflerini etkileyen objektif uluslararası koşullar vurgulanıyor. Bu koşullar, sözkonusu ülkenin dünyadaki durumundan (ki bunu çağın nitel özgünlüğü belirliyor) ve Oktobr'dan sonra kapitalizm ve sosyalizm güçleri arasındaki orantının en önemli ögesi haline geldiği dünya çapında sınıf güçleri oranından oluşuyor. Bununla ilgili olarak, şunu da önemle belirtmeliyiz ki, V. İ. Lenin, devrimde uluslararası etkeni ele alırken, yukarıda söylediklerimizden başka, uluslararası işçi sınıfı tarafından devrimde ulusal ortamda yararlanılmasını, aynı zamanda emperyalizme karşı savaşım vermekte olan proletaryanın ve diğer ilerici güçlerin enternasyonal dayanışmasını öngörüyordu. V. İ. Lenin, komünistlerin politika-

(1) Bak: K. Marks ve F. Engels, Eserler, c. 6, s. 115; c. 7, s. 32; c. 13, s. 7; c. 39, s. 76.

(2) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 25, s. 264.

sının «belirli bir devlette (bunu çevreleyen devletlerde, hem de dünya çapında bütün devletlerde) tüm sınıf güçlerinin değerlendirilmesine, ... aynı zamanda devrimci hareketler deneyinin değerlendirilmesine» (3) dayandığını belirtiyordu.

Demek oluyor ki, uluslararası etkenin objektif ve sübjektif yanları vardır. Daha aşağıda, Lenin'in fikirlerini iyice kavramanın, çağdaş sınıf savaşımında uluslararası etkenin yerini ve rolünü daha derinine anlama bakımından ne kadar güncel olduğunu kanıtlamaya çalışacağız.

Lenin'in devrim teorisindeki uluslararası etkenin önemi, her şeyden önce, bu etkenin dünyada sosyalist devrimin somut yolunu büyük ölçüde belirlemesinden ileri geliyor. Lenin'in görüşleri, İkinci Enternasyonal'in ideologlarının sosyal-reformizmi ve oportünizmiyle çetin bir savaşım içinde oluşuyordu. Bu ideologlar, orta ve zayıf gelişimli kapitalist ülkelerde sosyalizme ilişkin maddi-teknik önkoşulların henüz yeterince olgunlaşmadığı gerekçesini ileri sürerek, devrim öncesi Rusya da içinde olmak üzere işçi sınıfının iktidarı ele geçirme denemelerini kendine özgü bir «tabu» haline getirmeye çalışıyorlardı. Metodolojik açıdan, İkinci Enternasyonal oportünistlerinin görüş ve tutumundaki en zayıf nokta, devrimi dar ulusal çerçeve içinde anlamalarıdır. Bu anlayış, her ülkede sosyalist perspektifi büsbütün bu ülkenin iç ekonomik, teknik ve kültürel koşullarına ve olanaklarına bağlı kılmaktadır.

Lenin şöyle diyordu: «... yalnız bir ülkenin durumunu ele almak, Marksizm açısından anlamsızdır ...» (4) Bütünsel bir sistem olarak kapitalizmin ulaştığı gelişme derecesini dikkate almanın önemi vardır. Şu veya bu ülkede sosyalizm için gerekli maddi önkoşullar yeterince gelişmemiş olsa veya hiç bulunmasa bile, uluslararası çapta vardır. Giderek yalnız bu nedenle, sosyalizme geçiş koşullarının pasif olarak ve seyirci gözülle değerlendirilmesi doğru olmaz. Lenin, şunları söylemişti: «Emekçi sınıfların dünya çapında bir devrim yapmalarını beklemek, herkesin bir bekleyiş içinde donup kalması demektir. Bu saçma bir şey olur.» (5)

Sosyalist devrim teorisine V. İ. Lenin'in getirdiği bu yaklaşım, işçi sınıfının devrimci girişkenliğine alabildiğine yol açıyor, sosyalizme götüren yolları arama olanaklarını genişletiyor. V. İ. Lenin'in emperyalizm çağında düzensiz ekonomik ve politik gelişme yasasının işlemeden hareket ederek çıkardığı sonuç, sosyalizmin «başlangıçta birkaç veya bir tek kapitalist ülkede» üstün gelme olanağına ilişkin sonucu (6) olağanüstü büyük bir önem taşıyordu. Bu yasanın işlemesi sonucu olarak, emperyalist sistemin zayıf halkalarında gedik açılmasına elverişli uluslararası koşullar

(3) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 41, s. 47.

(4) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 31, s. 353.

(5) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 36, s. 335.

(6) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 26, s. 354.

oluşuyor. Bu sonuç, Oktobr Devrimi'nin hazırlanması sürecinde birincil bir rol oynadı. Bu sonuç, bugün de uluslararası komünist hareketinin stratejisi bakımından son derece günceldir.

Çeşitli ülkelerin sosyalizme değişik zamanlarda geçmeleri gerçeği şimdi de ideolojik savaşımın en çetin sorunlarından biri olarak kalıyor. İkinci Enternasyonal'in Marksist-Leninist teori ve devrim pratiğiyle yalanlanan köhne görüş ve dogmalarını tekrar gün ışığına çıkarmak için çeşitli denemeler yapılıyor. Bu denemelerde iki ideolojik-politik eğilim seziliyor.

Birinci eğilim, K. Marks ve F. Engels'in gerçek görüşlerini reformist görüşlere indirgeme çabasında ve bu suretle Lenin'in devrim teorisinin çekim gücünü zayıflatmakla kalmayıp, aynı zamanda üzerinden nice zaman geçmiş olan Oktobr Devrimi'ni ve onun arkasından yapılan diğeri sosyalist devrimleri gözden düşürme denemesinde ifadesini buluyor. Buna örnek olarak, «Le Monde» gazetesinin bir haberini ele alabiliriz. Gazeteye göre, Robrieux adında biri, SSCB'nin «kapitalizmle ilişkisini kestirdiği doğru olsa bile, bir sosyalist devlet olarak ele alınamayacağı»nı söylüyor. Çünkü «Marks ve Engels'in bir tek ülkede sosyalizmin kurulması olanağını daima hayal ürünü saydıkları»nı gerekçe olarak ileri sürüyor. (7)

Diğer eğilimin «gerçekçe»si, toplumsal hayatta gitgide ilerleyen enternasyonalleşmenin en başta NATO olmak üzere emperyalist bağlaşma ve blokların, kolektif yeni-sömürgeciliğin ve tekelci burjuvazinin diğer birleşme biçimlerinin tek tek ülkelerde emperyalist sistemde yeni gedikler açma olanağını kuşkuyla düşürdüğünü «kanıtlama» denemelerinden oluşuyor. Bunların çıkardıkları sonuç gerçekten yürürlüktedir. Çağdaş koşullarda kapitalizmin gelişmesinde düzensizliği artıran yeni etkenler (bilimsel-teknik devrim, devlet-tekeliyle düzenleme, sanayi bakımından gelişmiş ve gelişme halindeki kapitalist ülkelerin gelişme düzeyi ayırımının derinleşmesi, entegrasyon grupları arasında çelişkiler vb.) işlemeye başlamış bulunuyor. Bu düzensiz gelişme yasasının bugün karşıt iki toplumsal sistem arasındaki savaşım koşullarında, sosyalizmin tüm insanlığın gelişmesinde sonuç belirleyen bir etkene dönüştüğü koşullarda işlemekte olduğu gerçeği de önem taşıyor.

(7) «Le Monde» 26 novembre 1976. Bilindiği üzere, buna benzer görüşler Marksizme ihanet edenler ve anti-marksistler tarafından harıl harıl propaganda ediliyor. Tanınmış Troçkist teorisyenlerden biri olan İ. Deutscher, «The Unfinished Revolution». Russia 1917-1967. London, 1968 «Bitmemiş devrim» adlı kitabında, tek tek ülkelerin ayrı ayrı zamanlarda sosyalizme geçmeleri görüşünün «ulusal sınırlılık» ve «proletarya enternasyonalizmine ihanet»in ürünü olduğunu yazıyor. F. Marek, «Philosophie der Weltrevolution». Wien-Frankfurt-Zürich, 1966, «Dünya devriminin felsefesi» adlı kitabında, komünist partilerinin Marks'ın devrime ilişkin «klasik model»inden uzaklaşmalarının doğurduğu birtakım «dramatik sonuçlar»dan söz ediyor.

Tek tek ülkelerin sosyalist gelişme yoluna koyulmaları olanağı, elbette, sosyalist devrimin gerçekleştirilmesi ve kazanımlarının kökleşmesi için uluslararası etkenin her ahvalde yardımcı olduğu anlamına gelmez. Bu etkenin eylemi bunun tam tersi bir karakter de taşıyabilir, devrimin gelişmesini yavaşlatabilir.

Ulusal tabanda sınıf savaşımı koşulları üzerinde uluslararası etkenin bu eşitsiz etkisi, daha Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin yapılması sırasında açıkça kendini gösterdi. Birinci Dünya Savaşı dünya emperyalizmini zayıflattı, Rusya'da başarılı sosyalist devrime karşı bir tekcephe örgütlenmesine olanak vermedi. Uluslararası proletarya genç sosyalist devletin savunulmasına aktif olarak katıldı. Bununla birlikte, yabancı müdahale ve ekonomik ablukadan, daha sonra da ilk sosyalist devletin kapitalist kuşatma koşulları altında gelişmekte olması gerçeğinden ileri gelen çok büyük güçlükler de biliniyor. Sovyet Rusya uluslararası gericilikle çarpışmada gereken dayanıklılığı gösterdi.

Macaristan'da yapılan sosyalist devrimin yazgısı başka oldu. Daha çok, elverişsiz uluslararası koşullar (içgericiliği destekleyen kapitalist ülkelerin işe karışması) yüzünden, Macaristan'da 1919 Martında kurulan Sovyet egemenliği, yine o sıralarda uluslararası emperyalist müdahaleye karşı bir ölüm-kalım savaşımı vermekte olan Sovyet Rusya'nın politik ve moral desteğine karşın, aynı yıl içinde yıkıldı, 25 yıl daha sonra, ilk sosyalist devletin büyüyen gücü ve kudreti, faşizmin bozguna uğratılması ve işçi hareketi ile demokratik hareketin kabarması, vaktiyle Macar devriminin yenilgisine sebep olan karşı-devrimci iç gericilik ile emperyalizmin böyle bir birleşme sağılamalarına olanak vermedi.

Ulusal tabanda sınıf savaşımının gelişmesi üzerinde uluslararası etkenin bu çelişik etkisi bugün de devam ediyor. Ama günümüzde, sosyalizmin güçlenmesi dolayısıyla, sınıf savaşımının ve ulusal kurtuluş hareketinin kabarması dolayısıyla, uluslararası etkenin olumlu ve yapıcı belirtileri gitgide daha büyük ölçüde ön plana çıkıyor.

Sosyalist ülkeler halklarının, uluslararası işçi sınıfının ve ulusal kurtuluş hareketinin ortak savaşımından elde edilen sonuç olarak, uluslararası ilişkilerde başlayan olumlu büyük değişimleri, yumuşama alanında sağlanan ilerlemeyi görüyoruz. Güçler dengesinin sosyalizm yararına değişmesi sayesinde, uluslararası ilişkilerin barış içinde yanyana yaşama ve dünyada gerginliği azaltma ilkeleri temeli üzerinde yeniden kurulması olanağı meydana gelmiş bulunuyor.

Uluslararası alanda bugün tanık olduğumuz olumlu değişimler, dünyanın sosyalist olmayan kesiminde sınıf savaşımı için elverişlidir. 1960 yıllarında, Küba olaylarının gösterdiği üzere, dünya güçler dengesindeki değişme sayesinde emperyalizmin karşı-devrim ihraç etme gücü büyük

ölçüde zayıflatıldı. 1970 yıllarında uluslararası yumuşama, sosyalizmin uluslararası konularının daha da sağlamlaşması ve devrimci güçlerin büyümesi koşullarında, Viyetnam, Laos, Kampuçiya, Angola ve Mozambik halklarının tarihsel etkisine ulaşıldı.

Doğaldır ki, uluslararası emperyalizm yine ciddi bir düşman olarak kalıyor. Bu emperyalizm sosyalizm, barış ve sosyal ilerleme güçlerinin ileri hareketini kösteklemekle kalmıyor, aynı zamanda, Şili'deki olayların, diğer Latin Amerika devletlerindeki sağcı ve faşist güçler tarafından yaratılan ve gitgide büyüyen tehlikenin gösterdiği üzere, karşı-tarruza da geçebilecek durumda bulunuyor. Ama bir bütün olarak, uluslararası çapta güçler oranı sosyalizm uğrunda savaşım için daha elverişli bir yönde gelişiyor.

Bütün bunlar, devrimci savaşımında ve sosyal ilerlemede uluslararası etkenin taşıdığı önemin gitgide büyüdüğünü gösteriyor. Bununla birlikte, bugün bu etkenin rolü eskisinden daha geniş ölçüde beliriyor. Günümüzde uluslararası etkenin eylemi, ülkenin iç gelişmesinde bazı «eksiklikler»i (maddi-tekniik temelini gelişmemişliği, işçi sınıfının yeterli sayıda olmayışı vb.) «giderebilir», sosyalizm kuruluşunda karşılaşılan güçlükleri azaltabilir. Sosyalizme ilişkin iç maddi önkoşulların yeterince olgunlaşmamış olması, sosyalist topluluk devletleriyle ardıcıl bir bağlaşmaya yönelik bir yolculuğa kadar telâfi edilebilir. Netekim, L. İ. Brejnev şunları belirtti: «Eğer bütün bu güçlükleri tek başına, uluslararası durumdan yalıtık olarak ele alacak olursak, bunlar bize giderilmez gibi görünebilir. Ama iş odur ki, bugün sosyalist devrim, artık insanlığın gelişmesinde sosyalizmin egemen bir doğrultu haline geldiği koşullarda doğuyor ve üstün geliyor.»⁽⁸⁾

Ne var ki, sosyalizm davası için bu yeni ve daha elverişli koşullarda da, devrimin dışarıdan ithal edilemeyeceği konusunda Lenin'in çıkardığı sonuç yürürlükte kalıyor. Komünist partisinin doğru politikası, Marksizm-Leninizm genel prensiplerini kendi ülkesinin durum ve koşullarına yaratımla uygulama, halkın çoğunluğunu işçi sınıfının çevresinde sınıksız birleştirme hüneri, toplumu sosyalist temeller üzerinde yeniden kurma savaşımında başarının garantisidir. Devrimin üstün gelmesi ve kazanımlarının kökleşmesi, ancak iç koşullarla uluslararası koşulların ve öncülerin birliği sağlandığı takdirde olanaklıdır.

V. İ. Lenin, devrim deneyini komünistlerin ortak edinimi olarak, dünya komünist hareketinin ve bunun her kolunun gelişmesi için zorunlu bir koşul olarak ele alıyordu. Ve şunu belirtiyordu: Devrimci politika «diğer ülkelerin edinimi olan deneyin (hele de bunlar kapitalist ülke iseler ve

(8) L. İ. Brejnev, Lenin'in yolundan. Konuşmalar ve yazılar, c. 4, Moskova, 1974, s. 12.

benzer bir deneyi yaşamaktaysalar veya yaşamışsalar) dikkate alınmasını» gerektiriyor. ⁽⁹⁾ Marksist-Leninist partilerin devrimci deneyinin en küçük kısıntısına bile dikkat ve özenle yanaşılması gerektiği bundan ileri geliyor. Bilindiği gibi, K. Marks, F. Engels ve V. İ. Lenin devrimci hareketin deneyine daima başvurmuşlar, çünkü bunda devrimci teorinin gelişmesi için tükenmez bir kaynak görmüşlerdir. Burada bir de şu soru doğuyor: Tarihsel deney hangi anlamda uluslararası etkenin bileşen bir bölümü olarak alınabilir?

Bununla ilgili olarak, V. İ. Lenin'in Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin uluslararası anlamı hakkındaki değerlemesi ilkel bir önem taşıyor. Ekim Devrimi'nin anlam ve önemini Lenin iki açıdan değerlendiriyor. Birincisi, insanlığın gelişmesi üzerindeki devrimci etkisi açısından; ikincisi, Ekim Devriminin ana çizgilerinin daha sonraki sosyalist devrimlerde tekrarlanması açısından ... V. İ. Lenin, Rusya'da Ekim Devrimi'nin ve sosyalizm kuruluşunda ilk yılların pratik deneyini genelleştirerek, şunu belirtiyordu: « ... devrimimizin bazı ana çizgileri yerel, özel-ulusal yönden ve yalnız Rusya bakımından değil, aynı zamanda uluslararası bir önem taşıyor.» ⁽¹⁰⁾

Deneyi benimsemek, her tarihsel olayda yalnız bireysel olan, eşsiz olan özellikleri değil, başlıca genel çizgileri görmek demektir. Dünya ölçüsündeki deneyi benimsemenin yanısıra, herkesin kendi ülkesinde sınıf savaşımı tarihini inceleyip öğrenmesinin de büyük bir önemi vardır.

Demek ki, işçi hareketinin şu veya bu kolunun deneyi, bunun enternasyonalleşmesi sayesinde, her partinin diğer ülkelerde ve bütün dünyada sınıf savaşımı pratiğinde biriktirilen bütün değerli şeyleri benimsemesi sayesinde uluslararası bir önem kazanıyor. Sosyal pratiğin genelleştirilmesinden başka bir şey olmayan yasallıkları anlama ve pratik eyleme bunlara dayanma, toplumun devrimci yoldan yenilenmesini hızlandırmanın önemli etkenidir. Ve tersine, en önemli yasallıkların küçümsendiği veya hiçe sayılmak istendiği her olayda, devrim sürecinin gelişmesi yavaşlamakta, bazan da bunalımlı bir nitelik almaktadır.

Şu noktayı da önemle belirtmemiz gerekiyor: Lenin, ilk utkusal proletarya devriminin ana çizgilerinin uluslararası anlam ve önemini ortaya koyarken, bu devrimin «bir hayli büyük uluslararası deneyi»ni gözönünde bulunduruyor. ⁽¹¹⁾ Lenin bu konuda bir de 1919 yılında ilân edilmiş olan Macar Sovyet Cumhuriyeti deneyinin, proletarya devrimi yasallıklarını ve bunların şu veya bu ülkedeki belirtilerini daha açık görebilmemize yardım ettiğine işaret ediyor. Rusya'da ve Macaristan'da proletarya devrimi

⁽⁹⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 41, s. 65.

⁽¹⁰⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 41, s. 3.

⁽¹¹⁾ V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 41, s. 3.

özellikleri üzerinde yapılan kıyaslamalı çözümleme, proletarya iktidarının özünü daha iyi anlamaya olanak veriyor. Lenin Sovyet Macaristan'ın deneyi üzerinde durarak, «Rusya sovyet iktidarının ve bunun Rusya'da gelişme tarihinin hiç bir özelliğini uluslararası anlamda Sovyet iktidarıyla bir tutmanın» doğru olamayacağını belirtiyor. Devrimin ilk yıllarında Rusya'da sınıf savaşımının şiddeti, ülkede burjuva demokrasisinden proletarya demokrasisine doğru gerçekleştirilen dönümün anlamını kavramayı güçleştiriyor, proletarya diktatörlüğünün özlük bakımından yalnız zorkullanımdan ve her şeyden önce zorkullanımdan değil, toplumu dönüştürmek için yığınları yaratımlı yapıcı eyleme seferber etmekten, bütün emekçilerin öncü kolu sıfatıyla işçi sınıfının örgütlülük ve disiplinliliğinden ibaret olduğunun anlaşılmasını zorlaştırıyordu.

Bu yaklaşım devrimin genel yasallıklarının birliği ve devrimi gerçekleştirme yollarının çeşitli oluşu temeline dayanıyor. Ve bu yaklaşım, sosyalizm uğrunda savaşımında yol seçme serbestliğini destekleyen bir peşin fikir ürünü «model»den hareket ettikleri savıyla Marksist-Leninistlere mal edilen yaklaşımdan ilkesel olarak ayrılıyor. Lenin'in devrim teorisi, savaşım taktik ve metodlarının bir ülkeden ötekine mekanik olarak aktarılmasıyla bağdaşmıyor. Başkalarının deneyini kopya etmekle kendine özgü etkin bir politika belirlemenin olanağı yoktur. Böyle bir politikanın dünya ölçüsündeki deneyden kopuk olarak, bu deneyin olumlu yönleri dikkate alınmadan ve tekrarından kaçınılmak üzere hatalar gözönünde bulundurulmadan belirlenemeyeceği de apaçık ortadadır.

Şu veya bu memlekette savaşım strateji ve taktiğinin saptanmasına dayanak olan deney ne kadar zengin ve çeşitliyse, savaşımın çeşitli yol ve biçimlerini bilinçli olarak seçme olanakları da o oranda büyüktür. Deneyi küçümsemenin, teorinin rolünü aşağısılamaya yol açması doğaldır ve bu tutum bizi kaçınılmazlıkla denemeler metoduyla hareket etmeye ve hatalara düşmeye sürüklemektedir. Küba Komünist Partisinin Birinci Kongresinde okduğu raporda F. Castro şunları belirtti: Küba devriminden çıkarılan derslerden biri, devrimciler için, «eylemlerini tarihsel ve toplumsal gelişmenin yasalarına tabi kılmanın ve devrimci sürecin yönetimi bakımından gerekli bilgileri politik bilimin ve dünya ölçüsündeki deneyin tükenmez kaynağından almanın»⁽¹³⁾ ne kadar büyük önem taşıdığını bir kez daha belirtmiş olmasıdır.

Her çağın kendi eşsiz özellikleri, her ülkenin sosyalizme doğru tutacağı yola damgasını vuran kendi özgün yanları vardır. Ama bilimsel yaklaşım, tarihsel olayların bireyselliğine ilişkin saptamayı daima aşmakta, araştırmacıyı çok çeşitli olguların sosyal-sınıfsal özünü kavramaya yöneltmektedir. Değişik ülkelerde tarihsel süreçler arasında, aynı zamanda az veya çok

(12) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 38, s. 385.

(13) Küba Komünist Partisi Birinci Kongresi. Moskova, 1976, s. 105.

aralıklarla birbirinden ayrılan süreçler arasındaki benzerliğin temeli, değişik somut tarihsel koşullarda en önemli ilişkilerin ve bağıntıların tarih boyunca saptanmış tekrarlanma ve yeniden üretilme yetisidir. Bu genel sosyolojik yasa kapitalist toplumun devrimci dönüşüm süreçlerini de kapsıyor. Giderek, sosyalist devrimler bir yana, proletaryanın başlıbaşına girdiği ilk büyük sınıfsal aksiyonlar deneyi bile, önemi belirli bir zaman süresinin çerçevesi dışına taşan bazı çizgi ve karakteristik özellikleri ortaya çıkarmış bulunuyor.

Oktobr'dan sonra yapılan bütün sosyalist devrimlerin tarihi, bunlardan her birinin kendine özgü oluşuna karşın, ilk utkusal proletarya devriminin bazı ana çizgilerinin tekrarlanma özgülüğüne sahip olduğunu gösterdi. Ve bunların gelecek sosyalist devrimlerle de doğrulanmayacağını düşünmek doğru değildir.

Uluslararası işçi ve komünist hareketinin biriktirdiği deneyin enternasyonal nitelik almasının ilkesel anlam ve önemini belirtirken, yalnız geçmiş deneyini değil, aynı zamanda uluslararası işçi sınıfının demokrasi ve sosyalizm uğrunda yürütmekte olduğu savaşımın şimdiki deneyini gözönünde bulunduruyoruz. Sosyalist topluluğun ortaya koyduğu örneğin büyüyen rolü, bu topluluğun ekonomik, politik ve kültürel ulaşımlarının devrimcileştirici etkisi, toplumsal gelişmede şimdiki aşamanın esaslı bir özelliğidir. Bundan ötürü, sosyalizme ilişkin gerçeği yayma çalışmaları, böylesine büyük bir önem kazanıyor. Sosyalist ülkelerde bugünkü yaşamın objektif tablosunun geniş halk yığınları arasında gözler önüne serilmesi, dünya devrim sürecini derinleştirmede etkin bir araç, dünyanın sosyalist olmayan kesiminde sosyal ilerleme için elverişli ideolojik koşulları yaratma yönündeki eylemin önemli bir aşesidir.

Lenin'in devrim teorisinde uluslararası etkenin olumlu içeriği proletarya enternasyonalizmiyle en parlak biçimde dile getiriliyor. Devrimci güçler arasında dayanışma ve yardımlaşma, dünya güçlerinin yeni dengesiyle yaratılan yeni olanaklardan ulusal ortamda ve devrimi ileri götürme adına yararlanmayı sağlıyor. Öte yandan bu dayanışma, halkların özlmlerine uygun yeni koşulları ve ilişkileri oluşturan bir güçtür. Bu anlamda, proletarya enternasyonalizmi, uluslararası etkeni Lenin açısından anlamın yalın bir ögesi değil, çekirdeği, özüdür.

Devrimci işçi hareketi tarihinde bütün en önemli olaylar, proletarya enternasyonalizminin büyük ve sürekli etkisi altında başlamış olup, aynı zamanda bu enternasyonalizmin gelişmesini teşvik etmiş ve zenginleştirmişlerdir. Bu da yasadır. Proletarya enternasyonalizmi, işçi sınıfının uluslararası devrim hareketinde gelişmenin ana ön koşulu, hem de sonucudur. Proletarya dayanışması, işçi ve komünist hareketinin sosyal özlüğünden, bu hareketin temel çıkarlarından ve tarihsel hedeflerinden ayrılmaz.

Bundan ötürüdür ki, işçi hareketinin her yeni gelişme aşamasına giri-

şinde, enternasyonalizm sorunları, devrimci pratiğin istemleriyle ilgili olarak daima özel bir keskinlik ve güncellik kazanıyor. Sınıf savaşımının yeni, daha yüksek düzeyde enternasyonalleşmesi de, tüm uluslararası ilişkiler sistemini yeniden kurma süreci de, uluslararası komünist hareketi gelişmesinin içsel mantığı da, zamanımız koşullarında devrim güçlerinin enternasyonal birliğini sağlamlaştırmayı gerektiriyor. Bu gereklilik, emperyalizmin, sosyalizme karşı, uluslararası işçi ve ulusal kurtuluş hareketine karşı dünya çapındaki eylemlerini aktif olarak koordine etmesi nedeniyle daha büyük bir önem kazanıyor.

MSİP MK Birinci Sekreteri Y. Kadar'ın Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Toplantısında yaptığı konuşmada belirtildiği üzere, «dünya komünist hareketinde bir merkezin ve yönetici partinin bulunmadığı, herdeş partilerin kendi taktik ve stratejilerini erkinlikle belirledikleri günümüzde, Marksist-Leninist teorinin arıklığını korumanın, pratik deneye, teorik anlam kazandırmanın ve hayatta proletarya enternasyonalizmi ilkesine uygun hareket etmenin özel bir önemi vardır». Bütün bunlar, enternasyonalizm problemlerini teorik açıdan incelemenin, dünyadaki ve tek tek her ülkedeki genel durum ve koşulları dikkate alarak bunu pratik alanda gerçekleştirilmede yeni biçim ve tarzları aramanın ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Bu sorunların çözümünde sınıf savaşımında enternasyonal dayanışmanın yeri ve rolü üzerindeki çözümleneye ilişkin Leninci metodoloji prensipleri, zamanın sınavından geçmiş olan bu prensipler, önemli bir rol oynuyor.

Proletarya enternasyonalizmi problemine Leninci yaklaşımın başlıca özellikleri nelerdir? Biz burada bunların yalnız bazılarına değineceğiz.

Birinci özellik tarihselliktir. V. İ. Lenin, enternasyonal dayanışmanın içeriğini, hedeflerini ve biçimlerini, çağın özelliklerinden ve devrim sürecinin karakterinden, bu süreçte işçi sınıfının yerinden ve rolünden çıkarıyor. Lenin'in kanıtladığı gibi, enternasyonalist olmak, her şeyden önce, çağımızın ortagöbeğinde yer alan işçi sınıfının ortak çıkarları ve idealleri uğrunda savaşmak demektir. Günümüzde, uluslararası işçi sınıfının başlıca kazanımı olan sosyalist devletler topluluğunun sonuç belirleyen rolü gitgide daha çok gözle görülürcesine hissediliyor. Bu durum, objektif olarak, işçi sınıfının ve bütün barış, sosyal ilerleme ve ulusal kurtuluş hareketi güçlerinin sosyalist toplulukla işbirliğini güçlendirme davasını ön plana çıkarıyor. Tarih, enternasyonalizmi devrimci pratikten, belirli bir tarihsel dönem içinde devrim sürecinin karakterinin dikte ettiği sorunlardan ve amaçlardan koparmanın, zamanımızın başlıca devrimci gücü sıfatıyla işçi sınıfının rolünü küçümsemenin, enternasyonalizmi soyut, tumtu-raklı bir şeye, Lenin'in «sözde kalan enternasyonalizm»⁽¹⁴⁾ adını verdiği bir şeye döndürdüğünü defalarca göstermiş bulunuyor.

(14) V. İ. Lenin, Bütün eserleri, c. 31, s. 169.

İkincisi, emperyalizme karşı savaşım halindeki bütün ilerici güçlerin eylemiyle *karşılıklı bağlantıdır*. «Bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz!» belgisi, proletarya enternasyonalizminin ta özünü dile getiriyor, ama hiç bir suretle bütün içeriğini kapsamış olmuyor. Leninci anlayışa göre sosyal devrim, toplumsal hayatın bütün alanlarında sınıf çatışmalarının yer aldığı koca bir tarihsel çağdır. Bu çağ, uluslararası proletaryanın, emperyalizm tarafından ezilen halkların ve sermayenin sömürdüğü bütün sosyal sınıf ve zümrelerin, aynı zamanda genel demokratik hareketlerin devrimci savaşımını içeriyor. Lenin «arık» sosyal devrim bekliyenin hiç bir zaman buna kavuşmayacağını söylüyor. Proleter olmayan tabakaların ve demokratik hareketlerin devrimci güç ve olanaklarını en etraflı biçimde Lenin ortaya çıkarmıştır.

Lenin'in, yirminci yüzyılda devrimin içeriğini ve devinim güçlerini genişletmek suretiyle enternasyonalizmin sosyal temelinin büyütülmesine ilişkin bu fikri, proletarya enternasyonalizmi ile diğer anti-emperyalist güçlerin enternasyonal dayanışması arasında bağıntı problemini doğru biçimde çözmeye şaşmaz pusulaydı ve bugün de böyledir. Günümüzde proletarya enternasyonalizmi demokratik ve anti-emperyalist dayanışmadan, barış ve uluslararası yumuşama uğrındaki savaşımdayan dayanışmadan ayırlamaz. Ama genel demokratik problemlerin çözümünde enternasyonal dayanışmanın gitgide artan bir önem kazanmasının hiç de proletarya enternasyonalizminin rolünü azaltma pahasına olamayacağını görmek de önemli bir noktadır.

Üçüncüsü, Lenin, enternasyonal dayanışmanın içerik ve biçimlerini, bunların pratikte yenilenmesi ve zenginleşmesi bakımından *diyalektik olarak* ele alıyor. Proletarya enternasyonalizmini pratik olarak gerçekleştirmenin şu veya bu somut-tarihsel biçim ve metotlarını mutlak hale getirmeye, onun özünü bu biçim ve metotlara indirgemeye kesinlikle karşı duruyor. Enternasyonalizme Leninci yaklaşım, dayanışmanın «eski» ve yeni biçimlerini birbirine karşı koymakla bağdaşmaz. Lenin, enternasyonalizmin sınıfsal özünü yaratıcı araştırmalarla, enternasyonal dayanışma biçimlerini ulusal ve uluslararası koşullara uygun olarak durmadan yenileme ve zenginleştirmeyle bağdaştırıyor. Bu metodolojik prensipten gerileme dayanışmada yeni biçimler ortaya çıkmasının proletarya enternasyonalizminin özünü «yadsıma» olarak benimseneceği bir duruma yol açabilir.

Dördüncüsü, enternasyonal dayanışmanın içerik ve biçimlerini belirlemede *somutluktur*, yalnız dünyada değil, aynı zamanda memleket çerçevesinde durum ve koşulları dikkate almaktır. Sosyalist ülkelerin enternasyonal birlik ve beraberliği, aralarındaki kardeşçe yardımlaşma ve çokyanlı işbirliği, ülkemizde sosyalizm kuruluşu için olağanüstü önemli bir uluslararası koşul yaratıyor. Buna uygun olarak, MSİP için, enternas-

yanalizm, her şeyden önce, sosyalist topluluk ülkeleri arasında birlik ve dayanışmayı güçlendirme anlamına geliyor. Partimiz, Sovyetler Birliği'yle köklü ve sarsılmaz dostluğu durmadan artırmaya özel bir önem veriyor.

MSİP, uluslararası komünist hareketi birliklerinden biri olarak, bu hareketin Marksizm-Leninizm temeli üzerinde güçlendirilmesini istiyor. Partinin Asya, Afrika ve Latin Amerika ulusal-demokratik hareketleriyle ilişkileri gelişiyor. Dünyanın bütün ilerici güçleriyle uluslararası dayanışmayı artırma ve güçlendirmeyi öngören siyaset hattı, ülkemizde sosyalizm kuruluşuna yardım ediyor. Öte yandan, Macaristan'da sosyalizm kuruluşunun başarıları da yalnız Macar halkının yararına olmakla kalmıyor, aynı zamanda bütün sosyalist ülkelerin, barış ve sosyal ilerleme davasının çıkarına bir kazanım niteliği taşıyor.

Ve beşincisi, proletarya enternasyonalizminin *aktif dönüştürücü* rolüdür. Komünistler, yeni uluslararası durumu, barış ve sosyal ilerleme savaşımında yeni enternasyonal dayanışma biçimlerini oluşturmanın pasif seyircileri değil, aktif yaratıcılarıdır. Büyük Ekim'in utkuya ulaşmasıyla insanlık tarihinde yeni bir bölümün başladığı yüzyılımızın başında ve komünist hareketi ile dünyanın ilk sosyalist ülkesinin halklara özgürlük ve barış sağlama uğrunda en büyük kayıplara katlandıkları İkinci Dünya Savaşı döneminde bu böyleydi. Şimdi komünist ve işçi partilerinin barış içinde yanyana yaşama pratiğini kökleştirmek için, ulusal kurtuluş için, daha hızlı bir toplumsal ilerleme için savaşım yürüttükleri günümüzde de bu böyledir. Onlar aralarındaki birlik ve dayanışmayı güçlendirdikleri ölçüde bu soylu ve yüce amaçlara ulaşma davasına katkısı da artacaktır.

Günümüzde devrim sürecinin gelişmesinde uluslararası etken yeni bir nitelik kazanıyor. Ulusal ortamda sınıf savaşımı, uluslararası ilişkilerin gelişmesiyle, dünya alanında kapitalizm ile sosyalizm arasındaki çatışmayla, barış ve halkların güvenliği uğrunda savaşımın hiç bir zaman bugünkü kadar yakından bağlı olmamıştır. V. İ. Lenin, işçi sınıfının enternasyonal ödevlerinin alabildiğine büyüyeceğini öngörmüştü. Bu öngörü gerçekleşti. Bundan ötürü, bilgînlerin, Lenin'in devrim teorisinde uluslararası etkeni inceleme konusu üzerinde dikkatle durmaları doğaldır.

Devrimin en savaşkan politik gücü

25 Nisanda Portekiz'de faşist diktatörlüğün devrim yoluyla devrilmesinin üçüncü yılı tamamlandı. Bu dönem içinde, Portekiz Komünist Partisi, toplumun demokratik dönüşümü ve sosyalist gelişme yoluna yönelmesi için yürüttüğü savaşımı sebatla sürdürerek, emekçiler arasında çok büyük bir saygınlık ve politik otorite kazandı. Bugün, PKP VIII. Kongresinden sonra, Portekiz komünistleri yığınsal-politik çalışma ve parti iç kuruluşu bakımından büyük ve karmaşık ödevlerle karşı karşıya bulunuyorlar. Bu cümleden olarak, partinin örgütsel yapısının daha öte yetkinleştirilmesi, yeni kadrolar eğitilip yetiştirilmesi, yığınları yönetme biçim ve metotlarının iyileştirilmesi gerekiyor.

İşte, Yazı Kurulumuzun ricası üzerine, PKP yöneticileri, dergimiz okurlarını, partinin bu yöndeki çalışmaları hakkında aydınlatıyor, edindiği deneyi ve bundan böyle çözeceği problemleri anlatıyorlar.

YENİ ÖDEVLER DÜZEYİNDE ÖRGÜTSEL ÇALIşMA

Octavio Pato

PKP MK Politik Komisyonu ve Sekreterlik üyesi

Politik düşmanlarımızın, ülkemizin hayatında ve halkımızın devrimci kazanımlarında PKP'nin oynadığı rolü küçümseme denemeleri kendilerine hiç bir zaman başarı getirmedi. Geçen yılın sonunda yapılan PKP VIII. Kongresiyle ilişkili olarak karşı-devrimci çevrelerin körükledikleri düşmanca kampanya da suya düştü.

Her boydan ve soydan gericiler, anti-komünistler, başlangıçta, Portekiz komünistlerinin forumunun sönük geçeceği, çünkü partinin program ve politik hattının gerçeklikten kopuk olduğu ve geniş emekçi çevrelerinin çıkarlarına değinmeden «geçtiği» kehanetini savurdular. Ama gericiliğın ümitleri daha kongreden önceki dönemde kursağında kaldı. Emekçi yığınları, Merkez Komitesinin kongre tezlerini büyük bir dikkat ve ilgiyle karşıladılar, faşist rejimin devirilmesi ve halkın devrimci kazanımları (millileştirme, toprak reformu ve işçi kontrolü) yönündeki savaşımın seyri hakkında bu tezlerin içerdiği değerlendirmeleri desteklediler. PKP'nin yaptığı çö-

zümleme, yani ülkenin şimdiki durumu, işçi sınıfının ve tüm emekçi halkın karşı karşıya buldukları ödevler ve önlerinde açılmakta olan perspektifler üzerindeki çözümlemesi de yığınsal bir onayla karşılandı. Kongremizin gerek ülkede, gerekse ülke dışında uyandırdığı büyük yankılar, kongrenin çalışmasına ve aldığı kararlara yerli ve yabancı gözlemcilerin gösterdikleri büyük ilgi, ulusun yaşamının bütün alanlarında Portekiz Komünist Partisinin öncülük rolünü kanıtladı. (1)

Gericiliğin, bizim kongrede bölünme olacağı ve anlaşmazlıklar çıkacağı yollu uydurmaları da boşa çıktı. Düşmanlarımız, daha başka kehanetlerde bulunmaktan ve giderek «nasihat» vermeye kalkışmaktan da geri durmadılar. Bazıları, «komünistlerin stratejisi basarısızlığa uğradı» diyorlardı. Bazıları, Komünist Partisinin «gereksiz» bir devrimcilik gösterdiğini, bir bunalım yaşamakta olduğunu ve «avrupalılaştırma» gerekliliğinin eşliğine vardığını savlıyorlardı (bu «avrupalılaştırma», sosyalizmin düşmanlarının dilinde, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin öncüsünün sınıf mevzilerini ve ardıcıl devrimci siyaset hattını değiştirmesi değilse eğer, en azından zayıflatması anlamına geliyor). Diğer bazıları da, giderek, partimize genel sekreterini değiştirmesi «tavsiye»sinde bulunmaya kalkıyorlardı.

Biz, Portekiz komünistleri, bugün, sona eren bu kongremizin Portekiz tarihine önemi büyük bir olay olarak, komünistlerin kayda değer bir başarısı olarak gireceğini güvenle söyleyebiliriz. Kongre, partimizin, ülkenin en örgütlü, en atılgan ve savaşkan politik gücü olduğunu inandırıcı biçimde gösterdi. PKP, bütün politik partiler içinde, devrim sürecinde hiç bir iç anlaşmazlığa düşmemiş olan biricik partiydi ve biricik parti olarak kalıyor. Sekizinci Kongrenin sonuçları ve aldığı kararlara ilişkin şu birkaç aylık uygulama, PKP'nin, A. Cunhal yoldaşın önderliğindeki Merkez Komitesi etrafında sınıksız birlik olarak, sıralarının birliğini korumakla kalmayıp, daha da güçlendirdiğini gösteriyor.

Komünistlerin belirlemiş oldukları siyaset hattına sınıksız bağlı olduklarını, sosyal ilerleme düşmanları konusunda ilkesel ve uzlaşmaz bir tutumla, bütün emekçilerin çıkarları için, devrimci demokrasiyi daha fazla geliştirmek için savaşmada metanetle çalıştıklarını bugün gericilik bile tanımak zorunda kalıyor. PKP işçi sınıfının bilinçli öncüsü, aynı düşünceleri paylaşan 115 bin kişiyi birleştiren güçlü örgüttür.

Ne var ki, bütün bunlar bizim için avunma ve gevşeme vesilesi değildir. Partinin gitgide büyüyen saygınlığından duyduğumuz kıvanç, çalışmamızdaki zayıflık ve yetersizlikleri görmemize engel olmuyor.

Sekizinci Kongreyi artık geride bırakmış bulunuyoruz. Şimdi kongre ka-

(1) Bak: A. Cunhal, «Portekiz devriminin sonuçları ve perspektifleri». «Yeni Çağ», sayı 1, 1977, s. 17.

rarlarının yerine getirilmesi, komünistlere büyük ve karmaşık ödevler yüküyor. Bunları başarabilmek için, tüm partinin (Merkez Komitesinden taban örgütlerine kadar) günün politik istemleri düzeyinde olması gerekiyor. Bunun anlamı nedir? Birincisi, parti, toplumda devrimci dönüşümler sürecine, ancak olayların kuyruğunda kalmadığı, olaylar üzerinde aktif bir etki yapabildiği takdirde, yön verebilir. Bu erikle, yaklaşan olayları bilimsel açıdan öngörmek, ülkedeki durumu isabetle çözümliyebilmek gereklidir. Demek ki, yapılacak iş, bilimsel-teorik çalışmayı artırmaktır. İkincisi, partimizin şimdi çözmekte olduğu sorunların boyutları, çeşitliliği ve karmaşıklığı, örgütsel yapısının iyileştirilmesini gerektiriyor.

Doğal olarak, Merkez Komitesinin ve büyük bölgeler parti yönetim organlarının eylemi, genel hatlarıyla, günün istemlerine, devrim sürecini daha fazla geliştirme ödevlerine uygundur. Ama alınan sonuca bu organlarda çalışma yoldaşlarımızın olanca güçlerini seferber etmeleriyle özverili çalışmalar sayesinde ulaşıldığı gerçeğini görmezlikten gelemeyiz. Ne var ki, Merkez Komitesinin kendi örgütsel yapısı içinde, parti yürütüm organları sistemi içinde, yeterince etkinlikle çalışmayan halkalar da görülüyor. Böyle hallerde, ya yeni parti yönetimi mekanizmaları yaratılması, ya da yaratılmış olanların çalışmasının yetkinleştirilmesi gerekiyor.

Sekizinci Kongre öncesinde, partinin örgütsel yapısında, Merkez Komitesinden ve yürütme organlarından (Politik Komisyon ve Sekreterlik) başka, Merkez Örgüt Komisyonu, Sendikalar Komisyonu, Haber ve Propaganda Bölümü ve Uluslararası İlişkiler Bölümü bütün ülke çapında eylem gösteriyorlardı.

Kongreden bir süre önce, keza ülke çapında çalışan birkaç uzmanlaşmış komisyon ve ayrıca da toprak reformu komisyonu ve köy komisyonu kurulmuştu. Deney bu örgütsel biçimlerin çok isabetli olduğunu gösterdi. Bundan ötürü, Kongre, bundan böyle de daha bazı uzmanlaşmış komisyonlar kurulması yolundan gidilmesini kararlaştırdı. Örneğin, kadın hareketi, yerel iktidar organları, eğitim-öğretim, sağlık gibi çalışma kesimlerinde, küçük tüccar ve sanayiciler, aydın temsilcileri ve sanatçılar ve giderek Merkez Komitesinin kendilerine artık «birlik kurma hakları» tanınmasını rica eden piyonerlerimiz arasında böyle uzmanlık komisyonlarının gerekli olacağı şimdiden bellidir.

Bunun gibi, ideolojik çalışmaları geliştirmek için de kadrolar ve kaynaklar bulunması gerekiyor. Kongrede, parti gazetemiz «Avante!»nin ve Haber ve Propaganda Bölümü'nün çalışmaları da sözkonusu oldu ve bunların çalışmalarını iyileştirip genişletmeleri kararlaştırıldı.

Bu arada MK Sekreterliğinin işini hafifletmek üzere, işlevi sınırlı da olsa, bir kadro komisyonu meydana getirilmesi gerekliliği de ortaya çıktı.

Çeşitli iktidar organlarına seçilen komünistlere yardım için belirli örgütsel tedbirler alınması gerekli görüldü.

Biz, semt parti örgütleri yönetim kesiminde de, bu organların çalışmasını iyileştirmek üzere çeşitli eylem kesimlerinde çalışacak uzmanlaşmış komisyonlar kurulmasının gerekli olduğu sonucuna vardık.

Sekizinci Kongre'den sonra, millileştirilmiş kuruluşlarda veya işçi kontrolü altındaki kuruluşlarda çalışan emekçi komisyonlarının eylemlerine gerek bölgesel çapta, gerekse bütün ülke düzeyinde daha büyük ilgi gösterilmeye başlandı.

Bütün bu örgütsel tedbirler, parti yönetimi orta ve alt halkalarının girişim ve erkinliğini sürekli genişletmeyi amaçlıyor. Bu türlü desantralizasyon yönetim organları, artık (illegal koşullarda olduğu gibi) bütün kesimlerde partinin eylemini doğrudan doğruya yöneltecek ve kontrol edebilecek durumda değildirler.

Bununla birlikte desantralizasyon ve tek sistem çerçevesinde uzmanlaşmış organlar meydana getirilmesi tedbirlerini, tamamen bağımsız veya parti yönetim organlarına dolaylı olarak bağlı koşut yapılar dediğimiz halkaların kurulması önerileriyle karıştırmamalıyız. Bu gibi öneriler, pratikte, merkez yönetim sisteminin zedelenmesine, demokratik santralizm prensipinin sarsılmasına yol açabilir. Biz böyle bir hataya düşmemeye dikkat ediyoruz. Kaldı ki, bazı kesimlerde desantralizasyonun yanısıra, «ters» yönde çalışmak, yani santralizasyona yönelmek zorunda kalıyoruz.

Parti, Merkez Komitesinin yönetmenlik rolünün bundan böyle de güçlendirilmesi kanısındadır. Bu nedenle, Sekizinci Kongre, MK'nin bileşimini genişletti. Bu tedbir, kuşkusuz, MK'nin günlük çalışma koşulları üzerinde, çalışma metod ve stiline yetkinleştirilmesi üzerinde olumlu etkiler yapacaktır. Öte yandan, biz, MK üyeleri mutlak çoğunluğunun işçi kesiminden ve diğer emekçi kategorilerinden olması kuralını kesinlikle gözetmekte kararlıyız. Şimdiki hükümetin bakanlarından ve Sosyalist Partisi liderlerinden biri olan Dr. Campinos, SP son kongresinde, işçi sınıfının soyut bir kavram olduğunu söylemişti. Biz bu görüşten ayrılmı olarak, Marksizm-Leninizm prensiplerine bağlı kalıyor, bu sınıfın somut belirliliğini açıkça kavlıyor, bu sınıfı en ardıcıl ve devrimci, kapitalist sömürünün yokedilmesinde ve sınıfsız sosyalist toplum kurulmasında en çok yarar gören sınıf sayıyoruz.

Biz, bütün örgütlerde demokratik santralizm prensipleri temeli üzerinde parti yönetiminde ve parti iç demokrasisini geliştirmede kolektif çalışma esasını güçlendirmenin, partinin güçlerinin, politik saygınlığının ve yığınlar arasındaki etkisinin sürekli olarak artmasının ana koşulu olduğuna kesinlikle inanıyoruz.

KADRO POLİTİKASININ GÜNCEL SORUNLARI

Jose Vitoriano

PKP MK Politik Komisyonu üyesi

Partimiz, illegallikten çıktıktan sonra, devrimci-demokratik rejim koşullarında, emekçiler arasında yığın çalışmalar için bir hayli daha geniş olanaklar elde etti. Halkın kazanımlarını gericiiliğin sinsî plânlarına karşı savunma, yığınların devrimci girişimini seferber etme ve onları sosyalist gelişme yoluna yöneltme savaşımı bizleri her gün yerel ve ulusal çapta birçok yeni problemlerle karşı karşıya getiriyor. Bu problemlerin çözümlenmesi, bunlar üzerinde tek siyaset hattına uygun olacak belirli görüş ve tutumların saptanması zorunluluğundan başka, aynı zamanda kabul edilen karar ve yönergelerin bütün parti örgütlerinin, parti üyelerinin ve emekçilerin bilgisine sunulması, bunların doğru biçimde yerine getirilmesinin sağlanması gerekli oluyor.

Hayatın doğurduğu sayısız ve karmaşık nice ödevlerin yerine getirilmesi sorumluluğunu taşıyan kadrolara ilişkin problem, bizden en büyük ölçüde dikkat istiyor. Militanlarımız, hem parti içinde, hem halk arasında çalışma yeteneğine sahip ideolojik bakımdan inanmış, parti işçileri, vasıflı uzman-ideologlar, propagandacılar ve örgütçüler; gerek illerde, gerekse ülke düzeyinde çalışacak militanlar olmalıdırlar.

Şimdi partimizde birçok deneyli kadrolar, devrime ve sosyalizme bütün varlıklarıyla bağlı Marksist-Leninistler vardır. Bunların bazıları, faşist diktatörlüğe karşı illegal koşullarda savaşım okulundan geçmişlerdi. Diğer binlercesi, 25 Nisandan sonra, demokrasiyi savunma, toprak reformunu, millileştirmeyi, kuruluşlarda işçi kontrolü kurulmasını sağlama savaşımında kabiliyetli politik eylem adamları, örgütçüler ve propagandacılar olarak kendilerini göstermişlerdir. Hepsi de, partinin tüm teorik, politik ve örgütsel çalışmasının güvenilir omurgasını oluşturuyorlar.

Devrimden sonra üç yıl içinde, partinin kuruluşundan sonraki bütün geçiş yıllarında olduğundan daha fazla parti militanı yetiştirilmiş olmasına karşın, bu gibi kadrolara duyulan gereksinme hâlâ büyüktür. Son zamanlarda, partinin sıraları bir bütün olarak, kadro işçileri sayısından daha hızlı büyüyor. Bunun sonucu olarak, PKP örgütsel yapısının tek tek halkaları «yoksullaşıyor». Örneğin, 115 bin Portekiz komünistinin yaklaşık 35 bini her günkü politik çalışmalara hâlâ gerektiği kadar katılmıyorlar. Bu böyledir, çünkü yerel parti örgütlerini PKP bölge ve diğer kademeler yönetim organlarıyla çok daha sıkı bağlayabilecek orta halka örgütçüleri yetersizliği kuvvetle hissedilmektedir.

Tek tek bölge parti örgütlerinde kadro işçileri sayısı keza bunlara duyulan gereksinmenin çok gerisindedir. Açığı yukarı üç bin üyesi olan böyle

bir örgütte yalnız beş kişi görevli parti işçisi vardır ve bunlardan her birine, ülke ortalamasına bakarak iki misli daha fazla parti üyesi düşmektedir.

Biz meslekseel çalışma saatleri dışında gönüllü olarak parti çalışmalarını yapan bütün yoldaşlarımızın yerine profesyonel kadrolar getirmeyi elbette amaçlamıyoruz. Ama az sayıda da olsa böyle kadroların bulunması bir zorunluktur.

Doğal olarak, en yetenekli yoldaşlarımızı, özellikle gençlik arasında seçilip gelenleri yönetim katlarına ve diğer sorumlu görevlere getirerek, bunda belirli bir cesaretle ve bazan rizikoyu da göze alıp şu veya bu hatadan korkmadan hareket ederek kadrolarımızı yetiştirmeliyiz. Böyle bir yaklaşımın son çözümde elbette isabetli olduğu görülecektir.

Ama, özeleştirisel bir davranışla, bunu her zaman en iyi biçimde yapamadığımızı da tanımalıyız. Yetenekli örgütçüler öyle birden bulunamıyor. Böylelerini enikonu aramak, yerel parti örgütlerini iyice taramak gerekiyor. Fakat bazan bu örgütleri iyi bilmediğimiz veya yüzeysel olarak tanıdığımız ve dolayısıyla gereksindiğimiz yoldaşları bulma fırsatını çok kez yitirdiğimiz oluyor.

Parti kendi kadro işçilerine gereken politik, teorik ve özel bilgileri vermek ve benimsetmek için büyük bir çaba gösteriyor. PKP, bu kadro yetiştirme işini, özel aylık ve haftalık kurslarla yapmaya çalışıyor. Aylık kurslardan bin kadar yoldaşımız geçmiş bulunuyor.

Kadro yetiştirme çalışmaları yalnız PKP merkez organları düzeyinde yapılmıyor. Bölgesel ve diğer yerel örgütler de bu işle yükümlüdür. Bu örgütler de kendi yönünden kurslar düzenliyorlar. Fakat bu kurslar genellikle daha kısa süreli oluyor. Sözkonusu kurslarda çoğu kez birkaç hafta boyunca yalnız cumartesi günleri öğrenim yapılıyor. Bundan başka, yerel parti organları, konferans, konuşma ve diğer politik eğitim biçimlerinden de yararlanıyorlar.

Bütün bu eğitim ve öğretim metotlarının yararı ve isabeti tamamen doğrulandı. Biz bunları bundan böyle de geliştirmeyi düşünüyoruz.

Aynı zamanda, bu teorik eğitim sistemini pratik bilgiyle, parti üyelerinin her günü politik savaşıma aktif olarak katılımıyla desteklemeye ve bütünlülemeye çalışıyoruz.

Parti işçileri, böylece devrim okulundan geçerek, politik ve ideolojik görüş çevrelerini genişletiyor, eylemsel niteliklerini artırıyor ve belirli yetersizliklerden sıyrılıyorlar. Şu da var ki, karmaşık durumlarda, yeni yoldaşların güçlükler karşısında hataya düşebileceklerini de gözden uzak tutmamalıyız. Bu gibi hallerde kendilerine yardım ve destek göstermemiz önemlidir. Genç parti işçilerine güvenç, dikkat, saygı ve yoldaşlık duy-

gularıyla yaklaşma, partinin doğru kadro politikasının önemli bir çizgisi ve bu politikanın başarısının önemli koşuludur.

Biz, kolektif parti organlarına, kolektif görüşme ve karar alma çalışmalarına sürekli katılımı, kadro eğitiminin etkin bir metodu sayıyoruz. Bu metod, kadroların yöneticiler olarak ustalıklarını artırmalarına yardım ediyor. Bu aynı zamanda, eylemlerinin sonuçlarını daha geniş ve etraflı surette değerlendirmelerine yardımcı oluyor. Bundan başka, birlikte çalışma, kadrolara güçlüklerle karşılaştıkları hallerde kolektifçe edinilen deneye, komünistlerin yetersizlik ve hataları ortaya koymalarına ve bunları gidermelerine yardım eden yapıcı eleştiri ve özeleştiri pratiğine başvurmaya öğretiyoruz.

Bazan kadro sorununda kendine özgü aşırılıklara yol verildiğine tanık oluyoruz. Kimi yoldaşlar, militanları, partiye ne zaman girdiklerine, 25 Nisandan önce mi, yoksa sonra mı partiye katıldıklarına bakarak, iki gruba ayırıyorlar. Biz bu biçimsel yanaşma karşı kesinlikle savaşım yürütüyoruz. Bugün berikiler de, ötekiler de, üyeleri aynı hak ve ödevlere sahip olan, tek ve bölünmez komünistler partisini oluşturmuyorlar. Kadro işçisi olmanın ölçütü, salt parti stajı değil, sözkonusu işçinin devrime hizmeti, partiye bağlılığı ve kişisel eylem nitelikleridir. İnsanlara yaklaşımda objektiflik ve iyiniyet, onların olumlu niteliklerini ve yetersizliklerini, hizmetlerini ve hatalarını isabetle değerlendirme doğru biçimde kadro politikası yürütmenin gerekli koşuludur.

HALK GİRİŞİMİ ORGANLARI VE KOMÜNİSTLERİN GÖRÜŞLERİ

Jaime Serra

PKP MK Politik Komisyonu üyesi

Geçen yıl Aralık ayında yapılan halk egemenliği yerel organları seçimleri, komünistlerin emekçiler arasındaki büyük etkisin, saygınlığını ve PKP'nin yığın partisi olarak oynadığı rolü tekrar gözler önüne serdi. Seçmenlerin PKP adaylarına gösterdikleri destek, toplum gelişmesinde sosyalist alternatifini süreren PKP Programının emekçi halkın isteklerine uygun olduğunu ortaya koydu. Öte yandan, seçimlerin bu sonuçları, büyük ölçüde, Portekiz Komünist Partisinin, çeşitli halk örgütlerinin eylemine katılarak ve bunları yöneterek, yığınlar arasında yaptığı günlük ve amaca yönelik politik-örgütsel çalışma sayesinde elde edildi.

Daha devrimin ilk günlerinde, birçok PKP üyesi (illegal savaşımdaya pişmiş olan, örgütlenme yeteneğine sahip yoldaşlar), halk tarafından yerel

egemenlik organlarında yüksek idare görevlerine getirildi. Onlar, bu alanda emekçilerin çıkarlarını savunuyor, bu yönde gericiliğin her türlü hücumlarına göğüs geriyor ve merkezsiz idarenin yığınlar tarafından gösterilen girişime karşı direnişini kırmaya çalışıyorlardı. Bir yandan, devrimci hedeflere ulaşmak için çalışmalarını ve halkın gereksinmelerini derinden derine anlamalarıyla, toplum içinde sevgi ve saygı kazanıyorlardı.

Biz, artık sona eren seçim kampanyası sırasında, yığınlar arasında partinin etkisini genişletmek ve yerel egemenlik organlarını etkinlikle yönetmek için yerel (birleşik) halk örgütlerinde aktif olarak çalışılması gerektiğine inandık. Bu örgütler, halkın girişimiyle meydana getirilmiş olup, örneğin belirli bir kuruluşun işçilerini (emekçi komisyonları), belirli bir şehir semtinin veya köyün ahalisini (oturma yeri komisyonları) birleştiriyorlar. Uygulama bu komisyonların çeşitli eylem alanlarında, yerel ölçüde değil, daha geniş ölçülerde halkın elbirliğiyle müdahalesini gerektiren problemler ortaya çıktığını gösteriyor. Bu gereklik, bir çevre, semt ve il sakinlerini kapsayan halk kurulları (meclisler) meydana getirdi. Son çevre, belediye kurulları ve belediyeler seçimlerinde, bu örgütler, partimizin girişimiyle yaratılmış olan «Birleşik Halk» seçim cephesi adayları listesinin hazırlanmasında büyük bir rol oynadı. Bu cümleden olarak, komisyonlar ve kurullar, «Birleşik Halk» cephesi adaylar listesini hazırladılar, görüştüler ve onayladılar. Bu pratik, yerel egemenlik organlarına binlerce komünistin ve sağlam devrimci-demokratik görüşlü kimselerin seçilmesine çok yardım etti.

Partimiz, sıralarında emekçi halkın çeşitli demokratik tabaka ve zümrelerini birleştiren, yığınların irade ve inisiyatifini simgeleyen örgütlerindeki çalışmalarında zengin bir deney edindi. PKP VII. Kongresinin tezlerinde şöyle deniliyordu: «*Birleşik yerel örgütler (hem emekçi komisyonları gibi faşist diktatörlük döneminde meydana getirilmiş olup geleneksel biçimlerini yeni bir çehreyle korumakta olanlar, hem de oturma yeri komisyonları ve halk kurulları gibi 25 Nisandan sonra ortaya çıkmış olanlar), halk hareketinin en önemli çizgilerinden birini oluşturmaktadır. Bunlar aynı zamanda sözkonusu hareketin gelişme koşullarından biridir.*

25 Nisan devrimi Portekiz'de hiç ayrıksız bütün toplumsal yaşam biçimlerini ve bu arada halk örgütlerinin yapısını değiştirdi. Örneğin, kuruluşlarda eylem gösteregelecek emekçi komisyonları, bugün artık işçileri yalnızca faşizm zamanında olduğu gibi yaşama ve çalışma koşullarını iyileştirmek amacıyla savaşmada birleştirmekle kalmıyorlar. Bu komisyonun ödevleri millileştirmekle ve kuruluşlarda işçi kontrolü uygulamasına başlamasıyla ilgili olarak bir hayli genişledi ve karmaşık bir hal aldı. Halk hareketinin diğer biçimlerinin gelişmesinde bunların yapıcı bir rol oynadığını da belirtmeliyiz. Daha somut bir değişle, bu komisyonlar, gerek kentte, gerekse köyde oturma yeri komisyonlarının ve halk kurullarının

meydana getirilmesinde örnek tutuldu. Büyük Lizbon bölgesinde, Taje'nin güney kısmında, aynı zamanda kuzeyinde Büyük Porto adıyla bilinen kesimde olduğu gibi, ülkenin köklü devrimci geleneklere sahip en çok sanayileşmiş bölgelerinde bu biçimlerin hızla gelişmekte olması rasgele değildir. Bu bölgelerde, birleşik örgütlerin, 25 Kasım olaylarıyla (?) ilgili devrimci çekilme sırasında sapasağlam ayakta kalmaları da rasgele değildir.

Emekçilerin birleştirilmesi bakımından bu biçimlerin gelişmesinde ilginç bir durumu da belirtmek yerinde olur. Söylemek istediğimiz Silâhlı Kuvvetler Hareketi'nin bu biçimler üzerindeki ikili etkisidir. Bir yandan, ordunun demokratik çevreleri halkın girişiminin gelişmesini, halk arasında yerel taban örgütleri meydana getirme çalışmalarını destekliyorlardı. Ama öte yandan, Silâhlı Kuvvetler Hareketi'nin bazı ileri gelenleri bu örgütler üzerinde kendi kontrollerini kurmak ve bunların iç yaşamına müdahale etmek isteğini gösterdiler. Bu davranış gözle görülür olumsuz sonuçlar verdi. Çünkü sivil ve askersel iktidar organlarının bu örgütlerin özerkliğini tanımaları, hiç kuşkusuz, çeşitli halk girişimi biçimlerinin gelişme ve yaygınlaşmasının koşuluydu.

12 Aralık seçimlerinde elde edilen başarı, «Birleşik Halk» listesinden birçok ilerici adayın seçilmesi, doğal olarak, halk arasında çalışan taban örgütlerinin daha büyük ölçüde canlanmasına, demokratik yoldan seçilen egemenlik organlarıyla yaptıkları işbirliğinin güçlenmesine yardım edecektir.

Burada birleşik örgütlere ilişkin başka sorun üzerinde de durmalıyız. Dememiz o ki, bu örgütler Portekiz toplumunun kanunla belirli yapısına girmiyor ve Cumhuriyet Anayasası bunu öngörmüyor. Ama şimdi belediye kurullarının meydana getirilmesiyle ilgili olarak bunların tanınması için elverişli koşullar doğuyor. Anayasanın 253. maddesinde şöyle deniliyor: «Belediye kurulu yerel özyönetimin danışma organıdır. Bu kurulun bileşimi, kanun tarafından, belirli bir bölgede eylem halindeki ekonomik, sosyal, kültürel ve mesleki örgütlerin aynı ölçüde temsil edilmelerini garantileyecek biçimde belirlenir.» Bu hüküm, belediye kurulunda gerçekte bütün toplumsal örgütlerin temsil edilebileceği demektir. Bir başka deyişle, Anayasa oturma yeri komisyonlarının hukuken tanınmasına olanak vermemektedir. Kurullara gelince, emekçilerin çıkarlarını savunmanın, yeni demokratik toplumu kurma yolunda yığınları seferber etmenin bu güçlü aracı, şimdi artık bunların uygulamada kurumsallığından söz edebilecek kadar güçlüdürler.

(?) O gün, aşırı salcu elemanların etkisi altına düşmüş bulunan tek tek askersel birliklerin yer yer çıkışlar yaptıkları görüldü. Gerici güçler, bu olayı bahane ederek, ilerici, devrimci-demokratik örgüt ve hareketlere karşı geniş bir politik kampanya açmak ve yaygınlaştırmak istediler.

Portekiz Komünist Partisi bu halk girişimi organlarında sağlam mevzilere sahip bulunuyor ve bunları Portekiz halkının devrimci kazanımlarını savunma ve güçlendirmenin güvenilir dayanağı haline getiriyor. Örneğin, Almada bölgesi halk kurulunun tüzüğünde, devrim sürecini geliştirme ve artık başarılı olmuş olan sosyal dönüşümleri savunma ödevlerinin yanısıra, «bölge emekçilerini sosyalizmi kurma yönünde eğitime, isteklendirme ve seferber etme» amacı ortaya koyuyor. Bu işçi bölgesinde yerel (birleşik) örgütlerin hepsi de kendi bilinçli devrimci politik platformlarını geliştirmede kurula ayak uydurmasalar bile, genel olarak, bunlar, hiç kuşkusuz, demokratik süreçte büyük bir rol oynuyorlar; çünkü yığınla halk örgütçüleri yetiştirme, halk yığınları arasında yaratıcı bir devrimci ruh aşılama okulu yerini tutuyorlar.

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun tarım politikası

Emanuele Macaluso

İtalyan Komünist Partisi Yönetim Kurulu üyesi

1975 Mayıs ayında yapılan Avrupa Kapitalist Ülkeleri Komünist Partileri Konferansı'nın bildirisinde, Ortak Pazar'ın uyguladığı politikanın, köy ekonomisinin gelişmesine, verimliliğinin artmasına ve köylülerin yaşama koşullarının iyileştirilmesine yardım edeceği yerde, tüketiciler ve dolayısıyla bütün emekçiler için bir güvence hizmeti göreceği yerde, yaşanmakta olan bunalımın temelinde yatan bütün olumsuz olguları doğurduğu ve şiddetlendirdiği belirtiliyor. Bu politika, her şeyden önce, özellikle bazı Avrupa ülkelerinde enflasyonu hızlandırdı.

Bildiride, aynı zamanda, komünist partilerin eylem gösterdikleri koşulların başka başka olmasına karşın, «özellikle kapitalist Avrupa'da bütün halkların çıkarlarına ve Avrupa çapında gerçek demokratik işbirliğine cevap veren çözümler uğrunda ortak savaşımın yardımıyla tekelci ekonomik entegrasyon politikasına hep birlikte karşılık vermek olanaklı ve zorunludur» deniliyor.

Son yıl içinde hemen hemen bütün Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ülkelerinde önemli değişimler oldu. Bunlardan bazılarının etkisi altında yeni bir politik durum oluşuyor. Bu konuda en dikkate değer olay, elbette ki, İtalya'nın sola doğru kesin bir dönüş yapmış olmasıdır. 20 Haziran 1976'da yapılan seçimler bunu gösteriyor. Gerçekten, bu seçimlerin parlamento ve hükümet düzeyindeki sonuçları, AET'nin politikasında yeni yollar bulunmasını amaçlayan savaşıma da yansımaları doğal olan bir yeni politik aşamanın başlangıcı anlamına geliyordu. Fransa'da, kanton seçimlerinde sol güçler başarı elde ettikten, Giscard d'Estaing'in iç politika stratejisinin yenilgiye uğramasından sonra politik bunalım keskinleşti. Bu durum çoğunluğu oluşturanların saflarında görüş ayrılıkları doğurdu ve Baare hükümetinin işbaşına gelmesine yol açtı. Büyük Britanya'da İşçi Partisi hükümeti çetin güçlüklerle karşı karşıya geldi. FAC'de önceki koalisyon son seçimlerde güçlükle iktidarda kalabildi.

Durum ekonomik açıdan daha da istikrarsız bir hal aldı. Canlanma belirtilerine karşın (ki bunlar çeşitli ülkelerde başka başkaydı) ana problemler, yani işsizlik ve enflasyon, somut koşullara bağlı olarak ayrı biçimlerde kendini gösterse bile, olanca şiddetini koruyor. Büyük Britanya, durumunda pek önemsiz iyileşmelere karşın, İtalya'nın yanısıra, kapitalist ekonominin «ağır hasta»sı olarak kalırken, Batı Alman ekonomisinde ağır tempolarla bir gelişme (hiç olmasa şimdilik) görülüyor. Fransa'da da,

ekonomik gelişme tempoları 1975 güzünde ve kış aylarındaki belirgin yükselişten sonra, önemli derecede yavaşlamış bulunuyor.

Bu genel ekonomik istikrarsızlık durum ve koşulları içinde, Batı Avrupa üzerinde Birleşik Amerika'ya bağımlılık gitgide ağırlığını artırıyor. Son dönemde AET'nin uluslararası politikasında çelişkiler sertleşti. Ekonomik bunalımın üstüste yığılan sonuçları ve AET üyesi ülkelerde bunları giderecek araçların yokluğu, aynı zamanda hedef birliği noksanlığı, objektif olarak, ABD'ye bağımlılığı daha da artırdı. ABD'nin yeniden canlanmakta olan hegemonyası, Ortak Pazar Avrupa'sının politik perspektiflerden yoksun olduğunu apaçık gösteriyor. Bu da, Ortak Pazar Avrupa'sının, gelişme halindeki ülkelerle doğrudan doğruya anlaşma olanakları aramak suretiyle döviz ve finans sorunlarında kendini savunma denemesini artık olumsuz yönde bir hayli etkilemiş bulunuyor.

Ne var ki, topluluğun yönetici gruplarının tarım politikası alanındaki çabaları kuşkusuz çok daha ağır sonuçlar doğurdu. Bu yönetici gruplar gerçek reform yönündeki bütün tasarıları bir yana ittiler; en çok önem verdikleri şey, korporasyonların geleneksel çıkarlarını tatmin etmekte. 1973-1974 bunalımından ihracat için çalışan tekelci gruplardan başka selâmetle çıkabilen olmadı.

Şimdi sütlü mamuller pazarında başgösteren bunalım tekrar şiddetlenmiş bulunuyor: Bir milyon inek sathaneye sürüldü, depolarda 1,3 milyon ton süt tozu yığılı, Birleşik Amerika'dan hiç bir plan gözetilmeksizin ve gitgide artan miktarda soya ithal ediliyor. AET'nin yanlış tarım politikasının sonuçları, felâkete eşit sosyal-ekonomik sonuçları, köy ekonomisi ürünlerinin israf ve yokedilmesinde, büyük üreticilerin ve büyük ticaret firmalarının büyük ayrıcalıklara ve avantajlara kondukları koşullar yaratılmasında, üreticilerin büyük bir bölümünün ürünlerini pazarlayabilecekleri ve bir gelir elde edebilecekleri güvenini yitirmelerinde, köyde gitgide genişleyen işsizlikte, köy ekonomisinde alıp yürüyen bunalımda, tüketicilerin ve vergi ödeyenlerin boğuştukları pahalılıkla kendini gösteriyor. Şimdiki durumda, bu politika, ciddi bir etken olarak, bizzat topluluğun içinde dengenin bozulmasına, enflasyonun daha öte artmasına, uluslararası pazarların sarsılmasına, Avrupa ekonomisinin Birleşik Amerika'nın çıkarlarına tabi kılınmasına yol açıyor.

Gerçekten de, son yıllarda Batı Avrupa'nın dünya mal pazarına ve öncelikle Amerikan pazarına bağımlılığı arttı. 1975 yılında ABD'yle yapılan mal mübadelesi AET'ye 6 milyar dolar açık verdi. Bunun 4,5 milyarını okyanus ötesinden ithal edilen köy ekonomisi ürünlerinin değeri oluşturuyordu. Birleşik Amerika'nın Batı Avrupa pazarlarına sokulması gitgide büyük ölçüler alırken (örneğin, soya ihracı 10 misli arttı ve bugün 2,6 milyon tonu buldu), titizlikle saptanmış ithal oranları sistemi Avrupa mallarının okyanus ötesi pazarlara girmesini günden güne daha çok zorlaştı-

yor. Birleşik Amerika, egemen durumundan, kendi kanunlarını uluslararası ekonomik hayata dayatabilmek için baskı aracı olarak yararlanmakta ikircim göstermiyor.

Bugün köy ekonomisi ve beslenme problemlerinin çözümü, yalnız gıda maddeleri gereksinmesinin karşılanmasıyla değil, aynı zamanda bütün uluslararası ilişkiler kompleksiyle bağlı en önemli sorun haline gelmiş bulunuyor. Bu yüzden, köy ekonomisinin, Batı Avrupa'nın sosyal-ekonomik gelişme genel stratejisinde ana kaldıraç haline, «dokuzlar»ın gelişme halindeki ülkelerle, Birleşik Amerika'yla ve sosyalist dünyayla ilişkilerinde onun politik rolünün temel haline gelmesi gerekiyor. Bundan ötürü, Batı Avrupa ülkelerinin tarım politikası, coğrafya bakımından sınırlı çerçevesi içinde kalan bir grupun prensipleri üzerinde kurulamaz.

Bunun yanısıra, köy ekonomisi problemlerinin çözümü sırf ekonomik açıdan da olağanüstü bir önem taşıyor. Bütün dünyada besin maddelerinde «fazlalıklar» safhasından yetersizlik safhasına geçişin sonucu olarak ortaya çıkan tarımsal üretim evrimi ve güçlükleri, artık son yıllarda köy ekonomisi ürünleri fiyatlarına da yansımış bulunuyor. Bu da, yeterince mal stokları noksanlığının ve bununla ilgili spekülasyonların enflasyon için sonuç belirleyen etkenlerden biri haline geldiğini gösteriyor. Gerçekten de, başlıca köy ekonomisi ürünleri fiyatlarındaki sürekli artışın petrol krizinden bir yıl önce başlamış olduğunu unutmamamız gerekiyor.

Bizce, bütün bu düşünce ve açıklamalardan şöyle bir sonuç çıkarılmalıdır: AET'nin tarım politikasının bir an önce yeniden ele alınıp enine boyuna görüşülmesi bir zorunluktur. Bu görüşmede köy ekonomisi üretiminin esasları ve 1960 yıllarında oluşan gelişme modeli gözden geçirilmelidir. Streza (İtalya) Konferansında AET'nin tarım politikasının esasları belirlenirken, dünyada ekonomik durum şimdikinden çok başkaydı. Ucuz işgücü bakımından büyük rezervler, daha çok yerli kaynaklardan yararlanmaya dayanan enerji üretimi (1950'lerin sonunda enerji üretimi başlıca kömüre dayanmaya devam ediyordu), iç pazarın alabildiğine sınırlı oluşu, çoğu ABD'den olmak üzere uygulama alanı arayan serbest sermayenin varlığı, tümüyle, işleme sanayiine, bu sanayi ürünlerinin gelişme halindeki ülkelere ihracı ve karşılığında hammadde ve gıda maddeleri alınması bakımından büyük bir üstünlük sağlayan bir gelişme stratejisi dayatıyordu. Doğal olarak, böyle bir stratejide, tarım kesimi arka planda kalıyor. En iyi ahvalde, bu kesimin en güçlü ve yaşama yeteneği olan bölümü, gelişmesi Avrupalı partnörlerin ortak isteklerine ve karşılıklı yararlarına uygun olan bölümü destek görüyor.

Şimdi önümüzde duran siyaset hattını değiştirme sorunu, yalnızca tarım kesimindeki anarşik gelişmenin neden olduğu zararların bir an önce karşılanması gerekliliğinden ileri gelmiyor. Bunu yepyeni ekonomik durum da

gerektiriyor, zira kapitalizmin genel bunalımının derinleşmesi sürecinde enflasyon ve işsizliğin sonucu olarak daha önceki hammadde ve enerji sağlama, ucuz sermayeler edinme koşulları ve olanakları değişti. Şimdi bir başka tür gelişme, köy ekonomisine düşen rolü değiştirecek bir gelişme gereklidir.

Besin maddeleri isteminin (buğday, mısır, soya, et) çoğalmakta olması dolayısıyla, bütün dünyada köy ekonomisinin önemi artıyor; bunun diğer ekonomi kesimleriyle bağıntısı değişiyor, yani köy ekonomisi üretiminde yükselme sanayi de içinde olmak üzere, genel ekonomik yükselişin önemli bir koşulu oluyor. Gerçekten, köy ekonomisi ürünleri rezervlerinin çoğaltması, yalnız Avrupa'da ve Avrupa sınırları dışında milyonlarca insanın gıda maddeleri istemini karşılama bakımından çok önemli olmakla kalmaz, aynı zamanda (gelişme halindeki ülkelerin gereksinimleri giderilmek koşuluyla) yeni politik ve ekonomik ilişkiler sistemini yaratma aracı olarak hizmet edebilir ve bu da son çözümde sanayi kalkınmasına yardımcı olur.

Ne var ki, ekonomik canlanmanın, birçok Batı Avrupa ülkesinde ve diğer ülkelerde belirtileri görülmekte olan canlanmanın karakteri, belbelle, uluslararası ve ulusal büyük sermayenin baskısı altında, yeniden, her şeyden önce bazı sanayii kollarının yenibaştan kurulmasına yönelik bir gelişmeye ağırlık verildiğini gösteriyor. Tek sözle, köy ekonomisine tekrar ikincil ve bağımlı bir rol veriliyor.

Ortak Pazar'ın köy ekonomisi politikası açısından, bu durum, pratik olarak, her türlü reformdan vazgeçme ve eski sistemi yürütmeye devam etme anlamına geliyor. Bunun sonucu olarak, proteksiyonizm (koruma) artıyor, AET üyesi devletlerin düzensiz gelişmesi ve sınıflar arasındaki eşitsizlik günden güne daha büyük ölçüler alıyor. Bazı ülkelerin (hiç olmazsa 1975 güyüne kadar) topluluğun tarım politikasını yeniden ele alma görüşmelerine başlanması konusunda ileri sürdükleri istek galiba kayboluyor; sorun ortadaki büyük yetersizlikleri bir süre için bile giderme durumunda olmayan ufak tefek değişikliklerin görüşülmesine indirgeniyor. Bugün durum öylesine kötüleşmiştir ki, artık ortak bir tarım politikasından söz etmek bile anlamsızlaşıyor. Fiyat dengelemesi ve döviz sarsıntıları bu politikanın temelini öylesine yıkmış bulunuyor ki, bugün AET yönetim organları artık ulusal düzeyde alınan ve diğer ülkelerle uyumlaştırılmadan gerçekleştirilen, bu yüzden de genel durumu gitgide kötüleştiren tedbirlere karşı durmuyorlar.

Bize öyle geliyor ki, bugün, şimdiye kadar uygulanagelen ortak tarım politikasının yeniden ele alınıp görüşülmesi için savaşımın artırılmasını sağlayacak koşullar ortadadır. Üstelik, gözden geçirme işinin Batı Avrupa entegrasyonunun karakterini değiştirme yönlü daha geniş tedbirler çerçevesinde yapılması gereklidir. Böyle bir değişme, köy ekonomisinin toplu

ve dengeli gelişmesine, çiftçilerin ve köy ekonomisi işçilerinin verdikleri emeğin karşılığını almalarına, malların nitelik ve niceliği bakımından gerçek tüketim fiyatları tespitinin garantilenmesine ilişkin problemlerin çözümüne yardımcı olmalıdır. AET'nin tarım politikasını yenileme yönünde somut adımlar atılmasını, objektif olarak, tek tek ülkelerde bazı kalkınma belirtilerine karşı istikrarsızlığı sürüp giden genel ekonomik durumun gerektirmekte olması kolaylaştırıyor. Günün bu istemleri, aynı zamanda, hayat pahalılığının acısını çeken tüketiciler yığınının hoşnutsuzluğundan, üretilen mallarda «fazlalıklar»ın artmasından ve çoğu hallerde bunların yokedilmesinden, Avrupa tarımına yönverme ve garantileme fonu harcamalarının çoğalmasından, belirli ve sağlam bir gelir ve ürünlerini pazarlama garantisinden yoksun çiftçilerin ve tarım işçilerinin memnuniyetsizliğinden ileri geliyor.

Bizce, topluluğun köy ekonomisi politikasında köklü değişimi amaçlayan ortak eylemler, her şeyden önce, AET'nin şimdiki yönetim metoduna karşı yöneltilmelidir. Büyük üreticilerin baskısıyla ve öncelikle çokuluslu büyük sermayenin çıkarı gözetilerek seçilmiş olan bu metod, çelişik ve saçma-sapan kararlara yol açıyor. Bundan ötürü, kanımızca, tedbir ve uygulamaları programlama prensibinin topluluk tarafından benimsenmesi için, bu prensipe AET yetkilileri ile tek tek ülkeler yöneticileri arasında, aynı zamanda bu yetkililer ile Avrupa Parlamentosu ve çeşitli sosyal güçler arasında sürekli ve açık görüş değiş tokuşunun temel olabilmesi için savaşım yürütmek böylesine önemlidir. Bu prensipin benimsenmesi topluluğa giren devletlerin daha sonra kendi reel koşullarına göre düzeltme ve değişiklikler yaparak çözmeleri gereken büyük sorunların Avrupa düzeyinde uyumlaştırılmasına olanak verebilir. Bütün eldeki doğal kaynaklar ve insangücü kaynaklarının gerçekten dikkate alınması ve bunlardan yerel olanaklara göre ve dünya gıda maddeleri pazarındaki dinamizm bakımından yararlanılması ancak bu suretle mümkün olabilir. Gerçekte, yerel düzenleme ile topluluğun çıkarlarını bağdaştıran hedeflerin ve yönlerin saptanacağı bir tarım ve besin maddeleri programının gerekli olduğunu söylemek istiyoruz. Demek ki, öncelikleri sıralayacak bir cetvelin tespiti, Batı Avrupa'da çokuluslu kumpanyaların çıkarlarına değil, emekçilerin ve tarım ürünleri üreticilerinin çıkarlarına uygun hedeflerin seçimi sözkonusudur.

Ve biz işte bundan ötürü, topluluk içinde köklü örgütsel değişiklikler yapılması veya daha doğrusu topluluk ile tek tek üye devletler arasında, topluluk ile çeşitli sosyal güçler arasında yeni ilişkiler kurulması gerektiği düşüncesindeyiz. AET kurumlarında ve yaşama-dairelerinde demokratikleştirme sürecine başlanmasını çok önemli buluyoruz. Bu demokratikleştirme, şimdiki bürokratik merkezleşmenin giderilmesine, yeni kontrol metodlarının yaratılmasına, parlamentoların ve ulusal toplum güçlerinin yalnız AET politikasının saptanmasına değil, aynı zamanda uygulanma-

sına katılmaları olanağının sağlanmasına yardım edecektir. Bununla birlikte, yeni yasama kurumları meydana getirilecek ve bunlar üye devletlerin, ulusal ekonomi gereksinmelerine ve yerel özelliklere uygun önlem ve uygulamalarla ortak hedeflere yönelmeleri olanağını sürdürecektir. Zira şimdi ekonomiler arasındaki ayrımlar her zamankinden daha büyüktür. Bu ayrımlar, Batı Avrupa entegrasyonu çarpık sürecinden ileri gelen düzensiz gelişmenin sonucudur.

İşte topluluğa bugüne bugün nice tek yanlı kararlar dayatan ve her türlü ulusal denetimin dışında kalan çokuluslu kumpanyalara ve tarım alanlarındaki en güçlü grupların korporatif çıkarlarına ancak bu suretle, Batı Avrupa'da köklü bir demokratikleşmeyle (bu demokratikleşme ulusal parlamentolar, üreticiler, tüketiciler ve genellikle emekçiler tarafından uygulanacak tam bir kontrol sağlayabilir) karşı konulabilir.

Ancak demokratik olarak hazırlanacak bir ortak program, ulusal çıkarları gözönünde tutan bir strateji çıkış noktası yapılarak, ve bununla birlikte fiyatlar politikası, yapısal politika ve bölgesel fonların dağılımı politikası alanında hedefler belirlenerek, «dokuzlar»ın köy ekonomisi politikasında ana yönler saptanabilir. Ortak program olmadıkça, pazarların düzenlenmesi, hem tüketicilerin, hem de üreticilerin zararına üretimsel anarşiyi derinleştiriyor. Şimdiye kadar güdülen politika, hububat ve sütlü mamuller üretimini destekler nitelikteydi (AET fonlarının % 70'i bu amaca ayrılıyor). Ama bu durum, en çok kayırılan bölgelerin ve en büyük rekabet gücüne sahip işletmelerinin üretim potansiyelinin büyümesine yol açıyor. Öte yandan, Akdeniz bitkileri (her türlü kayırmadan yoksun bitkiler) üreten işletmeler, daha az verimli hububat ve hayvancılık işletmeleri batıp gidiyor. Yalnız İtalya'da değil, daha yüksek gelişimli ülkelerde de durum böyledir. Üretimin en canlı ve güçlü işletmelerde yoğunlaşması, bu ülkelerde de etkinliğin bir yere kadar artmasına yol açtı, ama kişi başına ürün miktarı (büyük kredilerden yararlandığı halde) gereken tempolarla bile çoğalmadı. İşletmelerin yalnız bir bölümünde üretkenliğin teşvik edilmesi mantığı bu sonuca yol açıyordu. Bu da tarım üretimi sisteminin genellikle zayıflamasına sebep oldu. Öte yandan, topluluk içinde işleyen fiyatlar mekanizması, sürekli olarak ve her yerde malları üreticilere değil, bunların sahiplerine hizmet ediyordu. Demek ki, sorun, bu mekanizmayı fiyatlar düzeyinin en düşük maliyet fiyatı temeli üzerinde tutulabileceği, aynı zamanda ürünleri ek gelir biçimleriyle ve üretime ayrımlı bir destek gösterilmesi yoluyla daha büyük harcamalarla ilişkili olan işletmelerin gereksinimleri karşılanabilecek biçimde değiştirmektir. Maksat, bir yandan en zayıf, ama modernleşmeye yatkın çiftliklerin kendilerine yeterince gelir sağlanmak suretiyle işletmecilikte gerekli değişimleri yapmalarına olanak vermek, öte yandan fiyatlar politikasına ek olarak zarara uğrayan kolların planlı gelişmesine veya yapısal çelişkilerin görüldüğü kollarla denkleştirmelerine yardım etmek olmalıydı.

Bugün, Batı Avrupa ülkelerinde tarım, ticaret ve sanayi kuruluşlarının teknik bakımdan yenilenmesini teşvik edecek ve örneğin İtalya gerçekliğinde olduğu gibi bu alanda asalak karakterli büyük engellerin giderilmesine yardımcı olacak bir politika gereklidir. Öte yandan, Akdeniz ülkeleri arasında işbirliği örgütlenerek, çokuluslu kumpanyaların ve Kuzey Avrupa'da şu veya bu mallarda kendi üretimlerini garantilemek üzere proteksiyonizme (koruma) başvurabilecek olan daha güçlü köy ekonomisi üreticilerinin ezgisine karşılık olabilecek gerekli ağırlık yaratılabilir.

AET'nin yeni tarım politikası problemine, daha genel olan bu probleme dönerken, şunu da belirtmemiz gerekiyor: Biz gerçekte, henüz daha az gelişimli bölgelere ve daha zayıf sosyal tabakalara zarar vermeyecek bir politikadan, daha gelişkin üretim bölgelerinde ulaşılan düzeyi koruyacak ve aynı zamanda bugün ikinci dereceli gözüyle bakılan daha yüksek sosyal düzeyde üretim ve tüketime yardımcı olacak denge politikasından söz etmeliyiz.

Şimdi fiyat belirlemeye esas olan mekanizma kökten değiştirilmedikçe, yapısal politikadan da reel sonuçlar beklenemez. Pazar politikasında şimdiki doğrultu sürdükçe, bu politika yüzünden uğradıkları kayıpları pek az işletme kendi çerçevesinde değişim ve iyileştirmeler yoluyla giderebilir. Bu durum, içeriğini köy ekonomisi işgücünden tam kapasiteyle yararlanmanın, yoz topraklıkları ve yeterince işlenmeyen araziye verimli hale getirmenin, altyapıyı yetkinleştirmenin ve çevre sağlığının belirleyeceği yeni bir yapısal politika, yani köyde, bugün kent ile köy arasında gerek gelir bakımından, gerekse sosyal ve kültürel koşullar bakımından varolan ayrımları gidermeye yardım edecek yaşama ve çalışma koşulları yaratmayı amaçlayan bir politika gerekliliğini de öngörüyor. Böyle bir politika, diğer yararlarından başka, köy bölgelerine Batı Avrupa tarımının geleceğini belirleyen yeni emekçi gençlik kadroları çekilmesine veya eldeki kadroların korunmasına olanak verecektir.

Öte yandan, pazar politikasındaki değişme ve yapısal politika eylem alanının genişlemesi, gelişme modeli ile çokuluslu büyük kumpanyalara karşı savaşımı birbirine bağlayan ana politik sorun çözülmedikçe, somut sonuçlara yol açamaz. Bir başka deyişle, gerek makine yapımı, gerekse gıda maddeleri üretimiyle uğraşan sanayi ve tarım arasındaki bağıntı sözkonusudur.

Topluluğun eylemini eleştirel açıdan çözümlerken, çoğu kez, fiyatlar politikası ile yapısal politikayı birbirine karşı koymanın vurgulandığı, işletmenin yeniden kurulmasına düşen ikinci dereceli rolün (işin finans yanı başlıca düzensiz gelişme nedenlerinden biri sayılarak) belirtildiği görülüyor. Bu görüş gerçek olsa bile, böyle bir yaklaşımda gene de fiyatlar politikasının beklenen sonuçları vermediği, yani yapısal değişim getirmede, zira pazarı destekleme tedbirlerinin belirlenmesinde büyük işleme

sanayiinin istemlerinin dikkate alındığı, köylü üreticilerin çıkarlarını koruma ve tarımı geliştirme gerekliliği kabul edilerek hareket edilmediği yeterince belirtilmiyor.

Tüketiciler ve üreticiler, bugün, tarımda kesin ve karmaşık düzenlemelerin yardımıyla eylem gösteren, tarımla sanayi arasındaki ilişkileri de anlaşılabilir alışverişlerin egemenliğine bırakan bir sistemin ceremesini ödüyorlar. Çokuluslu kumpanyaların spekülasyonlarına set çekecek bir kontrol ve müdahale sistemi olmadan, topluluğun uyumlu ve plânlı gelişmesine ilişkin bütün öneriler, aynı zamanda bu kumpanyaların pratikte geniş ölçüde yararlandıkları sınırsız döviz oyunları olanakları yüzünden de kâğıt üzerinde kalmaya hükümlüdür. Böyle bir kontrolün yalnız ve yalnız ulusal düzeyde uygulanabileceği besbellidir. Bu da her şeyden önce, topluluğun kurumlarının, genel oylamayla seçilmiş Avrupa parlâmentosunun yetkilerini artırma çerçevesi içinde gerçek demokrasi ruhunda büsbütün yeniden kurulmasını gerektiriyor. Ama bizce, eylem alanı yaptıkları ülkelerin kaynaklarının zararına olarak uluslararası tekellerin büyük ulusal sermayeyle birlikte giriştikler gerçek talanı önlemek üzere, emekçilerin ve bütün demokratik güçlerin uyumlu eylemlerini artırıp güçlendirmek de son derece gereklidir. Böyle eylemler, bir yandan kapitalist gelişmenin önerdiklerinden daha yüksek yeni üretimsel ve sosyal örgüt biçimlerinin kökleşmesi için, öte yandan da emekçilerin, yalnız tek tek grup ve kategorilerin çıkarlarını değil, gerçek ulusal gereksinimleri, ülkeler arasında yeni ilişkiler isteğini yansıtan bir gelişme plânı dayatma yeteneğinin kökleşmesi için de gereklidir.

Biz, işte bu anlamda, sol ve demokratik güçlerin çeşitli kolları arasında birliğe, işçi sendikaları ile köylü örgütlerinin eylembirliğine ulaşılmasını çok önemli buluyoruz. Sendikalar ve köylü örgütleri, ortak görüşler belirlemeye yanaşmalı, her ülkede ortak ekonomik hattın ulusal hedeflerini saptama gibi sorunlarda işçi sınıfının, köylülerin ve bütün demokratik güçlerin birleşme eylemlerine yol açabilecek uyumlu tedbirler yönünde etkili araçlar bulmalıdırlar.

Kanımızca, büyük uluslararası ve ulusal sermayenin tarım ve besin maddeleri kesimine sokulması gibi bir olgunun tam anlamının da açıklığa kavuşturulması gerekiyor. Batı Avrupa besin sanayiinin şimdiki yapılışının, bunun hangi hedef ve ölçütlere cevap verdiğinin daha açık anlaşılmasının da büyük önemi vardır.

Ne var ki, sadece durumu daha iyi anlamakla yetinmek doğru olmaz. Başlıca sorun, yeni bir ekonomik gelişme hattı, uygulanmasına toplumun bütün demokratik güçlerinin, kent ve köy emekçilerinin çekilmeleri gereken bir siyaset hattı için savaşım yürütmektir. Başlıca sorun, tekeldir yayılışın alternatifi olabilecek bir tarım ve besin maddeleri üretimi politikası için savaşım yürütmektir.

Eski asalak aracılık biçimleri, aynı zamanda tekelci kumpanyalara geniş bir eylem alanı bırakılması, gerek köy ekonomisinde gerekse tüketiciler arasında, aynı zamanda köy ekonomisi ürünlerini koruma, işleme ve pazarlama sürecinde çeşitli işlemleri yapan işçiler arasında kooperatif biçimlerinin zayıf ve her zaman etkin olmıyan bir rol oynamasının hem sonucu, hem de nedenidir.

Köy ekonomisini yeniden kurma ve geliştirme, tüketicilerin çıkarlarını savunma ve çokuluslu kumpanyaların gitgide artan ezgisine bir alternatif arama politikası izleyebilmek için, gerek ticaret, gerekse ürünleri işleme alanında topluluk çapında bir demokratik kooperatif hareketinin geliştirilmesi gereklidir. Bu hareket, amacı çokuluslu kumpanyaların üreticiyi ev işçisi durumuna indirgiyerek içeri sokulmasına yardım etmek olan şimdiki sistemde köklü değişimle yapılması yönünde geliştirilmelidir.

Biz bu yeni tarım politikası hattının, yumuşama, Avrupa'da ve bütün dünyada barış sürecini geliştirme yönünde yürüttüğümüz savaşıma, Batı Avrupa entegrasyonuna yeni bir içerik kazandırma savaşımına bir öge olarak katıldığı düşüncesindeyiz. Bugün hâlâ daha, «soğuk harp» döneminde ortaya çıkan, ABD'nin politikasına bağlı olan ve büyük tekellerce dayatılan bir entegrasyon karşısında bulunuyoruz. Bu entegrasyon, gelişme halindeki ülkelerle olumlu ve yapıcı ilişkiler kurabilecek durumda değildir. Biz, genel olarak entegrasyona değil, bu tipten entegrasyona karşı çıkıyoruz.

Biz bugün AET egemen güçlerinin izledikleri politikaya karşı savaşıma katılmış bulunuyoruz. Bütün alanlarda yeni bir politika izlenmesini ve yeni yönetim güçlerinin işbaşına getirilmesini istiyoruz.

Birleşik Amerika'yla olumlu ilişkiler kurulmasını, ama bunların hak eşitliği ve bağımsızlık temelini dayanmasını gerekli ve yararlı buluyoruz. AET'nin Birleşik Amerika'yla özel ilişkileri, tarafları bağlayan ve bizim de hemfikir olduğumuz bağlaşımlar sisteminden ileri gelen bu ilişkiler, Batı Avrupa çıkarlarının çokuluslu kumpanyaların eylemlerine karşı, Birleşik Amerika yöneticilerinin kuvvet ve müdahale politikasına karşı kesinlikle savunulmasına engel olmalıdır. Bu gibi özel ilişkiler, aynı zamanda Avrupa'da, Asya'da ve bizzat Amerika kıtasında sosyalist ülkelerle olumlu ilişkiler kurulmasına ve geliştirilmesine engel olmamalıdır. Biz, yürüttüğümüz savaşımın, ekonomide kendi kendine yetme ulusal politikasının her türlüşüne dönüşün reddi temelini, aynı zamanda AET içinde ve dışında üretim ve mübadele gelişmesini programlı olarak yetkinleştirme, yani Batı Avrupa'da kooperatifleşmenin ve daha geniş çapta uluslararası kooperatifleşmenin çerçevesi içinde köylülerin ve tüketicilerin çıkarlarını

garanti edebilecek bir yetkinleştirme temeline dayanması gerektiği kanısındayız. Bununla ilgili olarak, tarımın oynadığı başlıca rolün, Avrupa çapında bir üretim programı gerekliliğinin, fiyatlar politikası ile yapısal politikanın yeni bir demokratik ve esnek kurumsal açıdan tekrar ele alınmasının, tümüyle, tarım pazarlarında şimdiki entegrasyon sürecinde, daha geniş ekonomik entegrasyon sürecinin önemli öğresi olan bu süreçte değişiklik yapılması için yürüttüğümüz savaşımın en büyük aşamaları olduğunu düşünürüz.

TÜSTAV

Anti-komünizme son verilmelidir

Anti-komünizme karşı savaşım, reel sosyalizm konusunda tutum, ulusal kurtuluş hareketleriyle dayanışma sorunları, politik görüşleri birbirinden farklı olan demokrat gazetecilerin eyleminde her gün sık sık ortaya çıkıyor. Uluslararası Gazeteciler Örgütü'nün Helsinki'de yapılan son kongresine katılan gazetecilerden bazıları, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» muhabiri arkadaşımızla konuşmalarında bu sorunlar üzerinde daha somut olarak durdular. Konuşmalarını dergi görevlilerinden V. Petrusenko kaleme aldı.

Gerard Gatintot

Fransız Ulusal Gazeteciler Sendikası Genel Sekreteri,
UGO Başkan Yardımcısı

Fransa'da bizim gazeteciler sendikamız (komünistlerden, sosyalistlerden, hıristiyanlardan, partisizlerden vb. oluşuyor) ülkemizin yığınsal enformasyon araçları görevlilerinin diğer sendika birliklerinden, eyleminin sınıf prensipi temeline dayanmasıyla ayrılıyor. Biz, Fransa'nın emekçilerini ve bu arada bütün poligrafi sanyii işçilerini de sıralarında birleştiren en güçlü sendika örgütüne, yani Genel Emek Konfederasyonu'na (CGT) üyeyiz. Bizim örgütümüzün ana ödevi, gazetecilerin mesleksel haklarını savunmaktır. Bu böyle olsa da, politik savaşımın dışında kalmıyoruz. Sendikamız, Fransa'da sol partilerin ortak programını benimseyip destekledi, bütün üyelerini sol güçler adaylarına oy vermeye çağırdı.

1976 güzünde CGT'nin girişimiyle, bütün Fransa ölçüsünde bir eylem haftası düzenlendi. Buna gazetecilerin çeşitli sendikaları, basımevi işçilerinin bütün örgütleri, radyo ve televizyon teknisyenleri katıldılar. Ortak eylemler gerekliliği bugün her zamankinden daha büyüktür. İş odur ki, şimdi 14 bini bulan Fransız gazetecilerinin 1.800'ü işsizdir, «tasarruf yapma» bahanesiyle işten çıkarmalar devam ediyor. Biz, gazetecilerin istihdamını, ücretlerinin artırılmasını sağlamak için, hükümetteki sağcı temsilcilerin etkisiyle basın üzerinde uygulanan politik baskıya karşı, yığınsal haber araçlarının bankalar tarafından desteklenen bir avuç sermayecinin elinde yoğunlaşmasına karşı savaşım yürütmekteyiz. Peki, biz anti-komünizm belirtilerleriyle yüzyüze geliyor muyuz? Evet, hem de bunların çeşitli biçimleriyle karşılaşıyoruz.

Bununla ilgili ilginç bir olayı anlatayım. Sendikamızın 1974 Şubatında yapılan kongresinde, bir konuşmacı, komünistlerin sendika yönetiminden

çıkarılmalarını istedi. Kongreye katılanlar arasında komünistler yarıdan daha azdı. Ama bu böyle olsa da, yönetim kurulundan komünistler değil, asıl komünistlere karşı çıkış yapanlar uzaklaştırıldılar. Birçok komünist yönetim görevlerine tekrar seçildiler. Sendikamızın tüzüğünde, bizim anti-komünizme karşı savaşım yürütmekle ödevli olduğumuz yazılıdır. Ne var ki, gazetecilerin mesleksel çalışmalarını dürüstlikle yapmaları yönündeki sistemli isteklerimiz, doğal olarak, anti-komünizme karşı savaşımla da organik biçimde birleşiyor.

Anti-komünizme karşı savaşım bizim için her şeyden önce, dürüst enformasyon uğrunda, Fransızların daha memleketin kurtuluşu zamanından beri düşledikleri bir objektif basın yaratılması uğrunda her gün yürütülen bir uğraştır.

Tekellerin kontrolü altındaki yığınsal haber araçlarında çalışan kişinin açıktan açığa komünist olduğunu söylemesi kolay değildir. CGT'ye bağlı bir sendikanın üyeleri için burjuva basınında çalışmak öyle basit bir iş değildir. Komünist-gazeteciler, patronların yaptıkları baskıların ilk kurbanları oluyorlar. Bu patronlar onları işten uzaklaştırıyor, kendilerine çalışmada ayrımlı işlem yapıyor, mesleklerinde yükselmelerine engel oluyorlar. Ama komünist-gazeteciler bundan yılmıyorlar. Mesleksel haklarını savunuyor, inandıkları fikirlerde direniyorlar. Örneğin, «Nouvelle Republique» (TUR) gazetesinde, gazeteciler ve basımevi işçileri bir komünist grup oluşturdular. Gazetenin sayfalarında anti-komünizm ruhunda yazılar belirlediği zaman, bu gazeteciler ve basım işçileri, yönetim kuruluna, patronlara protestoda bulunmak üzere heyet gönderiyorlar. Bunlar ayrıca, anti-komünizmin içyüzünü açığa vurmak üzere köşe ayıran bir gazete çıkarıyorlar. Bu gazetede, «Nouvelle Republique»nin Komünist Partisine karşı yaptığı çıkışları suçlayan yazılar yayımlanıyor, bunların doğrudan doğruya iftira olduğu veya kasıtlı olarak yapıldığı kanıtlanıyor.

Anti-komünizme karşı bu kesin direniş elbette etkisiz kalmıyor. Komünist grubun yaptığı yayınlar birçok gazetecinin dikkatini çekiyor. Dürüst, gerçekçi enformasyon için, düşünce özgürlüğü için savaşım, politik görüşleri başka başka olan Fransız gazetecilerinin günden güne daha çoğunu kapsıyor. Bunların birçoğu, şu sonuca varıyorlar: Basında anti-komünizme karşı, serbest enformasyon için savaşım yürütülmelidir.

Joe Walker

*Şikago'da çıkan «Bilalian News» gazetesinin
New York redaktörü*

Bizim haftalık gazetemiz siyah derili müslümanların basın organıdır. Bu, Birleşik Amerika'da Afrika asıllı Amerikalıların en büyük gazetesi

olup, onların yaşamını ve psikolojisini yansıtır. Ve şimdi bu psikolojiden söz edecek olursak, bence, ABD siyah derili ahalisinin çoğu bölümünün tutucu olduğu ve anti-komünizmin etkisi altında bulunduğu savı (1) büsbütün gerçeğe aykırıdır. Bu halk hiç bir zaman ve giderek insanları komünizm hayaletiyle korkutmanın pek moda olduğu «soğuk harp» döneminde bile böyle değildi. Şimdiyse bu hayalet çok daha zayıftır. Gerçekte, bu siyah derili emekçilerin en çok karşı oldukları bir şey varsa, o da ülkede yürürlükte olan sistemdir.

ABD siyah derili ahali Güney Afrika'da olup bitenlere kayıtsız kalmaz. Afrika asıllı Amerikalılar, Namibiya, Zimbabve ve GAC'de çoğunluğun yönetici olması prensipini tamamen destekliyorlar. Angola olayları, Sovyetler Birliği'nin ve Küba'nın uluslararası rolünü bu ahalinin daha iyi anlamasına yardım etti. Sovyetler Birliği'nin Angola'ya silâh vermiş olması, Küba'nın da Güney Afrika saldırısına karşı savaşında Angolalı kardeşlerine yardım etmek üzere (Angola yasal hükümetinin ricası üzerine) bu ülkeye gönüllüler göndermesi, sosyalizmin izlediği politikanın özlüğü bakımından Afrika asıllı Amerikalıların gözlerini açtı, bilinçlerinde sosyalizmin itibarını artırdı.

Afrika asıllı Amerikalıların basını, uluslararası yumuşama konusunda, establishment'le (2) kıyaslanıyacak kadar daha gerçekçi ve ilerici mevzilerde yer alıyor. Bu basın yumuşama süreciyle ilişkili her şeyi ardıcıl olarak destekliyor, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın sonuçlarını olumlu karşılıyor. Yumuşama çeşitli ülkeler arasında ilişkilerin genişlemesine yol açıyor, ABD'nin bütün dünyaya dayattığı, özellikle Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler etrafında ördüğü enformasyon ablukasını kaldırıyor.

Gazetecilerimizin Vaşington'da yayımlanan resmi basın bültenlerine güvençsizliği günden güne artıyor, çünkü hiç defadır, gerçekçi hedefler ve hükümetin dış politikada attığı adımlar sözkonusu edildikçe, hep yığınsal enformasyon araçlarında çalışanlar bir aldatının kurbanı oluyorlar.

Son yıllarda Sovyet basını ve diğer sosyalist ülkeler basını temsilcileriyle sık sık görüşme fırsatı buldum. Bu görüşmeler, bana, sosyalizmde yığınsal haber araçlarının nasıl çalıştığını, hele gazeteci yetiştirme sorunu üzerinde ne büyük bir dikkatle durulduğunu anlama olanağı verdi. ABD propaganda mekanizması, Sovyetler Birliği'nin «kapalı toplum» olduğunu dile dolamakta olsa bile, ben bunun yalan olduğunu kesinlikle söyleyebilirim.

(1) «Newsweek» gözlemcisi S. Karnow'un yazdıkları bu gibi savların bir örneğidir. Karnow, Birleşik Amerika'da zenci halkın çoğu bölümünün tutucu ve açıktan açığa anti-komünist bir ruh haline sahip olduğunu yazdı. Bak: «Newsweek», September 13, 1976. *Not red.*

(2) Establishment, «tepedekiler» deyimi gibi, devlet-tekelleşmiş sermayesi yönetici doruğunu kapsayan bir kavramdır. Establishment basını denildi mi, tekelleşmiş burjuvazinin kontrolündeki basın anlaşılıyor. *Not. red.*

Sovyetler Birliği'nde haberlerin nasıl yayıldığını, enformasyonun halk eğitim ve öğretimine, iç ve dış olayların, ülkenin dış politikasının ve kurtuluşları uğrunda savaşan halklara bu politikanın gösterdiği yardımın aydınlatılmasına nasıl hizmet ettiğini yakından gördüm ve bunlar bende derin izlenimler bıraktı.

ABD gazetecileri, uzun süre, diğer ülkeler ilerici gazetecileriyle temas etmiş ve görüşebilmiş değildirlir. Ama radikal örgütler, sendikalar, üniversiteler ve giderek establişment basınının nice işçi ve görevlileri buna büyük bir istek gösteriyorlar. Anti-komünizm, ABD gazetecilik uzmanlarından biri olan J. Aronson'un dediği gibi, artık, yığınsal enformasyon araçlarında çalışan daimi görevliler kitlesini «çizmesi altında» tutamıyor.

Reinaldo Ramikez

*Kolombiya Gazeteciler ve Basın İşçileri Federasyonu
Sekreteri*

Kolombiya'da gerici güçler, komünizmle savaşım yürüttükleri bahane-siyle, 1940 yıllarında, «soğuk harp»in kızışık döneminde, halka karşı fiziksel bir teröre giriştiler ve bu binlerce yurttaşın hayatına mal oldu. Ülke-mizde sol, demokratik basın, bu zorbalığın ilk kurbanlarından biri oldu. O yıllarda Komünist Partisi'nin basın organı «Diario Popular» gazetesi legal olarak çıkamaz oldu. Gericiler bu gazetenin basımını yıktılar. Ama gizli çalışmaya geçen parti kendi basın materyallerini illegal olarak yayımlamaya devam etti. 1960 yıllarının başında Kolombiya'da Birleşik Amerika'nın «John Birch Society» ne benzer bir «kara el» örgütü kuruldu. Bu örgüt, birkaç demokratik gazeteyi, bu arada «La Gaceta», «La Calle», «La Nueva Prensa» vb. gibi basın organlarını (özel kumpanyaları bunlara ilân vermekten alakoyarak) kapatmaya muvaffak oldu. Bu aksiyon ve aynı zamanda 1940 yılları kanlı terörü, bütün demokratik güçlerin ve keza ulusal çıkarları savunan bunjuva tabakalarının anti-komünizmin kurbanı olabileceklerini gösterdi.

Kapitalist basın organları, radyo ve televizyon, bugün de geniş kapsamlı anti-komünizm kampanyaları yürütüyorlar. Ama ülkede bu anti-komünizme, halk tarafından seçilen organlarda sağlam mevziler elde etmeye başlayan demokratik ve yurtsever hareket karşı koyuyor. Komünist ve demokratik basın anti-komünizme karşı sistemli bir savaşım veriyor. Burjuva basınından, radyo ve televizyondan nice gazeteciler arasında da, dürüst çalışma, Kolombiya halk yığınlarının çıkarlarına hizmet etme isteği büyüyor.

Yakın geçmişte, Kolombiya'da bir gazeteciler ve basın işçileri ulusal

federasyonu kuruldu. Bu federasyon sekiz gazeteci sendikası ve iki bin kadar gazeteciden oluşuyor. Federasyonun amacı, kamuoyuna dürüst enformasyon verme, gerçek basın özgürlüğünü elde etme hakkı için savaşım yürütmektir. Ama böylesi, baştakilerin yığınsal enformasyon araçlarıyla istedikleri gibi oynama, insanların düşünme tarzı üzerinde kontrol kurma özgürlüğüyle bağdaşmıyor. Kolombiya demokrat gazetecileri, basın ağalarına karşı, gerici politik güçlere karşı, Kolombiya'nın işlerine emperyalizmin müdahalesine karşı çetin bir savaşım veriyorlar. Demokrat gazeteciler, sağcı basın organlarında çalışan ve CIA'e hizmet eden nice gazetecileri defalarca açığa vurdular. Bu yabancı uşağı gazetecilere, halkımızı yalan yanlış haberlerle şaşırtmak, sosyalist ülkelerdeki yaşamın reel tablosunu tersyüz etmek için, Kuzey Amerikan enformasyon ajanslarının yazılarını «ulusal ruh»ta işleme ödevi veriliyor.

Demokrat gazeteciler, faşizmin henüz iyice ezilmediğini ve bugün de emperyalist gericiliğin âleti olarak hâlâ yaşadığını, eylem gösterdiğini görmelidirler. Faşizmin cinayetleri, Şili ve diğer Lâtin Amerika halklarını acılara boğuyor. Şili, Uruguay, Guatemala, Brezilya, Paraguay, Haiti, Porto Riko, Bolivya, Dominik Cumhuriyeti ve kıtanın diğer ülkelerinde gazeteciler hapislerde çürütülüyor. 1976'da Meksika'da yapılan Lâtin Amerika gazetecileri kongresi, baskıların kurbanı olan, sürgünde bulunan gazeteci kardeşlerimizle dayanışmamızı dile getirdi. Kongrede Lâtin Amerika Gazeteciler Federasyonu kuruldu. Federasyon, gericiliğe ve sömürüye karşı, barış ve demokrasi için, özgürlük için enternasyonal savaşımı amaçladığını açıkladı. Kitamızda gazetecilerin eylem birliğinin temelini atan federasyonun kurulması, bence, anti-komünizme karşı savaşımın güçlenmesine yardım edecektir.

Mariemutheo Maicker

*AUK – Afrika Ulusal Kongresi (GAC) organı
«Sechaba» dergisi redaktörü*

Güney Afrika'da nice namuslu gazeteciler daimi baskı ve kovuşturmalara uğruyorlar. Çoğu sürgünde bulunuyorlar. Bunun nedenlerinden biri, ırkçı rejimin anti-komünist politika ve ideolojisine karşı konuşmuş ve yazmış olmalarıdır. (3)

(3) Soveto'da ve ülkenin diğer kesimlerindeki olayları objektif olarak aydınlatmaya kalktıkları için, Vorster hükümeti yetkilileri 15 gazeteciyi tutuklattılar. 1976 Eylül ve Kasımında gazeteci David Rabkin ve Anthony Holiday, sırayla 10 ve 6 yıl hapis cezasına çarptırıldılar. Bu gazeteciler, somut olarak, eylemi yasak edilen Komünist Partisinin ve Afrika Ulusal Kongresi'nin fikirlerini yaydıkları için suçlandılar. Not. red.

Anti-komünizmin en kıyıcı biçimlerinden biri anti-sovyetizmdir. Anti-sovyetizm, Afrika ülkeleriyle Sovyetler Birliği arasında dostça ve çıkar gözetmez ilişkilerin güçlenmesine engel olma ve böylelikle de genç bağımsız devletleri sosyalist topluluk ülkeleriyle işbirliği gibi bir dayanaktan yoksun etme denemelerinde kendini gösteriyor. Emperyalistler, «komünist yayılış»a karşı savaşım bayrağı altında, GAC'de ve Rodezya'da ırkçı rejimleri korumaya, Güney Afrika'da çokuluslu kumpanyaların mevzilerini güçlendirmeye, bu bölgede ve Hint Okyanusu'nda yeni ABD üsleri kurulmasını haklı göstermeye çalışıyorlar. Anti-komünizm ve anti-sovyetizmle savaşımın yan çizmek, emperyalistlere ve ırkçılara Afrika'da sömürgecilik ve yeni-sömürgecilik politikalarını sürdürme olanağı vermek demek olur.

Bununla ilgili olarak, AUK'nin eski başkanı ve Nobel Armağanı kazanmış olan Luthuli'nin, ulusal kurtuluş savaşımına komünistlerin katılımı ve bunun önemi hakkında söylediklerini hatırlatmak isterim. Luthuli, benim de bulunduğum bir görüşmede, ABD muhabirinin sorusunu yanıtlıyarak şöyle dedi: «Benim için komünistlerin ulusal kurtuluş savaşımının amaçlarını destekleyip benimsemeleri önemlidir. AUK'da komünistler de vardır ve ben onların sayısının artacağına inanıyorum. Çünkü hepsi en büyük özveriyle çalışan, kendilerine tamamiyle güvenilebilir en sadık savaşçılardır.»

Gericiğin, anti-komünizmin yardımıyla, halkların dikkatini Afrika güney kesiminin gerçek problemlerinden, özellikle GAC'deki ırkçılık ile önde gelen emperyalist devletlerin ekonomik çıkarları arasındaki ölümcül ilişkiden saptırmaya çalıştığını, ne yazık ki, henüz bütün Afrika liderleri kavrayamıyorlar. Bu sorunlara gerçekçi gözle bakış şimdi çok önemlidir. Bundan ötürü, anti-komünizm belirtilerine, enformasyonda objektif olmaya çabalayan, yumuşam ve sosyal ilerleme savaşımına katkıda bulunmak isteyen hiç bir dürüst gazeteci kayıtsız kalmaz ve kalmamalıdır.

Halkın hâlâ sömürgecilik ezgisi altında inletildiği Güney Afrika'da ulusal kurtuluş savaşım, yumuşama ve barış içinde yanyana yaşama savaşımından ayrılmaz, çünkü ulusal kurtuluş güçleri barış ve yaratım güçleridir. Gizlemeye ne hacet, bize bazan şöyle sordukları oluyor: «Siz devrimciler nasıl oluyor da silâhsızlanma ve yumuşama fikrine hizmet edebiliyorsunuz?» Bu soru, yumuşama ve silâhsızlanma savaşımının aynı zamanda ulusal kurtuluş savaşımı olduğu, çünkü harpçi güçlerin zayıflamasına, ırkçı rejimlerin temelinden sarsılmasına, kitamızda, barış kurulmasına yol açtığı gerçeğiyle yanıtlanabilir. Gerici gazeteciler, Vorster'in stratejisini «barış içinde yaşama politikası» olarak göstermek için büyük çabalar harcadılar. Soveto'daki ayaklanma bu gibi uydurmalara ezici bir darbe indirdi. Bu çıkış yapıldığı sırada ben İngiltere'de bulunuyordum. İngiliz basını, gerçekten, bu olayların anlamını ters göstermek, bunları

rastgele bir öfke taşkınlığı saymak için elinden geleni yaptı. Ama İngiliz burjuva gazetecilerinin önemlice bir bölümü, bunun, âni bir patlamadan daha öteye bir şey olduğunu, kurtuluş savaşımında yeni ve önemli bir aşamayı vurguladığını itiraf etmek zorunda kaldı. Birçokları, bu savaşımın Afrika Ulusal Kongresi'nden ve Güney Afrika Komünist Partisi'nden esinlendiğini, ırkçılığa karşı yöneltildiğini, Vorster ırkçı rejimini devirmeyi amaçladığını tanıdılar.

Jose Leitao

*Angola Halk Cumhuriyeti
Enformasyon Bakanlığı Merkez Bölgesi yönetmeni*

Emperyalistler, Angola'ya karşı saldırgan aksiyonlarına devam ediyorlar. Güney Afrika ırkçılarının ve onlarla ilişkili güçlerin örgütledikleri sınır kışkırtılarının ardı arkası kesilmiyor. Ve açıktan açığa bir Güney Atlantik saldırgan askersel bloku meydana getirilmesi olanağı görüşülüyor. Ekonomik aksiyonlar, birçok kapitalist devletin Angola'ya karşı boykotu sürdürmesini içeriyor. Uluslararası emperyalizmin kontrolündeki basın, komünizme karşı savaşım bayrağı altında yürütülmesi hiç de rastgele olmıyan psikolojik savaş metotlarıyla Angola'ya baskı yapma denemelerini sürdürüyor. Bizi öteki Afrika ülkelerinden izole etmek, Angola'yı yabancı baskı altında bir ülke olarak göstermek için denemeler yapıyor, Angola halkı ve yöneticileri hakkında çeşitli yalanlar uyduruluyor, ülkede kararsızlık havası yaratmayı amaçlayan akla hayale gelmedik iftiralar ortaya atılıyor. Doğal olarak, Angola, emperyalistler ve onların haber servisleri için biricik «dik-kat» konusu değildir. Gericiliğin bu çabalarını sonuçsuz bırakabilmek üzere, barış ve ilerilik düşmanlarının giriştikleri aksiyonların gerçek nedenlerini açığa vurmak, anti-komünizmin emperyalist ve yeni-sömürgeci özlüğünü somut örneklerle göstermek gerekiyor. Bu savaşım elbette bir çırpıda, bir tek aksiyonla bitecek iş değildir. Bunun aralıksız olarak, bütün ilerici ve demokratik gazetecilerin güçbirliğiyle yürütülmesi bir zorunluktur. Bizim ödevimiz, gerçeği savunmak, tek tek ülkelerde ve bütün dünyada geçen olayları ve süreçleri, emperyalistlerin kasıtlı ve gerçeklere aykırı biçimde halklara dayatma denemelerine karşı elbirliğiyle savaşım yürütmektir.

Angola gazetecileri de, sömürgeciliğin hizmetindeki eski enformasyon sistemini halk yığınlarının çıkarlarına uygun bir sistemle değiştirme ödevleriyle karşı karşıya bulunuyorlar. Bu pek de basit bir iş değildir. Sömürgeciliğin kalıtımı olarak Angola'da nüfusun % 90'ı okuma-yazma bilmiyor. Radyo okuma-yazma bilmiyenlerin biricik haber kaynağı oluyor. Sömürgecilerin ülkeden kaçarken bozdukları radyo ağını büyük çabalarla

henüz onarabilmiş bulunuyoruz. Basımevlerini tekrar yoluna koymak ve gazetelerin çıkmasını sağlamak için büyük çalışmalar yapıldı. Halen Luanda'da iki resmi gazete, bir de parti gazetesi yayımlanıyor; ayrıca kuruluşlarda, bazı kent semtlerinde ve taşralarda küçük boyutlu gazeteler çıkarılıyor. Bu gazeteler yığınlar arasına devrim fikirlerini götürüyor, toplumumuzun MPLA'nın yönetimi altında çözmekte olduğu ekonomik, sosyal ve politik problemlerin özlüğünü açıklamaya çalışıyor.

Konuşmaya katılanlar, anti-komünizm ve anti-sovyetizme karşı, ulusal kurtuluş ve anti-emperyalist hareketlerin geniş uluslararası dayanışması için savaşımın, demokratik ve ilerici gazetecilerin eyleminin değişmez bir nitelik çizgisi olduğunu belirttiler. Bu savaşım, dünya kamuoyunu ilgilendiren bütün olaylar hakkında son yıllarda daha da belirginleşen dürüst ve objektif enformasyon verme özeniyle, bütün ilerici insanlığın barış, güvenlik, yumuşama ve silâhsızlanma, sosyal ilerleme ve yeni hayatı kurma savaşımıyla sınıksız bağlıdır.

Bildiri

Türkiye işçi sınıfı tarihinin en yığınsal, en örgütlü, en disiplinli ve en bilinçli eylemini. Demirel hükümetinin düzenlediği silâhlı saldırıya karşı kanı, canı pahasına başardı. Gerici-faşist güçlere, her boydan ve soydan bozgunculara ağır bir darbe daha indirdi.

1 Mayıs gösterileri geçen yılın gösterilerinden kat kat güçlü oldu. Yurdun dört bir yanından, fabrikalardan akan işçi ve emekçiler İstanbul'da alanlara sığmadılar. 1 Mayıs gösterileri, ülke ölçüsünde ulusal boyutlara ulaştı. Türkiye işçi sınıfı bu 1 Mayıs'ta politik ve sendikal birliği yolunda büyük bir adım attı. İşçi sınıfının biricik Marksçı-Leninci partisi TKP, 1 Mayıs eyleminden daha da güçlenerek, çelikleşerek çıktı. Sınıf sendikacılığı daha da güçlendi. DISK'e ve Türk-İş'e bağlı sendikalar 1 Mayıs alanında yan-yanaya geldiler. 1 Mayıs gösterileri işçi-köylü bağışıklığı yolunda büyük ve eylemli bir adım oldu. Orta katmanlar, işçi sınıfının çevresinde birleştiler. Gençler ve onbinlik sıralarla kadınlar 1 Mayıs alanında onurlu yerlerini aldılar. 1 Mayıs eylemine katılmayanlar, bu güçlü birlik eyleminden ders almalıdırlar.

Her yerde, her fabrikada 1 Mayıs Hazırlık Komiteleri kurmakla, işçi sınıfı örgütlü gücünü dosta düşmana gösterdi. İşçiler, bu komiteleri dağıtmayacak, daha da güçlendirecek, seçimlerde güvenliği sağlayacak, faşizme geçit vermeyecektir.

1 Mayıs gösterileri emperyalizme, soğuk harpçilere, işbirlikçi, holdingçi burjuvaziye, toprak ağalarına, onların gerici-faşist karması hükümetine karşı anti-emperyalist, anti-faşist bir yığın savaşımı oldu. Emekçiler, barış, güvenlik, silâhsızlanma, halklar arasında dostluk ve işbirliği belgileriyle yürüdüler. NATO'dan çıkmak, ikili anlaşmaları yırtmak, ulusal bağımsızlığı sağlamak, ileri demokratik bir düzen kurmak belgilerini haykırdılar. «Seçimlerde gerici-faşist güçleri yenilgiye uğratmak ve demokratik özgürlüklerden yana bir hükümeti işbaşına getirmek» istemini bir kez daha dile getirdiler. «Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!» belgisiyle proletarya enternasyonalizmi ve uluslararası dayanışma bayrağını yükselttiler. Yüzbinlerce emekçi, «Türkiye işçi sınıfının partisine özgürlük!» belgisiyle 1 Mayıs'ı kutladı.

1 Mayıs gösterisi bütün bu yönleriyle, TKP'nin son konferansının kararlarını derin bir şekilde yansıtıyor ve doğruluyor.

Emperyalizmin ve egemen güçlerin 1 Mayıs gösterilerine karşı giriştikleri kanlı saldırı, onların korkularını ve güçsüzlüklerini gösteriyor. Bu kanlı saldırının hazırlayıcısı Demirel hükümetidir, MİT ve CIA'dir. Faşist komandolar ve Maocu ajanlar Demirel hükümetinin kanlı saldırı araçlarıdır. Bu olay bir kez daha faşizme karşı savaşın Maoculuğa karşı savaştan ayrılmadığını kanıtıyor. Maocular tüm halkımızın düşmanıdır. Gerici-faşist karması hükümet bu saldırıyla sendikalara, komünist, sosyalist, sosyal demokrat akımlara karşı saldırıları daha da yoğunlaştırmak, kanlı yöntemlerle ayakta kalmak, halkı yıldırarak, 5 Haziran seçimlerini zorbalıkla almak amacını güdüyor. Egemen güçler bu amaçlarına ulaşamayacaktır. 1 Mayıs alanında faşist kurşunlarına karşı etten kemikten kale kuran işçi sınıfı yılmamıştır, yılmayacaktır. TKP işçi sınıfının birliğini bundan böyle daha da güçlendirmek, işçi-köylü bağlaşıklığını pekiştirmek savaşına daha da hız verecektir. 1 Mayıs'a karşı girişilen kanlı saldırı, bugünkü hükümeti oluşturan partilerin halka kandan, ölümden başka bir şey getirmediklerini, getirmeyeceklerini gösterdi. TKP, bu eli kanlı hükümetin düşürülmesi, gerici faşist güçlerin seçimlerde yenilgiye uğratılması için bütün ulusal, demokratik güçleri birleşmeye ve savaşa çağırıyor.

4 Mayıs 1977

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

Türkiye Komünist Partisi'nin Seçim Plâtformu

TKP MK'nin 22 Nisan'da yayınladığı Çağrı seçim kampanyası koşullarını şöyle niteliyordu: 1. Bugünkü hükümeti oluşturan AP, MHP, CGP ve MSP yöneticileri kanlı bir terörle işçi sınıfını, halkımızı yıldırma ve zorbalıkla seçimleri kazanmak istiyorlar. Gelişmeler TKP'nin bu görüşünü doğruladı. Demirel ortaklığının, faşist çetelerin, Maocuların saldırıları git-tikçe yoğunlaştı. CHP'nin seçim mitinglerini silâhla basmaya kadar da-yandı. 2. İşçi sınıfına, halkımıza karşı harp açmış olan Demirel ortaklığını devirmek. Onun yerine faşist yöntemlere karşı, demokratik hakların geniş-letilmesinden yana olan bir hükümeti işbaşına getirmek, bunun için de oyların bölünmesini engellemek gerekir. İşçi sınıfı, sendikalar, ilerici yığın örgütleri ve ulusal burjuvazinin partisi bu görüşü yayıyor ve benimsiyor. 3. İşçi sınıfının birliğini pekiştirmek, bütün anti-faşist, anti-emperyalist, ilerici yurtsever güçlerin ve örgütlerin eylem birliğini oluşturmak gerekir. TKP'nin bu görüşü ve politikası geniş emekçi yığınlarına, yurtsever demok-ratik akımlara mal oldu.

TKP bu politikasını ve plâtformunu Konferansta onaylanan Programına dayıyor. Programda da belirtildiği gibi, burjuvazi içindeki ayrışmalar he-saba katılmadan devrimci bir taktik ve strateji çizilemez, olumlu bir savaş yürütülemez. Seçimlerde TKP'nin güncel amacı nedir? Emperyalizmin, yerli ortaklarının, uluslararası tekellerin, holdinglerin, büyük toprak sahiplerinin egemenliğini yıkmak, ulusal, sosyal kurtuluş için, ileri demokratik bir düzene geçmek savaşımında elverişli koşullar yaratmaktır. NATO'dan çık-mak, topraklarımızdaki yabancı üsleri kaldırmak, ikili anlaşmaları yırtmak, bölgemizde barışı ve güvenliği sağlamlaştıracak bağımsız, barışçı bir dış politika uygulamak, silâhlanma yarışına son vermek, komşularımızla kar-şılıklı yarara dayanan içten dostluk ilişkileri kurmaktır.

Yabancı sermayeyi, işbirlikçi sermayeyi, bankaları, büyük ithalât, ihra-cat şirketlerini devletleştirmek.

Halkın bütün demokratik haklarını yasallaştırmak. Anayasayı bu yönde değiştirmek. Faşist yasaları, TKP'ye konan yaşağı kaldırmak. Grev, sendi-kalaşma, toplu sözleşme, referandum haklarına konan kısıtlamaları kal-dırmak, lokavtı yasaklamak, genel grev hakkını tanımaktır. Memurlara da eksiksiz grev, sendikalaşma ve toplu sözleşme haklarını tanımak, de-mokratik bir toprak reformunu gerçekleştirmektir. Orta tabakaların, esnaf ve sanatçıların yıkımını önlemek, onlara yaşama ve gelişme hakkını tanı-mak, vergi adaletini kurmak, bugünkü budaletsiz vergi sistemine son ver-mektir. Kürt halkına özgürlük ve eşitlik hakkını tanımak, faşist katillerden, cinayetleri tertipleyen hükümetten, devlet hazinesini soyanlardan hesap sormak ve suçluları cezalandırmak, faşist çeteleri dağıtmak, orduyu, dev-

let mekanizmasını faşistlerden, gericilerden temizlemektir. Seçim hakkını 18 yaşa indirmek. Yurt dışında bulunan işçilerin sorunlarına sahip çıkmak ve onlara buldukları yerlerde seçme ve seçilme haklarının tanınmasını sağlamaktır.

TKP bu program ilkeleri için savaşımını sonuna kadar sürdürecektir.

23 Mayıs 1977

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi

TÜSTAV

Ortak Bildiri

Nisan ayı sonlarında, Genel Sekreter E. Papaionny yoldaş başkanlığında Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi (AKEL), Genel Sekreter İ. Bilen yoldaş başkanlığında Türkiye Komünist Partisi ve Birinci Sekreter H. Florakis yoldaş başkanlığında Yunanistan Komünist Partisi delegasyonları buluştular. Bu buluşmada her üç parti, memleketlerinin durumu ve partilerinin çalışmaları hakkında bilgi verdiler. Delegasyonlar özellikle Kıbrıs, Ege Denizi ve Yakın-Doğu sorunları üzerinde fikir değiştokuşunda bulundular.

Delegasyonlar, ABD Cumhurbaşkanı Carter'in işbaşına gelmesinden sonra da Amerikan emperyalistlerinin Doğu Akdeniz'de ve Yakın Doğu bölgesinde halkların ulusal ve sosyal kurtuluş hareketlerine karşı, uluslararası tekellerin çıkarlarına uygun eski politikalarını sürdürdüklerini ve yeni, daha geniş plânlar hazırladıklarını saptadılar.

Emperyalistler, NATO'nun egemen çevreleri Kıbrıs'ın toprak bütünlüğünü çiğniyor, Kıbrıs'a sürdükleri Türk ordu birlikleriyle Ada'nın yüzde kırkını elinde tutmakla Ada'yı bölme yoluna gidiyorlar. Böylece Kıbrıs'ın bağımsızlığını ortadan kaldırmak ve Ada'yı ABD'nin, NATO'nun üssü haline getirmek istiyorlar.

Her üç parti, emperyalist çevrelerin bu zorbalık plânlarını suya düşürmek uğrunda yürüttükleri savaşa bundan böyle daha da hız vereceklerini belirttiler. Kıbrıs sorununun, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına uygun olarak, Sovyetler Birliği'nin önerdiği gibi uluslararası bir konferansın toplanması yoluyla çözümlenmesi gereğini bir kez daha vurguladılar.

Bütün yabancı ordu birlikleri Ada'dan çıkarılmalı, yabancı üsler kaldırılmalı, Kıbrıs'ın bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğü uluslararası, gerçek güvence altına alınmalı, yerlerinden, yurtlarından edilen Kıbrıs'lı Rumların ve Türklerin evlerine dönmeleri, kaybolanların ne olduklarının saptanması sağlanmalıdır.

AKEL, TKP ve YKP emperyalistlerin, özellikle Amerikan emperyalistlerinin Ege bölgesinde barışı ve güvenliği tehlikeye düşüren yeni bir çıban başı yarattıklarını, bu bölgede, Türkiye ve Yunanistan üzerinde hegemonya kurabilmek için baskı aracı olarak Türkiye'deki egemen gerici ve militarist çevreleri ve Yunanistan'ın dış politikasındaki NATO'culuğu kullandıklarını vurguladılar. Böylesi bir durum Türkiye ve Yunanistan halklarının çıkarlarına aykırıdır.

Her üç parti, bölgede gerici çevrelerin körükledikleri şövenizme, hız verdikleri silâhlanma yarışına karşı, komşu halkların dostluk, dayanışma

ve kardeşliği için, bölgemizde ve Avrupa'da güvenlik ve gerginliğin azaltılması için yürüttükleri savaşı daha da güçlendireceklerdir. Tüm yabancı üsler kaldırılmalı, emperyalizm ile bağlanan ikili kölelik anlaşmaları yırtılmalı, Türkiye ve Yunanistan NATO'dan çıkmalıdır!

Ege sorunu, her iki halkın yararına, barışçı yollardan çözülebilir, çözülmelidir. Bu sorun, aynı zamanda bölgedeki bütün komşu ülkeleri ilgilendiren uluslararası bir sorundur. Ege Denizi, barış denizi olmalıdır!

Her üç parti, Arap halklarının emperyalizme karşı, İsrail saldıncılarının girdikleri bütün topraklardan çekilmesi, Filistin halkının özgür bir devlet kurması, bütün egemenlik haklarını alması için yürüttükleri savaşı destekler.

AKEL, TKP ve YKP delegasyonları arasında yapılan görüşme dostluk ve kardeşlik havası içinde geçmiş, üzerinde durulan konularda tam bir görüş birliğine varılmıştır.

Ortak Bildiri

26 Mayıs 1977 günü Türkiye Komünist Partisi (TKP) ve Alman Komünist Partisi (DKP) temsilcileri arasında, Düsseldorf'ta dostça bir karşılaşma yapıldı. Karşılaşmaya TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaş ve DKP Genel Başkanı H. Mies yoldaş başkanlığında, Politik Büro düzeyinde delegasyonlar katıldı.

Her iki partinin temsilcileri, barış, özgürlük ve sosyalizm savaşının, uluslararası komünist ve işçi hareketinin birliğinin güçlendirilmesi sorunları üzerinde görüş değiş tokuşunda bulundular.

Her iki partinin temsilcileri, 1976 Haziran ayında yapılan Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Konferansının bütün barışsever ve ilerici güçleri,

- Avrupa'da güvenliği güçlendirmek ve silâhsızlanma hedefiyle etkili önlemler almak ve bu yoldan yumuşama sürecini derinleştirmek için,
- faşizmin kökünü kazımak, demokrasiyi ve ulusal bağımsızlığı savunmak için,
- halklararası karşılıklı yarara dayanan işbirliğini geliştirmek ve halkların daha iyi anlaşmasını sağlamak için,
- bütün dünyada barış ve toplumsal ilerleme için,

aktif savaşa yönelten çağrısının kıtamız halklarının geleceği açısından büyük önem taşıdığını vurguladılar. TKP ve DKP gerek birbirleriyle uyum içinde uluslararası eylemlerde, gerekse kendi eylemlerinde halklarının ulusal çıkarları için Berlin Konferansı belgesinde saptanan ödevlerin gerçekleştirilmesi yolunda bundan böyle de kendi paylarına düşen katkıda bulunacaklardır. Her iki parti, her zaman proleterya enternasyonalizmi ruhuna bağlı kalarak, kardeş partilerin Marks, Engels ve Lenin'in yüce fikirleri temelinde, barış, ilerici toplumsal dönüşümler ve sosyalizm için savaşta, her partinin eşit haklara sahip olmasını ve bağımsızlığını sürdürerek, yoldaşça işbirliği ve dayanışmalarını güçlendireceklerini belirtirler.

Her iki parti, silâhsızlanma ve halkların barış içinde yanyana yaşaması konularında ülkelerinin yapıcı katkılarda bulunmasını kesinlikle isterler. NATO'nun, silâhlanma masraflarını arttırmakla, yalnız emekçilerin sırtına yeni yeni yükler bindirmekle kalmıyan, aynı zamanda barış için büyük bir tehlike taşıyan yeni kararlarını protesto ederler. Her iki parti, ülkelerinde yumuşama sürecinin düşmanı olan güçlerin, yumuşama politikasını, Helsinki Konferansı kararlarının tam olarak gerçekleşmesini ve devletlerarası ilişkilerin daha iyileşmesini engelleme, böylece yeniden bir ger-

ginlik ve çatışma ortamı yaratmak çabalarına karşı çıkarlar. Belgrat'ta Helsinki Konferansının ardından yapılacak olan konferansın olumlu bir şekilde geçmesi için yapılan bütün çabaları destekliyeceklerini bildirirler.

TKP ve DKP, Yakın-Doğu çatışmasının haklı ve tüm olarak bir çözüme bağlanmasını, bunun için İsrail birliklerinin 1967'de işgal ettikleri tüm Arap topraklarından geri çekilmesini, bu bölgedeki bütün devletlerin bağımsızlık, güvenlik ve toprak bütünlüğünün, Filistin halkının ulusal bir devlet kurmasını içeren yasal haklarının sağlanmasını savunurlar.

Her iki parti, Kıbrıs hakkında, bloklar dışı Ada Cumhuriyetinin bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesini öngören Birleşmiş Milletler kararlarının, barışın sağlanması için derhal gerçekleştirilmesini isterler. Kıbrıs sorununun Birleşmiş Milletler denetiminde, iki toplum arasında anlamlı ve yapıcı görüşmeler yoluyla barışçı bir çözüme ulaşmasını, her iki halk grubunun, Kıbrıslı Rumların ve Türklerin çıkarlarına uygun bir çözüm bulunmasını desteklerler.

Her iki parti, gerek Türkiye'de, gerekse Federal Almanya'da, biçim ve boyutları başka başka olsa da, üretim kapasitesinin tam olarak işletilememesi, enflasyon, fiyat artışı ve işsizlik gibi kapitalizmin bunalımlarının belirleyici çizgilerinin var olduğunu saptarlar. TKP ve DKP halkların, sömürü ve harplerin olmadığı, barış, özgürlük ve ilerlemenin egemen olduğu bir yaşama kavuşmaları için savaşırlar. Sosyal güvenlik, çalışma, meslek eğitimi ve eğitim hakkı gibi onurlu bir yaşam için en gerekli insan haklarının garanti altına alınmasını isterler. Bunalımdan, geniş halk yığınlarının çıkarlarına uygun olan demokratik bir çıkış yolu bulmak ve sosyalizme giden yolu açmak için savaşırlar.

TKP ve DKP tüm dünyada baskı altında olan, zindanlarda yatan komünistler ve diğer anti-emperyalist güçlerle dayanışmalarını duyururlar. Bütün ilerici güçler için demokrasi ve özgürlük isteminde bulunurlar. Şili halkının özgürlük savaşını desteklerler. Afrika'nın güneyinde ilerici güçlerin yanında saf tutar, Güney Afrika halkının ırkçılığa karşı, demokrasi savaşımını desteklerler. Her iki parti, Birleşmiş Milletlerin Güney Afrika hakkında aldığı kararların gerçekleştirilmesini, bu yoldan ırkçı çevrelerin konumlarının zayıflatılmasını kesinlikle savunurlar, Namibya'nın egemenliği ve bağımsızlığını içeren anlaşmaya bağlı kalınmasını ısrarla isterler. TKP ve DKP, Angola ve Mozambik halklarının savaşımına kardeşçe bağlılıklarını belirtirler. Her iki parti, bu ülkelere gerici güçlerin saldırılarını sert bir şekilde kınarlar. Rodezya ırkçı rejiminin Mozambik'e karşı yürüttüğü askersel eylemleri derhal durdurmasını isterler ve bu ülkedeki özgürlük savaşçılarıyla dayanışmalarını duyururlar. TKP ve DKP, ülkelerinin hükümetlerinin, faşist ırkçı rejimlere verdiği desteği kesmelerini isterler.

Her iki parti, Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Konferansının

sosyalist ülkeler hakkındaki görüşünü pekiştirirler. Sosyalist ülkeler gelişmeleri boyunca emekçilerin maddi ve kültürel ihtiyaçlarını gittikçe daha iyi karşılamakla ve barış içinde yan yana yaşamayı içeren dış politikalarıyla dünya çapında verilen barış ve toplumsal ilerleme savaşında seçkin bir rol oynuyorlar. Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler, dünya devrim sürecinin güç kaynağı ve ulusal kurtuluş hareketlerinin temel dayanağıdır. Bundan 60 yıl önce, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi ile başlayan bu süreç karşısında gerici güçler günümüzde anti-komünizmi ve onun başlıca biçimi olan anti-sovyetizmi gittikçe daha çok kullanıyorlar. Onların amaçları komünistlerin ülkülerini, sosyalist ülkelerin serpilip gelişmesini halk yığınlarının gözlerinde küçük düşürmek ve işçi hareketinin, barışsever, demokratik güçlerin gücünü bozmaktır. TKP ve DKP halklarının çıkarlarını savunurken anti-komünizmin ve anti-sovyetizmin her türüne kesinlikle karşı çıkarlar ve ülkelerinin Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle iyi ilişkiler kurmaları için savaşır. İnsanlık tarihinde yeni bir dönem, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağını açan Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin 60. yıldönümü dolayısıyla her iki parti bu anlayışla atılımlara girişiyor.

TKP, Federal Almanya'da emekçilerin çıkarları için yürüttüğü savaşta DKP ile dayanışmasını duyurur. Federal Almanya'da komünistlerin ve diğer ilerici güçlerin uğradığı hertürlü baskıya, farklı davranışa, anti-demokratik meslek yasağı politikasına karşı çıkar.

DKP, 55 yıldan beri yasak olan, bugün Avrupa'da yasak tek komünist partisi kalan Türkiye Komünist Partisi'nin yasal haklarına kavuşmasını kesinlikle savunur. DKP, Türkiye'deki faşist terörü protesto eder, tüm ilerici ve demokratik güçlerle dayanışmasını duyurur. DKP, TKP ile Türkiye'de demokratik hakların gerçekleşmesinin Avrupa kıtasında güvenlik ve ilerleme açısından büyük önem taşıdığı görüşünü paylaşıyor. DKP, Federal Almanya'da haklı istemleri için savaşan Türkiyeli işçilerle omuz omuza dayanışma içinde olduğunu belirtir.

TKP ve DKP, Federal Almanya'daki Türkiyeli işçilere seslenir, onları Alman işçi arkadaşlarıyla birlikte ortak sosyal ve demokratik hakları için savaşa çağırırlar.

TKP ve DKP, aralarındaki kardeşçe işbirliğini daha da geliştirmek için anlaşmaya vardılar.

Macar Sosyalist İşçi Partisi MK Birinci Sekreteri Yanoş Kadar yoldaşa

Değerli Yanoş Kadar yoldaş,

65. doğum yıldönümünüzü, Türkiye Komünist Partisi adına ve kendi adıma candan kutlar, en iyi dilekelerimizi iletirim.

Türkiye komünistleri için Sizin adınız, Macar komünistlerinin savaş birliği MSİP'nin Macaristan Halk Cumhuriyetinde sosyalizmin gelişip güçlenmesi, dünyada, barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyal kurtuluş yolunda devrim sürecinin ilerletilmesi savaşımıyla sıkı sıkıya bağlıdır.

Türkiye Komünist Partisi, Sizin dünya komünist ve hareketinin, Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temelinde, birliğin güçlenmesi, partilerimiz ve halklarımız arasında kardeşçe dayanışma ilişkilerinin geliştirilmesi yolunda harcadığınız çabalara, bu yoldaki katkınıza büyük değer biçiyor.

Çalışmalarınızda Size yeni yeni büyük başarılar, sağlık ve uzun ömürler dileriz.

Komünist selâmlarımızla

25 Mayıs 1977

*Türkiye Komünist Partisi
MK Genel Sekreteri
İ. Bilen*

1 Mayıs 1977

A. Saydan

Geçen yıldan sonra bu yıl da ikinci kez 1 Mayıs işçi sınıfının enternasyonal dayanışma ve savaş günü açıkça kutlandı. Hemen söyleyelim ki, 1 Mayıs'ı «Bahar bayramı» olarak kabul eden ve işçi sınıfının bayramını da yasaklıyan kanun hâlâ yürürlüktedir.

Türkiye Komünist Partisi'nin yarım yüzyılı aşkın bir süreden beri gizli olarak kutlamak zorunda kaldığı 1 Mayıs günü, işçi sınıfının, geniş emekçi yığınlarının enternasyonal savaş ve dayanışma günü olarak yerleşti. Bu demektir ki, TKP'nin söndürmediği, canlı tuttuğu ışık, aydınlık zamanla yığınların önünde ışık ormanı haline geldi.

Bu yıl 1 Mayıs, geçen yıla kıyasla daha görkemli oldu. Yürüyüş ve mitinge katılanların sayısı geçen yılın iki misline ulaştı, 700 bini geçti. Bu gelişme işçi sınıfının sınıfsal bilincinin daha yüksek bir düzeye ulaşmasına uygundur ve onu yansıtmaktadır.

Geçen yılın 1 Mayıs'ıyla bu yılın 1 Mayıs'ı arasında işçi sınıfının öncü kolu sınıfsal sendikasında, politik örgütü TKP'nde çetin bir sınavdan geçti. Bu sınav, geçen yılın yaz aylarında beliren ve sonbahara kadar uzanan ve bir genel grev savaşımından geçen DGM'ne karşı direnişti. Hepimizin bildiği gibi, işçi sınıfı bu savaşımından tarihsel sayılacak bir başarıyla çıktı. Bundan önce de belirttiğimiz gibi, cumhuriyet tarihinde ilk defa parlamentodaki sayısal çoğunluğa rağmen hükümeti oluşturan politikacılar gerici bir yasayı Meclisten geçiremediler. İşçi sınıfının bu tarihsel zaferi bir yandan gerici-faşist çevreleri, emperyalizmin ajanlarını, CIA uzmanlarını paniğe uğrattığı gibi, bir yandan da işçi sınıfının kendi gücüne güvenini, dolayısıyla de sınıfsal bilincini yükseltti.

Legal sosyalist partilerin bazı yöneticileri büyük sermayenin, emperyalizmin oluşturduğu hükümete ve onu destekleyen guruplara karşı işçi sınıfının verdiği savaşımında işçi sınıfından yana bir tutum takınmadılar. Tersine, işçi sınıfına karşı, büyük sermaye sahiplerinin saldırısını destekler nitelikteydi. Savaşımı yürüten DISK'i bölmek, en çetin ve zor bir zamanda tabanı yönetime karşı çıkarmak eylemleri bu sonuca ulaştı. Maocuların demagojisi farklı olmakla beraber gerçek tutumları aynı hedefe yönelikti. Onlar da DGM'ne karşı çetin bir savaşım yürüten sınıf sendikacılığını, TKP'ni ve öteki yurtsever güçleri lekelemek ve bu savaşımı zayıf düşürmek için büyük burjuvazinin, egemen çevrelerin plânlarını sadakatla uyguladılar.

Bu yılın 1 Mayıs olaylarını incelerken bu gelişmeleri ve değişik gurup-

ların tutumlarını gözönünde tutmak gerekiyor. Çünkü, 1 Mayıs olayları değişik gurupların tutumlarının bir uzantısı, belki de onun doruk noktasıydı.

Sınıf sendikaları, işçi militanları, TKP örgütleri yoğun bir çalışma ve işbirliğiyle aylardan önce 1 Mayıs'ı hazırlamak, örgütlemek eylemlerine başlamışlardır. Sorun, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da, bu hazırlık dönemini geniş bir eylem birliği tabanına oturtmaktı. Bu hazırlık aşamasında elden geldiği kadar işçi sınıfının birliğini sağlamlaştırmak ve gerçekleştirmek perspektifiyle hareket edildi. 1 Mayıs işçi sınıfının bayramıdır. Bundan ötürü sendika veya parti ayırımı yapmadan işçi sınıfının ekonomik ve politik istemleri etrafında 1 Mayıs gösterisini hazırlamak gerekiyordu. Hareket noktası gerçekten de bu oldu. Bütün sendikalara bağlı işçilerden, sendikacılardan fakrikalarda, bürolarda hazırlık komiteleri kuruldu. Ve bu hazırlık, hemen hemen memleket ölçüsünde yapıldı. Çünkü İstanbul Taksim alanında yapılacak olan 1 Mayıs gösterilerine memleketin değişik yönlerinden işçiler, sendikacılar katıldı.

Bundan ötürü hazırlık komiteleri DISK'e, Türk-İş'e bağlı işçi ve sendikacıların, hiçbir sendikaya üye olmayanların birleştiği, kaynaştığı noktalar oldu.

İşçi sınıfının birliği yönünde attığı bu sağlam adımlar ulusal burjuvazinin politik örgütünü, CHP'ni daha geniş ölçüde harekete getirdi. Bu partinin İstanbul örgütü, emekçilerin genel isteğine ayak uydurarak 1 Mayıs gününün başarıyla sonuçlanması için çaba harcadı. Bundan başka gazeteci, öğretmen, yazar, avukat, hekim, mühendis, mimar, tekniker gibi emekçilerin örgütleri de 1 Mayıs mitingine yığınsal bir biçimde katılarak işçi sınıfının yanında doğal yerlerini aldılar. İşçi sınıfı birliğini güçlendirerek bütün demokratik, anti-faşist ve anti-emperyalist güçlerin eylem birliğini sağlamakta temel unsur olduğunu 1 Mayıs eylemleriyle bir daha doğruladı.

Hükümeti oluşturan Demirel, Türkeş gibi aşırı gerici, faşist politikacılar, büyük sermayeciler DGM konusunda işçi sınıfından, işçi sınıfının sınıfsal sendikalarından, TKP'nden yedikleri darbeyi unutmadılar, işçi sınıfının gücünü, birliğini kırmak, devrimci gelişmeyi frenlemek için plânlar hazırlamaya koyuldular. Bu politik guruplar iktidara geldikleri tarihten bu yana, yani yaklaşık 27 aylık bir zaman içinde egemenliklerini kanla, terörle, faşist yöntemlerle yürütmekten başka yöntem bulamadıklarını göstermişlerdir. 1 Mayıs hazırlıklarında birliğini ve gücünü daha da arttıran işçi sınıfını, daha da kanlı bir saldırıyla ürkütmek, bölmek için Taksim katliamını tertiplediler. Gerek CHP'nin İstanbul yöneticileri, gerekse bazı savcılar Taksim saldırısının hükümet tarafından tertiplendiğini, faşist çeteler, bazı Maoocu guruplar ve polis tarafından da uygulandığını belgelerle ispatladılar. Hükümetin plânları daha da genişti. Terör yalnız silâhlı sal-

dınıyla sınırlanmıyacaktı. Plânlarında DISK yöneticilerini suçlamak, tutsak etmek, hatta DISK'i kapatmak bile vardı, Başbakan Demirel'in 1 Mayıs ertesini verdiği demeçlerde DISK yöneticilerine ağır şekilde saldırması, işlediği cinayeti onlara yüklemeye kalkışması plânların gerçekte 'DISK'i kapatmaya ve DISK yöneticilerini tutsak etmeye kadar dayandığını gösteriyor.

Demirel-Türkeş ortaklığı 1 Mayıs saldırısıyla ulaşmak istediği hedefe varamadı. İşçi sınıfını ve onun sendikal, politik öncü yöneticilerini, örgütlerini ürkütmediler. İşçi sınıfının birliğine ve onun ulusal ve sosyal kurtuluş savaşındaki öncü rolüne gölge düşüremediler. Saldırıdan sonra TKP MK yayınladığı bildiri de bu gerçekleri sergiledikten sonra işçi sınıfını, emekçi halkı bu provokasyona düşmemeye, eylem birliğini, anti-faşist, anti-emperyalist cephe birliğini güçlendirmeye ve seçimlerde MC iktidarını düşürmeye çağırdı: İşçi sınıfı birliğini daha da güçlendirmekle, öncü partisi TKP etrafında daha sıkı olarak örgütlenmekle faşist saldırıyı püskürtebilir ve yeni yeni demokratik haklarını elde edebilir.

Büyük burjuvazinin politik güçlerinin hazırladığı ve uyguladığı 1 Mayıs kanlı saldırısı düşmanı daha açık-seçik bir biçimde belirtmiş, böylece sınıf savaşımının daha da açıklığa kavuşmasını sağlamıştır. Taksim saldırısı ayrıca işçi sınıfının örgütlü politik savaş yürütme zorluğunu bir daha belirtmiştir. İşçi sınıfı ancak kendi öncü partisinin, TKP'nin yönetiminde ve politik eylemlerle iktidara ulaşmak amacıyla yürüttüğü bir savaşla büyük sermayenin, emperyalizmin egemenliğini kırıp kendisinin yönetiminde bütün yurtsever güçlerin egemenliğini kurmakla hem sömürüyü geriletecek, hem de baskı ve terörü yenecektir. Esasen işçi sınıfı bu bilince ulaşmış olduğundan ki, 1 Mayıs'ın başta gelen sloganlarından biri faşist yasaları kaldırılması ve işçi sınıfının öncü partisine yasal çalışma hakkının verilmesiydi. Bu politik tutum, seçim kampanyasının da başta gelen sloganlarından biri olarak kampanyayı anti-komünizm ve TKP düşmanlığı temelinde oturtan Demirel, Türkeş gibi politikacıların karşısına çıkmaktadır.

1 Mayıs saldırısının gösterdikleri arasında önemli bir yer tutan şu gerçektir: Büyük burjuvazi sınıf savaşını gittikçe sertleşen, faşistleşen kanlı yöntemlerle yürütüyor. Sınıf savaşımının bu şekilde kanlı nitelik kazanmasının başlıca suçlusu büyük tekeller ve onların politik güçleridir. MESS, patronlar sendikası sorumluları yayınladıkları «İkelerle» işçi ücretlerinin ve sosyal hakların dondurulmasını, toplu sözleşme ve sendikal haklarının daha da kısıtlanmasını, grev hakkının iyice budanmasını sık sık ileri sürmektedirler. Türk-İş'in başını tutan Tunç gurubunun iyice demaske olması, işçi hareketinde etkinliğini büyük ölçüde yitirmesi, faşist ve dinci sendika örgütlerinin zorbalıktan, komandoculuktan öteye geçememeleri, politik, ekonomik, sosyal bunalımların gittikçe derinleşmesi, enflasyonun,

işsizliğin hızla artması, büyük burjuvazi, emperyalizm ve onların politik-ekonomik programını uygulayan durumda olan Demirel ortaklığı için sınıf savaşını gittikçe artan kanlı yöntemlerle yürütmekten başka çıkar yol bırakmıyor. Büyük burjuvazinin, Maocuların da yardımıyla işçi sınıfını silâhli eylemler alanına çekme oyununa gelmemek gerekir. Zora dayanan eylemlerin tarihsel zamanını ve zeminini, güçler dengesini iyi hesaplamak devrimcilerin zor, fakat başarması gereken görevlerinden biridir.

1 Mayıs olayları küçük burjuva sosyalistlerinin, Maocuların işçi hareketine karşı tutumlarını bir daha bütün acılı ve çıplaklığıyla ortaya koydu. TIP yöneticileri verdikleri demeçlerle, organlarında yayınladıkları yazılarla 1 Mayıs Taksim katliamından ötürü DISK yöneticilerini de suçladılar, TSİP yöneticileri ise, daha elâstiki bir taktikle DISK yöneticilerini suçlamaya koyuldular. Böylece, legal sosyalist parti yöneticilerinin DGM konusunda uyguladıkları politikaya sadık kaldıkları, o savaşımında işledikleri ağır hatalardan ders çıkarma yeteneğinden yoksun oldukları, işçi sınıfına karşı yapılan kanlı saldırıyı kendi zümresel çıkarlarına göre kıymetlendirdikleri ve büyük burjuvaziye yardımcı duruma düştükleri bir daha görüldü.

1 Mayıs olaylarının gösterdiği gerçeklerden biri de, işçi sınıfımızın yalnız olmadığı, enternasyonalist dayanışmanın desteğini gördüğüdür. Avrupa komünist ve işçi partilerinin Berlin Konferansında kabul edilen belgede Türkiye'deki devrimci, ilerici güçlerin savaşımını desteklemek ilkesi de vardır. Avrupa komünist ve işçi partileri verdikleri söze bağlı kalarak Türkiye işçi sınıfını kanlı, faşist bir saldırıya uğradığı anda yalnız bırakmadılar. Sosyalist ülkeler basını, Fransız, İngiliz, Batı Alman komünist partileri bu faşist saldırıyı yerdiler, Türkiye işçi sınıfıyla dayanışmalarını belirttiler. Fransız İşçi Sendikaları Konfederasyonu (CGT)'den bir heyet İstanbul'a gitti ve olayları yerinde saptadı.

Hükümeti DISK yöneticilerine çullanmaktan vazgeçiren unsurlardan biri de bu enternasyonalist dayanışma ve Avrupa demokratik kamuoyunun saldırıya karşı gösterdiği tepki oldu.

Demirel ortaklığının 1 Mayıs saldırısını tertiplemesinin nedenlerinden biri de, seçimlerde işçi sınıfından gelecek muhalefeti engellemek, işçi sınıfını korkutarak sandıklardan ve kampanyada aktif bir rol almaktan uzak tutmaktır. Fakat 1 Mayıs saldırısı, sınıf sendikalarının seçimlerde kanlı hükümeti devirmek kararlılığını daha da güçlendirdi. Çünkü, terörden kurtulmanın, sömürüyü geriletmenin ilk adımı, 1 Mayıs kanlı saldırısını tertipleyen ve iktidara geldiği günden bu yana 260 kadar faşist cinayet işleyen hükümeti devirmek olduğu kanısı işçi sınıfı saflarında daha geniş ölçüde yerleşti.

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Federal Almanya'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini ve TKP'nin diğer yayınlarını, listesini yayınladığımız kitapçılardan satın alabilirler.

1. «Yeni Çağ» . . . . . 1,- DM
2. «Atılım» . . . . . 0,50 DM
3. L. I. Brejnev, «Lenin'in 100. yıldönümü, SBKP'nin XXIV. Kongresi, SSCB'nin 50. yılı» . . . . . 5,- DM
4. Nazım Hikmet, Bütün Eserleri (8 cilt) cildi . . . . . 7,50 DM
5. Bilimsel komünizm . . . . . 7,- DM
6. Lenin (biografisi) . . . . . 5,- DM
7. Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Programı . . . . . 3,- DM
8. Büyük Oktobr 50 yaşında . . . . . 3,- DM
9. S. Üstüngel, «Savaş Yolu» . . . . . 10,- DM
10. S. Üstüngel, «Günümüzde TKP» . . . . . 5,- DM
11. S. Üstüngel, «Güneşli Dünya» . . . . . 5,- DM
12. S. Üstüngel, «Türkiye Olayları – 1973» . . . . . 1,- DM
13. A. Saydan, «Sınıf savaşında yeni aşama» . . . . . 5,- DM
14. A. Saydan, «Alman Demokratik Cumhuriyeti» . . . . . 3,- DM
15. A. Saydan, «Yedi Sosyalist Ülkede Dün-Bugün-Yarın» . . . . . 3,- DM
16. A. Saydan, «Sovyetler Birliğinde 12 Gün» . . . . . 2,- DM

Ayrıca dergimize abone olmak ve TKP'nin diğer yayınlarını edinmek isteyenler aşağıdaki adrese başvurabilirler:

1 BERLIN 10
Postfach 100229
Berlin (West)

Batı Berlin adresine ödemeler şu konto numarasına yapılır:

Buchhandlung
Postscheckkonto 342 441
Berlin (West)

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Federal Almanya'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini aşağıdaki kitapçıılardan satın alabilirler:

Adam-Kuckhoff-Buchhandlung

5100 Aachen

Löhergraben 4

Buchhandlung Ludwig Feuerbach

8600 Bamberg

Obere Brücke 3

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

5070 Bergisch-Gladbach

Bensberger Straße 128

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

4800 Bielefeld

Feilen Straße 10

Progress-Buchhandlung

5300 Bonn

Oxford Straße 17

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

3300 Braunschweig

Adolfstraße 1

Dein Buch Volksbuchhandlung

2800 Bremen 1

Richtweg 4

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

6100 Darmstadt

Leuteschläger 3

Büchershop Angela Davis

4600 Dortmund

Kampstraße 80

Heinrich-Heine-Buchhandlung

4000 Düsseldorf

Ackerstraße 3

Libresso-Buchzentrum Sabine Weber

8520 Erlangen

Schiffstraße 5

Karl-Liebknecht-Buchhandlung
4300 Essen 1
Viehofer Platz 14
Tat-Buchhandlung «Johanna Kirchner»
6000 Frankfurt/Main
Schumannstraße 56
Buchzentrum in der Goethestraße
6000 Frankfurt/Main
Goethestraße 56
Buchhandlung Walter Herbster
7800 Freiburg
An der Mehlwaage 2
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
6300 Gießen
Schiffenberger Weg 1
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3400 Göttingen
Burgstraße 24
Internationale Buchhandlung GmbH.
2000 Hamburg 13
Johnsallee 67
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3000 Hannover-Linden
Limmerstraße 106
Buchhandlung kollektiv GmbH.
6900 Heidelberg
Plöck 64a
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
3500 Kassel
Werner-Hilpert-Straße 5
Kollektiv-Buchhandlung
2300 Kiel 1
Falckstraße 16
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5000 Köln
Fleischmengergasse 31
Buchhandlung Rosa Luxemburg
4150 Krefeld
St.-Anton-Straße 86

Bücherzentrum Süd-West
6500 Mainz
Bilhildisstraße 15
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
6800 Mannheim
U 2, 3
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
3550 Marburg
Am Grün 56
Buchhandlung Libresso
8000 München 40
Türkenstraße 66
Karl-Liebnecht-Buchhandlung
4400 Münster
Steinfurter Straße 15
Libresso-Buchzentrum Sabine Weber
8500 Nürnberg
Weinmarkt 12 a
Dein Buch Volksbuchhandlung
2900 Oldenburg
Am Damm 26
Libresso-Buchzentrum Sabine Weber
8400 Regensburg
Glockengasse 7
Lenchen Demuth-Buchladen
6600 Saarbrücken
Nauwieser Straße 13
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5900 Siegen
Freudenberger Straße 18
Buchhandlung Hornung und Steinbach
7000 Stuttgart
Wilhelmsplatz 1
Buchhandlung W. A. Bastigkeit
5500 Trier
Lindenstraße 10
Friedrich-Engels-Buchhandlung
5600 Wuppertal-Elberfeld
Gathe 55–57

«Yeni Çağ» dan Okurlara

İngiltere'deki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini aşağıdaki kitapçılardan satın alabilirler:

Central Books Ltd.
37 Gray's Inn Rd.
London W.C.1.

Collet's London Bookshop
64-66, Charing Cross Rd.
London W.C. 2

Key Books
25, Essex St.
Birmingham B 5

TÜSTAV

«YENİ ÇAĞ» I

OKU

VE

OKUT!

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<i>Romech Chandra</i>	
Helsinki anlaşmaları ve barış savaşımı problemleri	385
<i>J. Pittman, S. Sudiman</i>	
Halkın temsilcileri	396
<i>Adam Wirth</i>	
Lenin'in devrim teorisinde uluslararası etken	422
xx: Devrimin en savaşkan gücü	433
<i>Emanuele Macaluso</i>	
Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun tarım politikası	443
xx: Anti-komünizme son verilmelidir.	453

ÖZEL SAYFALAR

xx: TKP Merkez Komitesinin bildirisi	461
xx: Türkiye Komünist Partisi'nin Seçim Platformu	463
xx: TKP, AKEL ve YKP'nin ortak bildirisi	465
xx: TKP ve AKP'nin ortak bildirisi	467
xx: TKP MK Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın Macar Sosyalist İşçi Partisi MK Birinci Sekreteri Y. Kadar yoldaşa mesajı	470
<i>A. Saydan</i>	
1 Mayıs 1977	471